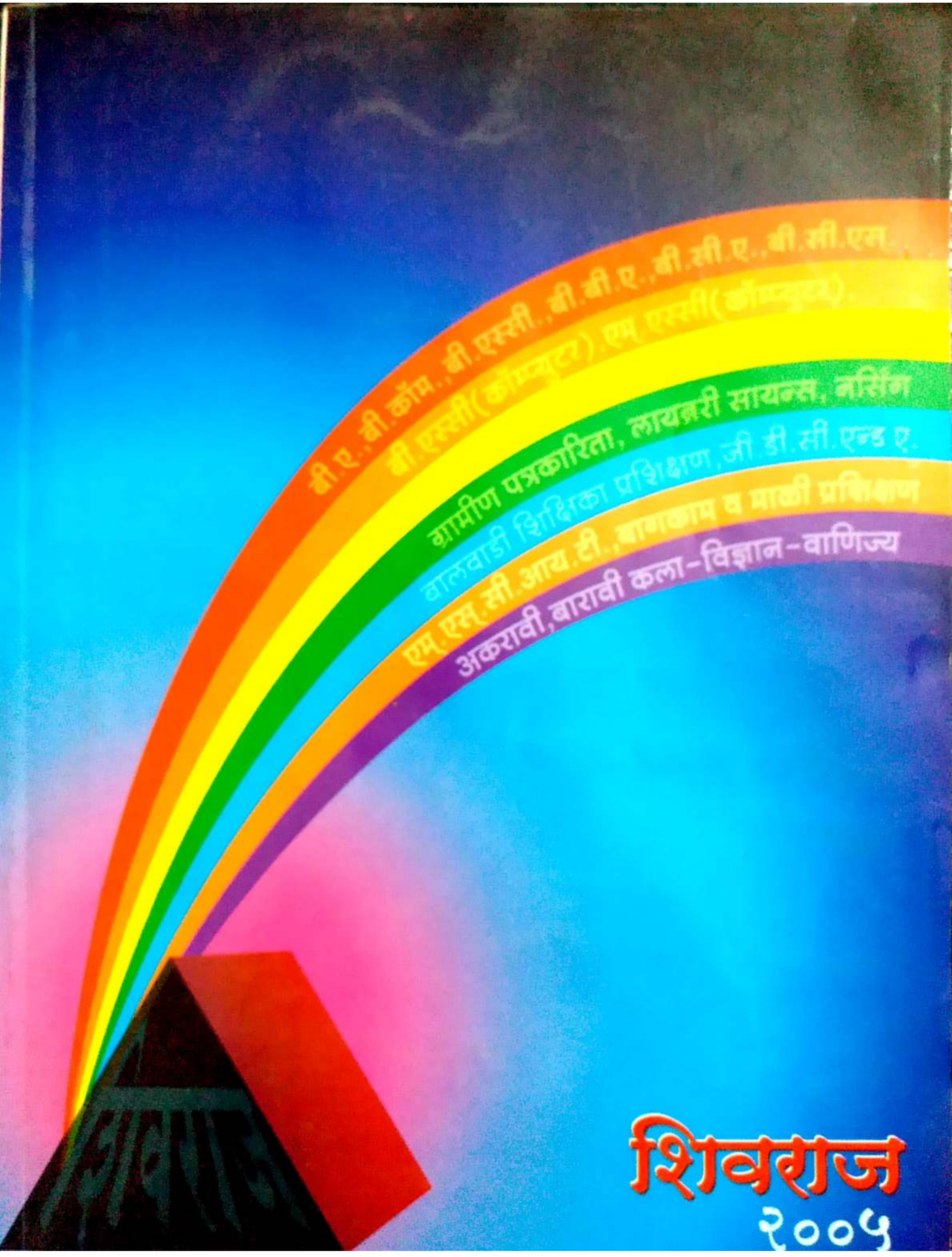

Scanned with CamScanner

'शिवराज' मधील संस्मरणीय प्रसंग

मा. कुलगुरु डॉ. माणिकराव सा
यांची सिबाका युनिटला भेट

जागतिक बँकेचे सल्लागार
मा. डॉ. शिवदास मुधोळे
विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

राष्ट्रीय सेवा योजना (वरिष्ठ विभाग)
श्रमसंस्कार शिबीराचे उद्घाटन करताना
मा. किसनराव कुराडे

बजाज विक्रय वृद्धी परिषदेचे
मनोगत व्यक्त करताना
संस्थेचे सहसचिव श्री. टी. ए. पाटील

Scanned with CamScanner

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज संचलित

शिवराज कला, वाणिज्य आणि डी. एस. कदम विज्ञान महाविद्यालय

व

संभाजीराव माने कला, वाणिज्य व विज्ञान कनिष्ठ महाविद्यालय, गडहिंग्लज.

शिवराज

२००४ - २००५

संपादक मंडळ

- **अध्यक्ष** — प्र. प्राचार्य एन्. डी. खिचडी
- **प्रमुख संपादक** — प्रा. व्ही. एम्. सुरंगे
- **संपादन सहाय्य** — प्रा. एस्. सी. जोशी, प्रा. ए. के. मोरमारे, प्रा. ए. जे. मकानदार प्रा. ए. व्ही. कुराडे, प्रा. पी. ए. घुळाण्णावर, प्रा. व्ही. बी. कुरळे, प्रा. डी.एम्.म्हेतर, प्रा. डॉ.आर.बी.तेली, प्रा. आर.के. देशपांडे
- **मुद्रण** — श्री सरस्वती ऑफ्सेट, गडहिंग्लज.

Scanned with CamScanner

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज.

⁂ कार्यकारी मंडळ ⁂

सन २००४ ते २००८

मा. प्रा. किसनराव विठ्ठलराव कुराडे	अध्यक्ष
मा. श्री. बळीराम दत्ताजीराव देसाई	उपाध्यक्ष
मा. श्री. बसंतराव आबासाहेब देसाई	उपाध्यक्ष
मा. श्री. भैरव गुंडोपंत कुंभार	उपाध्यक्ष
मा. प्रा. डॉ. मानसिंगराव कृष्णाजी जगताप	चिटणीस
मा. प्रा. आनंदराव शिवाजी नाळे	सहचिटणीस
मा. श्री. कृष्णाजी गणपतराव पाटील	सहचिटणीस
मा. श्री. तुकाराम आप्पा पाटील	सहचिटणीस
मा. प्रा. बाळासाहेब मलगोंडा चांडके	खजिनदार
मा. श्री. जे. वाय. बारदेस्कर	सदस्य
मा. प्रा. एम्. डी. कारेकर	सदस्य
मा. प्रा. रामराव मुगुटराव पवार	सदस्य

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे	अध्यक्ष
मा. प्रभारी प्राचार्य एन्. डी. ग्रिचडी	सेक्रेटरी
मा. प्रा. डॉ. एम्. के. जगताप	सदस्य
मा. प्रा. ए. एस्. नाळे	सदस्य
मा. श्री. टी. ए. पाटील	सदस्य
मा. डॉ. एस्. अे. जोडगुद्री प्राध्यापक प्रतिनिधी	सदस्य
मा. श्री. एस्. सी. जोशी प्राध्यापक प्रतिनिधी	सदस्य
मा. प्रा. डी. आर. खटके प्राध्यापक प्रतिनिधी	सदस्य
मा. बी. एस्. मोहिते प्रशासकीय कर्मचारी प्रतिनिधी	सदस्य

शालेय समिती (ज्युनिअर विभाग)

मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे	अध्यक्ष
मा. प्रभारी प्राचार्य अे. अे. पोवार	सचिव
मा. श्री. आनंदराव चव्हाण	सदस्य
मा. श्री. बाबुराव तथा वाय्. आर. मोहिते	सदस्य
मा. श्री. टी. ए. पाटील	सदस्य
मा. प्रा. ए. एस्. नाळे	सदस्य
मा. सौ. एस्. वाय्. कोले	सदस्य

Scanned with CamScanner

स्फूर्ती

कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे

जन्म - २३ एप्रिल १८६३

निर्वाण - २ जानेवारी १९४४

Scanned with CamScanner

संस्थेची परंपरा

पूर्व अध्यक्ष
(ताराराणी विद्यापीठ)

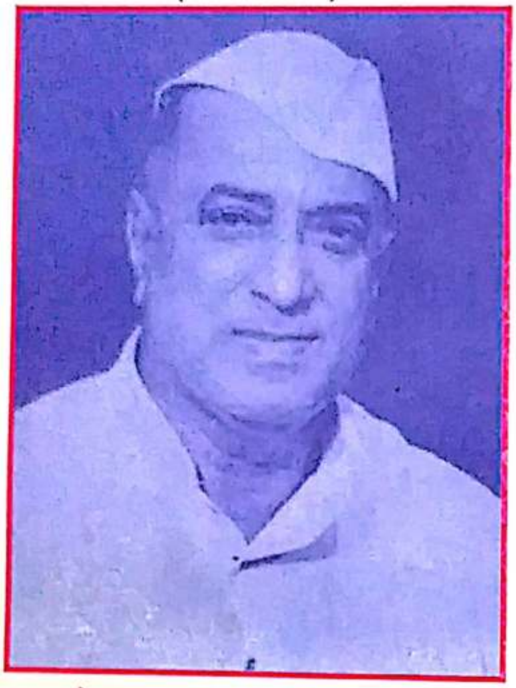

कै. खा. व्ही. टी. पाटील

पूर्व उपाध्यक्ष
(ताराराणी विद्यापीठ)

कै. डॉ. एस्. एस्. घाळी

संस्थापक अध्यक्ष
कर्मवीर वीठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज

कै. खा. बाळासाहेब माने

माजी अध्यक्ष
कर्मवीर वीठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्था, गडहिंग्लज

मा. श्री. डी. एस. कदम

Scanned with CamScanner

विद्यमान अध्यक्ष

मा. प्रा. के. व्ही. कुराडे

Scanned with CamScanner

प्र. प्राचार्य एन. डी. खिचडी

Scanned with CamScanner

संपादकीय.....

'शिवराज २००५' शिवराजच्या प्रेरणादायी परंपरेतला हा वार्षिक अंक प्रकाशित करताना आनंद होत आहे. 'शिवराज' ह्या वार्षिकाची महती मोठी आहे. या वार्षिकाने अनेकांना लिहिते केले. लिहिणाऱ्यांना वाचकाच्या अंत:करणापर्यंत पोहचविले आणि साहित्य अकादमी पुरस्कारापर्यंतची मजल मारण्याचे बळ दिले. आजही असे अनेक ठिकाणी विखुरलेले आणि आपआपल्या कार्यक्षेत्रात वावरत असलेले साहित्य शारदेसी सेवा करण्यात व्यग्र दिसतात. हेच माजी 'शिवराजीयन' कधीकधी एकत्र येतात आणि शिवराज अंकांचे मनापासून स्मरण करुन समाधान व्यक्त करतात. लेखन संस्कृती कमजोर बनविणाऱ्या ह्या वातावरणात जोर देण्याचे काम आमचे वार्षिक आणि वृत्तविद्या विभागाचे मुखपत्र बनू पाहणारे 'हिरण्यकेशी' हे पाक्षिक करीत आहे.

शिवराजचा अंक हा ज्या त्या शैक्षणिक वर्षाचे प्रतिबिंब बनतो. बिंबाहून प्रतिबिंब सुंदर असते आणि जर बिंबच सुंदर असेल तर.....

या अंकातील मराठी विभागात भाव आणि विचार व्यक्त करणारे आमचे शिवराजीयन जशी आपली ओळख करून देतात तशीच ओळख हिंदी-इंग्रजी विभागातील लेखक लेखिकाही करुन देतात. त्यांची पाऊले आता पडत आहेत. त्यांच्या सफाईदार वाटचालीची आम्ही निश्चितच आशा बाळगून आहोत.

महाविद्यालयातील विविध विभागांची त्रोटक का असेना ओळख करुन देणारा वृत्तविभाग या अंकात समाविष्ठ केला आहे. त्याच बरोबर अध्यापना सोबत इतर कार्यकर्तृत्व गाजविणाऱ्या प्राध्यापकांचीही ओळख करुन देण्याचा आमचा अल्पसा प्रयत्न आहे.

वर्षभरातील संस्मरणीय प्रसंग, कार्यक्रम यांची ओळख करुन देणारी असंख्य बोलकी छायाचित्रे पृष्ठांच्या मर्यादेमुळे थोडकीच आपल्यासमोर ठेवली आहेत. त्यातून विद्यार्थी-विद्यार्थिनी व त्यांचे यश, विविध उपक्रम व त्याचे स्मरण, महाविद्यालयाची वाटचाल व कलाटणी घेणारी वळणे, दिग्गज व्यक्ती व त्यांचा या परिसराला लाभलेला सहवास या सर्वांची किमान तोंडओळख झाली तरी ते आम्हाला आनंददायी ठरेल.

'शिवराज' ची एक 'प्रतिमा' ठरून गेली आहे. तीत थोडा बदल करण्याचा आमचा नेहमीच प्रयत्न असतो. 'शिवराज' परिवाराचा परिचय करुन देणारे इंद्रधनुष्यी मुखपृष्ठ आणि कै. दुंडगेकर सर यांच्या संग्रही असलेले कर्मवीर वि. रा. शिंदे यांचे तैलरंगातील व्यक्तिचित्र सादर करण्याचा प्रयत्न त्यापैकीच होय. विस्तीर्ण दृश्य चौकटीत बसवताना मोठी कसरत करावी लागते व असमाधान तर सोबतीलाच.

या वर्षातील सुखद घटनांच्या बरोबरीने दु:खद घटनाही समोर ! म्हणून कौतुकाच्या फोटोंबरोबर श्रध्दांजलीचेही फोटो समोर ठेवावे लागले.

या वार्षिकाची जबाबदारी विश्वासाने प्र. प्राचार्य खिचडी सरांनी माझ्यावर सोपविली व मार्गदर्शन केले. संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे सर व पदाधिकारी अनेक वर्षापासून प्रेरणा देत आहेत. संपादक मंडळातील सर्व सदस्य, सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय विभाग व त्यांचे प्रमुख श्री. बी. एस्. मोहिते, आर्थिक पाठिंबा देणारे जाहिरातदार, शिवराज परिवाराव प्रेम करणारे हितचिंतक आणि सरस्वती मुद्रणालयाचे श्री. अतुल कोलते या सर्वांचे मनापासूनचे सहकार्य यामुळेच 'शिवराज' ने आकार घेतला आहे. या सर्वांचे आभार मानतो.

– प्रा. व्ही. एम्. सुरंगे

Scanned with CamScanner

मनोगत....

'**शिवराज**' केवळ चार अक्षरांचा हा शब्द! पण या चार अक्षरात सारे मांगल्य, चैतन्य अन् पराक्रम सामावलेला आहे. असे हे प्रभावी नाव घेऊन गेली चाळीस वर्षे सातत्याने शैक्षणिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात दैदिप्यमान कामगिरी करुन हजारो विद्यार्थ्यांचा अन् पर्यायाने समाजाचा सर्वांगिण विकास साधण्याचे कार्य सातत्याने आमचे महाविद्यालय करीत आहे. अशा या महाविद्यालयाच्या २००४-२००५ या शैक्षणिक वर्षाचा अंक आपणा सर्वांसमोर सादर करताना मला अत्यानंद होत आहे. शिवराजचे सारे प्रतिबिंब उमटविण्याचा प्रयत्न या अंकातून केला आहे. खरे तर ज्ञानेश्वरांच्या शब्दात सांगायचे म्हणजे सोन्याला सोन्याने मढविता येत नाही, फुलाने फुलांची पूजा करता येत नाही. दिव्याने दिव्याला दिवा दाखविता येत नाही अगदी तसेच 'शिवराज' चे वर्णन शब्दात करतस येत नाही. या संपूर्ण वर्षभरात अनेक कार्यक्रम, उपक्रम राबविले अनेक मुलां-मुलींना मार्गदर्शन केले. जे लिहितात त्यांना लिहू दिले, जे वाचतात त्यांना वाचू दिले, कलाकरांना रंग दिले, एन्.एस्.एस्., एन्.सी.सी., ललित कला मंच, विविध मंडळे याद्वारे व्यक्तिमत्व विकास साधण्याचा प्रयत्न केला. सर्व विद्यार्थी प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी, हे उत्साहाने सहभागी झाले. संस्थेचे अभ्यासू अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे अन् त्यांचे सहकारी, संस्थेचे पदाधिकारी यांनी प्रेरणा दिली अन् त्यामुळेच महाविद्यालयाचे हे वर्ष आनंददायी गेले. या सर्वांचाच आढावा या अंकद्वारे घेतला आहे. अर्थात सारे काही शब्दात व्यक्त झाले आहे असे नाही. पण मधाच्या एका थेंबात त्याचे सर्व गुण एकवटलेले असतात. एका थेंबात सारा गोडवा साठवलेला असतो. त्यासाठी मधाचे पोळे चाखावे लागत नाही. तसेच या अंकाचे आहे. अंक छोटा असला तरी तो प्रातिनिधिक आहे.

Scanned with CamScanner

या अंकाचे प्रमुख संपादक प्रा. सुरंगे अन् त्यांच्या साऱ्या सहकाऱ्यांनी महाविद्यालयाच्या सर्वच विभागाना योग्य असे स्थान दिले आहे. त्यांचे कौतुक करावे तितके थोडेच आहे.

आज शिक्षणक्षेत्रापुढे नवनवी आव्हाने पुढे ठाकली आहेत. पदव्यांचा अपुरेपणा सिध्द होत चालला आहे. अशा वेळी कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदेंचे विचार आम्हाला मार्गदर्शक ठरत आहेत. त्यांच्या विचारांचा वारसा घेऊन आतापर्यंत या महाविद्यालयाने वाटचाल केली आहेच. अशीच वाटचाल यापुढेही करत राहू अशी ग्वाही मी देतो. या महाविद्यालयाला फार मोठी परंपरा आहे. त्यात आपण भर घालूया. आज अनेक व्यवसायिक कोर्सेस आपण सुरु करुन एक भक्कम असे पाऊल उचलले आहे. कला, क्रीडा, विज्ञान, संगणक या क्षेत्रात तर आपले महाविद्यालय व सदैव अग्रेसर राहिले आहेच.

आपले महाविद्यालय आता एका वेगळ्या वळणावर उभे आहे. बदलत्या परिस्थितीनुसार आपण आवश्यक ते बदल करण्याचे धोरण स्वीकारले आहे. त्याचाच एक भाग म्हणून व्यावसायिक शिक्षण देणारे नवनवे कोर्सेस सुरु केले आहेत. बी.बी.ए., बी.सी.ए., बी.सी.एस्., बी. एस्सी. (कॉम्प्युटर), एम्.एस्सी. (कॉम्प्युटर) पत्रकारिता, नर्सींग, बालवाडी शिक्षिका प्रशिक्षण, लायब्ररी सायन्स हे कोर्सेस तर आता चांगलेच सजले आहेत. आमचा पदव्युत्तर विभागही सक्षम होत आहे. भविष्यकाळात एम्.बी.ए., एम्.एस्.डब्ल्यू. पशुधन विकास प्रशिक्षण, बालविकास प्रशिक्षण, संगणकशास्त्रातील नवे कोर्सेस, डी.बी.एम्., डी.सी.एम्. यासारखे अनेक नवे कोर्सेस सुरु करण्याचा मनोदय आहे. ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना अशा या शिक्षणासाठी सध्या शहराकडे धाव घ्यावी लागते अनेक हुषार विद्यार्थी अशा शिक्षणापासून दूर रहातात. या सर्व गोष्टी जाणूनच आपल्या संस्थेकडून पुढील पाच वर्षांचा शैक्षणिक विकास आरखडा तयार करुन तो यशस्वी करण्याचा प्रयत्न केला जात आहे.

एक सक्षम महाविद्यालय म्हणून आजही हे महाविद्यालय सर्वांना परिचित आहेच. यापुढे त्यात आणखी भर पडेल यात शंका नाही. आमची ११वी कॉमर्समधील कु. शर्मिला व्हनबट्टे ही योगस्पर्धेसाठी स्पेनला जाऊन आंतरराष्ट्रीय पातळीवर चौथा क्रमांक पटकावला हे त्याचेच धोतक आहे. क्रीडा विभाग, संगणक विभाग, शास्त्र विभाग, कला व वाणिज्य विभाग, निओरा, माळी हायस्कूल अशा आमच्या सर्वच शाखा सक्षमपणे कार्य करीत आहेत. एन्.एस्.एस्., एन्.सी.सी., कमवाशिका योजना हे विभाग उत्साहाने कार्य करीत आहेत. आमचा प्रशासकीय व लायब्ररी विभाग अधिकाधिक सक्षम होत आहे. संगणकाचा जास्तीतजास्त वापर करुन जलद सेवा देण्याचा प्रयत्न सातत्याने केला जात आहे. सर्वांच्या सहकार्याने महाविद्यालयाची प्रगती अधिक वेगाने होत राहील यात शंका नाही.

माजी प्र. प्राचार्य मा. ए. ए. पोवार यांच्या नेतृत्वाखाली या वर्षाचे पहिले सत्र अत्यंत उत्साहाने पार पडले अन् त्यांचे अपुरे राहिलेले कार्य पुढे नेण्याचा आम्ही प्रयत्न केला.

प्रभारी प्राचार्य म्हणून कार्य करताना सर्वानीच जे सहकार्य केले त्याबद्दलही मी सर्वांचा ऋणी आहे.

आपल्यासमोर हा जो अंक आम्ही सादर करीत आहोत त्यामुळे अनेकांना प्रेरणा मिळेल, निराश मनाला आशेचे धुमारे फुटतील, अनेक नवोदित विद्यार्थी लेखन करु लागतील अशी आशा व्यक्त करतो. शेवटी

तिये परी जी इया। दर्पण करील ओविया।
तो आत्मा एवढिया। मिळेल सुखा॥

या श्री ज्ञानदेवांच्या शब्दात प्रार्थना करतो अन् हे मनोगत संपवितो.

धन्यवाद !

प्राचार्य एन्. डी. खिचडी

Scanned with CamScanner

आमचा प्राध्यापक वर्ग (वरिष्ठ महाविद्यालय)

■ वाणिज्य विभाग
प्र. प्रा. एन्. डी. खिचडी एम्. कॉम. एम्. फिल्
प्रा. आर. एन्. हारगुडे बी. कॉम. एफसीए.
प्रा. डॉ. आर. बी. तेली एम्.कॉम. एम्. फिल्.पी.एच्.डी.
प्रा. एन्. एस्. बांदेकर एम्. कॉम.
प्रा. एम्. ए. बामणे बी.ए.एल.एल.बी.
(दि. १४/३/२००५ मयत)

■ इंग्रजी विभाग
प्रा. जी. जी. गुळवणी एम्. ए. डी.एच.ई.
प्रा.डॉ. एन्. आर. सावंत एम्.ए.,एम्.फिल्.पी.एच्.डी.
प्रा. सौ. एस्. ए. मुजुमदार एम्. ए. पी.जी.डी.ई.
प्रा. पी. ए. घुळाण्णावर एम्. ए. बी. एड्.
प्रा. व्ही. एस्. गिलबिले एम्. ए.

■ मराठी विभाग
प्रा. एस्. सी. जोशी एम्. ए. डी.एच.ई.
प्रा. एम्. व्ही. राजे एम्. ए. (नेट)
प्रा. ए. बी. कुंभार एम्. ए. (नेट)
प्रा. ए. के. मोरमारे एम्. ए. (नेट)

■ हिंदी विभाग
प्रा. डॉ. के. आर.पाटील एम्. ए., पी. एच्. डी.
प्रा. ए. जे. मकानदार एम्. ए. बी. एड्.
प्रा. डी. एस्. रायकर एम्. ए., बी. एड्.
प्रा. एफ्. डी. मुल्ला एम्. ए.

■ मानसशास्त्र विभाग
प्रा. आर. व्ही. गुंडे एम्. ए., एम्. फिल.

■ समाजशास्त्र विभाग
प्रा. ए. व्ही. कुराडे एम्. ए.
प्रा. आर. डी. कदम एम्. ए.
प्रा. ए. जी. पाटील एम्. ए.
प्रा. व्ही. डी. नाईक एम्. ए.

■ राज्यशास्त्र विभाग
प्रा. एन्. आर. कोल्हापुरे एम्. ए.
प्रा. व्ही. बी. चौगुले एम्. ए. (नेट)

■ अर्थशास्त्र विभाग
प्र. प्राचार्य ए. ए. पोवार एम्. ए., एम्. फिल.
(दि. ३०/१०/२००४ पर्यंत)
प्रा.डॉ.डी.आर.खटके एम्. ए., एम्. फिल.पी.एच्.डी.
प्रा. डॉ. एन्. बी. जाधव एम्.ए., एम्.फिल.पी.एच्.डी.

■ संख्याशास्त्र विभाग
प्रा. डी. एम्. म्हेतर एम्. एस्सी., एम्. फिल.
प्रा. आर. के. देशपांडे एम्. एस्सी.

■ गणित विभाग
प्रा. डी. जी. वाठारे एम्. एस्सी.

■ रसायनशास्त्र विभाग
प्रा. डॉ. टी. एन्. पाटील एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. डॉ. टी. एन्. पोवार एम्. एस्सी., पी.एच्.डी.
प्रा. डॉ. बी. जे. देसाई एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. व्ही. बी. कुरळे एम्. एस्सी., एम्. फिल.
प्रा. डॉ. ए. एम्. हसुरे एम्. एस्सी., पी.एच.डी.
प्रा. डॉ. बी. डी. अजळकर एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.

■ वनस्पतीशास्त्र विभाग
प्रा. डॉ. एस. वाय. कोतमिरे एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. डॉ. एस्. के. नेर्ले एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. जे. व्ही. सरतापे एम्. एस्सी.

■ भौतिकशास्त्र विभाग
प्रा. डॉ. एस्. ए. जोडगुद्री एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. डॉ. बी. डी. मुरगी एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. डॉ. एम्. पी. पाटील एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. बी. एम्. कुलकर्णी एम्. एस्सी., एम्. फिल.
प्रा. डॉ. एस्. एम्. कदम एम्. एस्सी., पी.एच.डी.
प्रा. डॉ. पी. एस्. चिगरे एम्. एस्सी., पी.एच.डी.

■ प्राणीशास्त्र विभाग
प्रा. डॉ. आर. एन्. कणसे एम्. एस्सी.,पी.एच्.डी.
प्रा. के. जे. अदाटे एम्. एस्सी., बी. एड.
प्रा. ए. ए. चिखली एम्. एस्सी.

■ शारीरिक शिक्षण :
प्रा. बी. के. पाटील एम्. पी. एड्.

■ भूगोल विभाग
प्रा. डी. एच्. पाटील एम्. ए.

T-25 T-26

Scanned with CamScanner

आमचा प्राध्यापक वर्ग (कनिष्ठ महाविद्यालय)

■ **मराठी विभाग**

प्रा. व्ही. एम्. सुरंगे एम्. ए., बी.एड्. पर्यवेक्षक

प्रा. व्ही. एस्. मुसाई एम्. ए., बी.एड्.

■ **इंग्रजी विभाग**

प्रा. आर. बी. कांबळे एम्. ए., बी.एड्., डी.एच्.ई.

प्रा. के. ए. सावेकर एम्. ए., डी.एच्.ई.

■ **हिंदी विभाग**

प्रा. सौ. एल्. एम्. डिसोझा एम्. ए., बी.एड्.

■ **समाजशास्त्र विभाग**

प्रा. एम्. बी. पाटील एम्. ए., बी.एड्.

■ **अर्थशास्त्र विभाग**

प्रा. सौ.एस्.वाय्.कोले एम्.ए.,एम्.फील, डी.एच.ई.

प्रा. कु. एस्. एम्. पाटील एम्. ए.,बी.एड्.

■ **राज्यशास्त्र विभाग**

प्रा. सी. ई. धुमाळ एम्. ए., बी.एड्.

■ **वाणिज्य विभाग**

प्रा. वाय्. पी. कोले एम्. कॉम., एम्. ए., डी.एच्.ई.

प्रा. एस्. बी. कडूकर एम्.कॉम.,एम्.ए.,एम्.फिल,डी.एच्.ई

■ **पदार्थ विज्ञान**

प्रा. बी. डी. पाटील एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.

प्रा. ए. बी. कोकणे एम्. एस्सी.,बी. एड्.

■ **रसायनशास्त्र**

प्रा. पी. एम्. भोईटे एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.

प्रा. एस्. एच्. रावण एम्. एस्सी., बी.एड्.

■ **जीवशास्त्र**

प्रा. पी. टी. कट्टी एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.

■ **गणित**

प्रा. एन्. एम्. गरुड एम्. एस्सी., डी.एच्.ई.

■ **मानसशास्त्र**

प्रा. ई. जी. कांबळे एम्. ए., बी.एड्.

प्रा. एम्. एस्. घस्ती एम्. ए., बी.एड्.

■ **शारीरिक शिक्षण**

प्रा. एस्. एस्. सावंत एम्. ए., एम्.पी.एड्.

प्रशासकीय कर्मचारी वर्ग

कार्यालय

■ **प्रबंधक**

श्री. बी. एस्. मोहिते बी. कॉम.

■ **अधिक्षक**

सौ. पी. वी. सावंत बी. कॉम.

■ **मुख्य लिपिक**

श्री. वी. डी. रेगडे बी. ए.

■ **वरिष्ठ लिपिक**

श्री. वाय्. डी. पाटील बी. ए.

■ **कनिष्ठ लघुलेखक**

श्री. के. टी. कुंभार बी. कॉम्.

■ **कनिष्ट लेखनिक**

श्री. वी. एस्. सावंत बी. ए.

श्री. डी. एम्. मोरे बी. कॉम्.

श्री. ए. जी .कदम बी. कॉम्.

श्री. अे. एम्. पोवार बी. कॉम्., एम्. लिब.

श्री. एन्.एस्. कांबळे बी. ए., एम्. लिब.

ग्रंथालय

■ **सहाय्यक ग्रंथपाल**

श्री. आर. ए. जाधव एम्. ए., एम्. लिब.

■ **ग्रंथालय लेखनिक**

श्री. एम्. वी. माने बी.कॉम्., बी. लिब.

■ **प्रयोगशाळा सहाय्यक**

श्री. डी. जी. रेंदाळे बी.ए.

श्री. आर. बी. आयरनायक एम्.ए.

श्री. पी. जी. पोवार बी.ए.

श्री. एस्. व्ही. शिंदे बी.एस्सी

Scanned with CamScanner

■ प्रयोगशाळा परिचर

श्री. बी. डी. मोरे
श्री. एस्. बी. खोत बी. कॉम्.
श्री. एस्. डी. पाटील
श्री. टी. आर. देवडकर
श्री. व्ही. व्ही. कोंडूसकर
श्री. एम्. जी. खोत बी. ए.
श्री. टी. बी. कांबळे
श्री. आर. के. वडर
श्री. एस्. एम्. मोरबाळे
श्री. के. आर. कांबळे
श्री. एच्. एल्. नाईक
श्री. आर. आर. नाईक
श्री. एस्. एम्. कांबळे
श्री. व्ही. बी. पाटील
श्री. डी. जी. हुंदळेकर बी. कॉम्.

■ ग्रंथपाल परिचार

श्री. एम्. एच्.देसाई
श्री. एस्. एस्. हजारे
श्री. व्ही. आर. टेंवरे
श्री. पी. बी. नडगेरी
श्री. ए. एल्. कलकुटगी

■ शिपाई

श्री. ए. एस्. सावंत
श्री. एम्.बी. शिंदे
श्री. एस्. एस्. कांबळे
श्री. एन्. बी. असोदे
श्री. आर. पी. जाधव
श्री. एस्. डी. कुरळे
श्री. एन्. झेड. दळवी
श्री. एस्. जी. गवारी

सिबाका विभाग - प्राध्यापक वर्ग

■ एम्. एस्. सी./संगणकशास्त्र विभाग

प्रा. एस्. एच्. कारंडे बी.एस्.सी;एम्.सी.एम्;डी.सी.
प्रा. सौ. एस्. एस्. तुप्पद एम्. एस.सी.
प्रा. पी. आर. कमते एम्. बी. ए., एम्. फिल.

■ बी. बी. ए./बी. सी. ए. विभाग

प्रा.आर.डी.कमते बी.एस्.सी., एम्. बी. ए., एम्.फि
प्रा. ए. यु. पटेल एम्. ए., एम्. फिल
प्रा. जी. ए. पाटील एम्. कॉम. जी.डी.सी.अँड ए.
प्रा. एन्. एस्. कोले एम्. कॉम., जी.डी.सी. अँड ए.
प्रा. के. एस्. देसाई बी.एस्.सी:एम्.बी.ए:जी.डी.सी.अँड
प्रा. आर. बी. मोरे बी.ई. कॉम्प्युटर, डी. बी. एम्.
प्रा. कु. एस्. व्ही. चव्हाण बी. एस्.सी., एम्. बी. ए
प्रा. कु. एम्. आर. हिवारे बी.एस्.सी., एम्.सी.ए.
प्रा.कु. एल्. एस्. शिंदे एम्.कॉम; जी.डी.सी.अँडए; एम्.बी

■ बी. सी. एस्./संगणकशास्त्र विभाग

प्रा. आर. बी. एकांडे एम्. सी. एम्.
प्रा. सौ. एम्. आर. दंडगे एम्. एस्.सी.
प्रा. सी. एस्. निकम एम्. सी. एम्.
प्रा. कु. एस्. के. केसरकर एम्. सी. ए.
प्रा. सौ. व्ही. एस्. पाटील एम्. एस्.सी.
प्रा. आर.ए. निंबाळकर एम्. एस्.सी. (इले.)
प्रा. एम्. व्ही. मुंगारे एम्. सी. एम्.
प्रा. कु. ए. एस्. सुळे बी. एस्सी (संगणक)
प्रा. वाय्. डी. येसरे बी. ई. (इले.)

■ नर्सिंग विभाग

प्रा. सौ. एस्. एस्. नंदनवाडे
प्रा. सौ. एम्. पी. कुलकर्णी
प्रा. सौ. सुतार जी. एच्.

■ प्रशासकीय कर्मचारी वर्ग

श्री. पी. ए. शेंडे बी. एस्.सी. (भौतिकशास्त्र)
श्री. एस्. एन्. पाटील बी. ए.
श्री. पी. बी. वामणे
श्री. एस्. पी. कुराडे बी. एस्.सी. (संगणक)
श्री. बी. जी. चौगुले बी. ए.
श्री. एस्. एस्. माळी
श्री. डी. एम्. पोवार (सेक्युरीटी गार्ड)

स्टुडंट कौन्सिल (वरिष्ठ महाविद्यालय)

कु. मोहिते दीप्ती बाळासाहेब बी. ए. ३ (मराठी) (विद्यापीठ प्रतिनिधी)
कु. फर्नांडिस बेनहूर फ्रांसिस बी. ए. १
कु. शिंदे प्रतिभा मारुती बी. ए. २
श्री. सावेकर शाहू करवीर बी. ए. ३
श्री. राऊत राहुलकुमार श्रीधर बी. कॉम. १
श्री. कुंभार अमोल आनंदा बी. कॉम. २
कु. दंडगे दीप्ती मनोहर बी. कॉम. ३
कु. संकपाळ स्नेहा अरूण बी. एस्.सी. १
कु. हिडदुगी गीतांजली बसवराज बी. एस्.सी. २
कु. बामणे नेत्रा प्रकाश बी. एस्.सी. ३
कु. खणदाळे रेश्मा बसवाणी बी. सी. एस्. १
कु. शिंदे सारिका गणपतराव बी. सी. एस्. २
कु. यादव सुजाता बाळासाहेब बी. सी. एस्. ३
श्री. आडावकर अजित मनोहर बी. बी. ए. १
कु. पाटील लक्ष्मी रावसाहेब बी. बी. ए. २
कु. पाटोळे पुष्पलता सुभाष बी. बी. ए. ३
श्री. गवळे महेश रमेश (मयत) बी. सी. ए. १
श्री. धुरे विनोद तुकाराम बी. सी. ए. २
कु. भोईटे शीतल तानाजी एम्. ए. १
श्री. शिलेदार प्रविणसिंह बहादूरसिंह एम्. ए. २
कु. पवार रूपाली भीमराव एम्. कॉम. १
कु. हट्टीमठ सुप्रिया/राणी चंद्रशेखर बी. एस्.सी. ३
श्री. कांबळे गुंडुराव लक्ष्मण बी. एस्.सी. ३
श्री. उर्मनहट्टी/आरबोळे सागर साताप्पा बी. कॉम. ३
कु. सुतार अर्चना आप्पासो बी. ए. ३
कु. तुरंबेकर अलका शिवाजी एम. ए. १

स्टुडंट कौन्सिल (कनिष्ठ महाविद्यालय)

श्री. पाटील अभिजित कृष्णकांत १२ वी सायन्स (जी.एस्.)
कु. कोंडूसकर स्नेहा विजय ११ वी आर्टस्
श्री. केसरकर प्रदीप निवृत्ती ११ वी कॉमर्स
कु. जगताप अश्विनी तुकाराम ११ वी सायन्स
श्री. सुतार जोतिबा दुंडाप्पा १२ वी आर्टस्
कु. पाटील मनीषा मनोहर १२ वी कॉमर्स

FORM NO. IV (RULE NO. 3)

Place of Publication	:	Shivraj College, Gadhinglaj.
Periodicity of Publication	:	Annual
Printer's Name	:	Atul Kolate Shri Saraswati Offset, Gadhinglaj.
Nationality	:	Indian
Address	:	Kadgaon Road, Gadhinglaj.
Publisher's Name	:	Prin. N. D. Khichadi
Nationality	:	Indian
Edictor's Name	:	Prof. V. M. Surange
Nationality	:	Indian
Address	:	Shivraj College of Arts, Commerce & D. S. Kadam Science College, Gadhinglaj. & Sambhajirao Mane Jr. College, Gadhinglaj.

I Prin. N. D. Khichadi hereby declare that particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date
31-4-2005

Prof. N. D. Khichadi
Sign. of Publisher

Scanned with CamScanner

क. वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्था गडहिंग्लज संचलित

शिवराज - महाविद्यालय

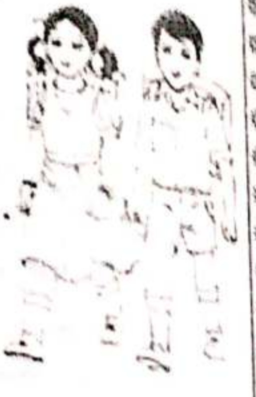

गेली ४० वर्षे सातत्याने शिक्षणाच्या क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या या महाविद्यालयाच्या रम्य आणि विशाल प्रांगणात फुलणार आहे...

निओरा - स्कूल

होय ! मागील शैक्षणिक वर्षापासून निओरा स्कूलच्या चिमुकल्या विद्यार्थ्यांची पाऊले शिवराज महाविद्यालयाच्या भव्य पटांगणावर उमटत आहेत. **'शिवराज'** ची भव्य-दिव्य अशी उज्ज्वल परंपरा आणि **'निओरा'**ची उपक्रमशिलता याचा अनोखा संगम घडून येत आहे. आपल्या मुलांच्या उज्ज्वल भवितव्यासाठी आपणही या ज्ञानयज्ञात सामील व्हा.

प्रवेश देणे सुरु आहे
नर्सरी एल. के. जी, यु. के. जी. व
पहिली ते आठवी वर्गासाठी

* शिवराज संचलित निओरा स्कूलची वैशिष्ट्ये *

* प्रशिक्षित व निष्णात शिक्षक वर्ग. * आनंददायी शिक्षण पध्दती.
* संगणक शिक्षणाची सोय. * अर्धनिवासीशाळा व संध्याकाळची स्वतंत्र अभ्यासिकेची सोय.
* अत्याधुनिक प्रयोगशाळा. * शिक्षणामध्ये बाल मानसशास्त्राचा पुरेपूर वापर.
* दहा एकर क्षेत्रामध्ये प्रशस्त क्रीडांगणाची प्रशिक्षकासह सोय. * वाहतुकीची स्वतंत्र सोय.
* सुसज्ज ग्रंथालय. * विद्यार्थी व पालकासाठी वेळोवेळ मार्गदर्शन.

● संपर्क ●

श्री. एफ्. एस्. रॉड्रीग्ज एम.ए.,बी.एड.
मुख्याध्यापक

सौ. अनुराधा पाटणे बी.ए.,एल.एल.बी.
मुख्य कार्यकारी संचालिका, निओरा स्कूल, गडहिंग्लज.

श्री. एन्. डी. खिचडी एम.कॉम.,एम.फिल.
प्राचार्य

श्री. किसनराव कुराडे एम.ए.एम.फिल.
अध्यक्ष-कर्मवीर वि.रा.शिंदे शिक्षण संस्था गडहिंग्लज.

* संपर्कासाठी दूरध्वनी क्रमांक : (०२३२७) २२२४६२/२२२५३६/२२२३०७

भावपूर्ण श्रद्धांजली

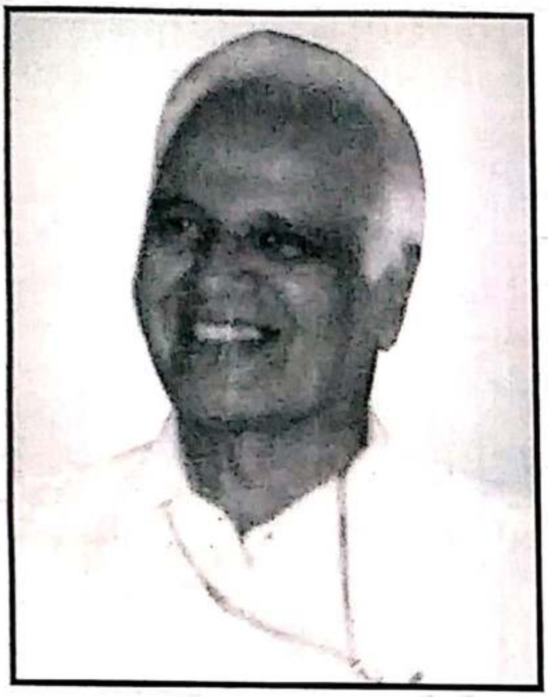

कै. डॉ. पी. डी. कुलकर्णी

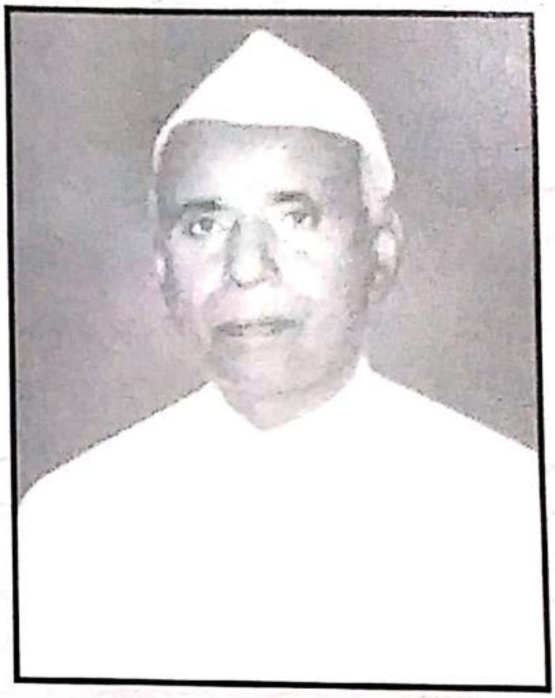

कै. अनंतराव तेलवेकर (गुरुजी)

कै. ॲड्. एम्. ए. बामणे

कै. महेश गवळे (विद्यार्थी)

Scanned with CamScanner

संस्मरणीय निवृत्ती

प्र. प्राचार्य ए. ए. पोवार

संस्मरणीय यश

प्रा. मनमोहन वि. राजे
विद्यापीठ अनुदान आयोग, गणेशखिंड पुणे, 'टीचर फेलोशिप' साठी निवड

डॉ. पी. एस्. चिगरे
पी. एच. डी. संपादन

डॉ. डी. आर. खटके
पी. एच. डी. संपादन

Scanned with CamScanner

गुणवंत शिवराजीयन

कु. दीप्ती बाळासाहेब मोहिते
विद्यापीठ प्रतिनिधी

श्री. अभिजीत कृष्णकांत पाटील
(१२ वी विज्ञान) ज्युनिअर जी. एस्

संदीप देसाई B.Com III
गुणी शिवराजीयन

कु. वंदना पाटील B. A. III
गुणी शिवराजीयन

कु. शर्मिला स. व्हनबट्टे ११ वी कॉमर्स
स्पेन व इटली येथील जागतिक योगासन स्पर्धेत सहभाग

अलका तुरंबेकर M. A I
उत्कृष्ठ स्वयंसेवक राज्य पुरस्कार

अपर्णा मोदर B.A. III
वक्तृत्व स्पर्धेत यश

अंजना तुरंबेकर B.Com III
फुटबॉल स्पर्धेत यश

पद्मा भरमू कांबळे B.A. III
राज्यस्तरीय काव्यवाचन प्रथम क्रमांक

अर्चना सुतार B.A. III
काव्यवाचन प्रथम क्रमांक

विश्वास मगदूम B. Sc. I
क्रीडा मध्ये यश

Scanned with CamScanner

गुणवंत शिवराजीयन

कु.सुप्रिया हट्टीमठ
सिनीयर वैयक्तीक जनरल चॅम्पीयनशीप
नागार्जुन येथे झालेल्या अ.भा.आ.वि. ॲथलेटीक्ससाठी निवड
नांदेड येथे झालेल्या अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड

नागेश राजमाने B. A. I
अमरावती येथे झालेल्या आंतर विद्यापीठ
फुटबॉल संघात निवड,सिनीयर

युवराज गुरबे
कोलार येथे झालेल्या राष्ट्रीय क्रॉस
कंट्री स्पर्धेसाठी निवड व ब्रॉझ पदक विजेता

संदीप चा[illegible] B.Com III
अमरावती येथे झालेल्या आंतर विद्यापीठ
फुटबॉल संघात निवड,सिनियर

कु.सरोजनी सावंत XII Arts.
रिले रेस सुवर्ण पदक,वार्षिक स्नेह संमेलन
वैयक्तीक चॅम्पियनशीप

कु.बनश्री पताडे XII Arts.
महाराष्ट्र राज्य महिला व शालेय ४X४००मी
धावणे रिले रेस सुवर्णपदक

कु. शितल शिंदे XII Com
भोपाळ येथे झालेल्या शालेय राष्ट्रीय
फुटबॉल स्पर्धेत ब्रांझ पदक, फुटबॉल स्पर्धेत निवड

कु. शोभा पताडे XII Arts.
महाराष्ट्र राज्य महिला व शालेय ४X४००मी
धावणे रिले रेस सुवर्णपदक

कु. शमा नदाफ XII Arts.
महाराष्ट्र राज्य महिला व शालेय ४X४००
मी. धावणे रिले रेस सुवर्ण पदक

सुनिल शिवणे XII Arts.
कोलार येथे झालेल्या राष्ट्रीय क्रॉस कंट्री
स्पर्धेसाठी निवड

विशाल गुरव XII Scs.
महाराष्ट्र राज्य मल्लखांब क्रीडा स्पधेसाठी निवड

नंदकुमार कदम B.A.I
जनरल चॅम्पीयनशिप
सिनिअर

किरण मोहिते B.A.I
अमरावती येथे झालेल्या आंतर
विद्यापीठ फुटबॉल संघात निवड

सागर आरबोळे B.Com.III
सिनिअर अंडर ऑफिसर

अतुल शिंदे B.Sc.III
ज्युनिअर अंडर ऑफिसर

रमेश नांशीपुडे B.A.III
ज्युनिअर अंडर ऑफिसर

Scanned with CamScanner

संस्मरणीय क्षण

वाढीव इमारत पाया खुदाई समारंभ

सौ व श्री. मॉटिन (अमेरिका) यांची ग्रंथालयास भेट

महाविद्यालयातील औषधी वनस्पती प्रदर्शन

महाविद्यालयाच्या वैज्ञानिक उपकरणांच्या प्रदर्शनात विद्यार्थी

कडगाव येथील अत्याचार प्रकरणाचा निषेध नोंदविणारे शिवराजीयन

Scanned with CamScanner

वार्षिक स्नेहसंमे[illegible]न क्षणचित्रे

कलादालनाचे उद्घाटन करतेवेळी नगराध्यक्षा सौ. [illegible] व इतर मान्यवर

प्रमुख पाहुणे मा. श्री. प्रभाकर पणशीकर यांचेकडून चषक घेतांना श्री. दिनकर श्रीपती सावंत

विविध गुणदर्शन

विविध गुणदर्शन

विविध गुणदर्शन

Scanned with CamScanner

वार्षिक स्नेहसंमेलन क्षणचित्रे

स्नेहसंमेलनाचे प्रमुख पाहूणे प्रभाकर पणशीकर बोलत असतांना

भितीपत्रक उद्घाटन समारंभाचेवेळी प्रभाकर पणशीकर व संस्थेचे अध्यक्ष प्रा. किसनराव कुराडे व इतर

क्रिडापारितोषिक प्रदान करताना डॉ. दिलीप माळवे

फिशपॉंड वाचन

शरीर सौष्ठव स्पर्धा 'शिवराज श्री' श्री. राजू विलास कलागते

Scanned with CamScanner

महाविद्यालया ळ
विविध उपक्र

शिवराज मध्ये रंगलेले कवि संमेलन

सॉक्रेटीस क्लब : शिवचरित्र सांगतांना प्रा. गुळवणी

३१ डिसेंबर : महाविद्यालयात व्यसनमुक्ती निर्धार

एच्. पी. गॅस सुरक्षा शिबिरात मार्गदर्शन करतांना
श्री. सुरेशराव कोळकी

१२ वी च्या विद्यार्थ्यांना शुभेच्छा देतांना प्र. प्राचार्य खिचडी

Scanned with CamScanner

महाविद्यालयातील विविध उपक्रम

उत्तर भारत सहल 'लाल किल्ला' आग्रा येथे कॉलेजचे प्राध्यापक व विद्यार्थी

नर्सिंग विभागातील विद्यार्थी बालकांना पोलिओ डोस देतांना

ललित कला मंच च्या वतीने निसर्ग चित्रांचे प्रात्यक्षिक करतांना

राष्ट्रीय सेवा योजना (वरीष्ठ विभाग)
श्रमदान करतांना स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजना (कनिष्ठ विभाग)
श्रमदान करतांना स्वयंसेवक

Scanned with CamScanner

महाविद्यालयाचा क्रीडा लौकिक

ज्युनिअर ॲथलेटीक्स गडहिंग्लज तालुका विजेता संघ
२००४-२००५

सिनिअर मुले व मुली कोल्हापूर येथे झालेल्या झोनल ॲथलेटीक्स विजेता संघ २००४ - २००५

कु. अंजना शिवाजी तुरंबेकर

भोपाळ येथे झालेल्या शालेय राष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेत ब्रांझ पदक
महिला व शालेय महाराष्ट्र राज्य ४ X ४०० मि. धावणे रिले स्पर्धेत सुवर्ण पदक

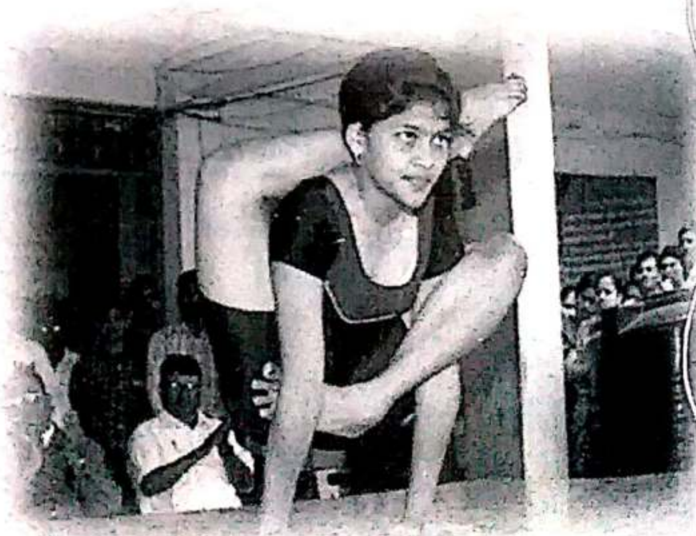

कु. शर्मिला व्हनबट्टे

स्पेन, इटली या दोन देशात आयोजित केलेल्या 'योगा' स्पर्धेत उल्लेखनीय यश

Scanned with CamScanner

मराठी विभाग

संपादकीय.....

प्रिय रसिक हो!

आजच्या विज्ञान युगात प्रत्येक माणसाला स्वत:च्या मनातील भावनांना मुक्तपणे व्यक्त करण्यास सवड नाही. त्यामुळे प्रत्येकाच्या व्यक्तिगत जीवनात सर्वच क्षेत्रात एक प्रकारची कोंडी निर्माण झाली आहे. ही कोंडी जीवनाच्या अनेक आघाड्यांवरही त्याला फोडणे अशक्य झाले आहे. कारण या भौतिक जीवनात त्याने आपला आत्मविश्वास गमावल्याने तो अधिक कमजोर बनत गेला आहे. त्यामुळे तो अधिक संभ्रमावस्थेत सापडलेला आहे. प्रचंड मानसिक दबावाखाली वावरतो आहे. त्यातून त्याच्या जीवनात एक प्रकारची पोकळी निर्माण झाली आहे. विज्ञानाच्या प्रगतीमुळे जग जरी जवळ आले असले तरी नैतिकमूल्यांची गळचेपी आणि माणूस माणासापासून दूरावत चालल्याची वस्तुस्थिती आपणास सर्वत्र पाहावयास मिळते आहे. अशा परिस्थितीतही 'शिवराज' अंकासाठी कथा, कविता, प्रवासवर्णने, विविध लेख व विनोद महाविद्यालयातील नवसाहित्यिकांनी देऊन उद्याचं आव्हान पेलण्याची तयारी दाखविलेली आहे. या नव्या साहित्यिकांचा लेखानातील हा उत्साह वाखाणण्याजोगा आहे.

कथा, कविता व विविध लेखांच्या माध्यमातून या नव्या साहित्यिकांनी समाजातील सामाजिक, आर्थिक व सांस्कृतिक प्रश्न कोणते आहेत ? समाजाला कोणत्या गोष्टींची आवश्यकता आहे ? व सामाजाची नैतिक मूल्य कोणती आहेत ? याचा शोध घेण्याच्या प्रयत्नात मनातल्या भावभावनांना मोकळं करण्याचा प्रयत्न केला आहे व त्यातून विषयाचे वैविध्यसुध्दा जोपासले आहे. ही बाब मुद्दाम नोंद करण्यासारखी आहे.

विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या साहित्याची निवड करताना माझ्या मनाचा खुप गोंधळ झाला होता. कारण प्रत्येकाने आपापल्या परीने केलेला प्रयत्न नवी दिशा शोधणारा होता. नवी क्षितीजे दाखविणारा होता. परंतु जागे अभावी प्रत्येक लेखाला संधी देता आली नाही. तरीही आलेल्या अनेक लेखांमधून सामाजिक विचार, लोकसंख्या, बेकारी, आरोग्य, विज्ञान, स्त्रीवादी चळवळी, भूकंप यासारख्या मानवी जीवनावर परिणाम करणाऱ्या घटनाविषयीच्या नव्यापिढीच्या नव्या भूमिका केवळ वाचन्या लायकच नाहीत तर दखलपात्र आहेत.

वार्षिक अंकाच्या माध्यमातून महाविद्यालयातील नवसाहित्यिकांना आपले नवसाहित्य प्रकाशित करण्याची एक चांगली संधी मिळते. त्यांच्या आशा, आकांक्षा, कल्पना व सुप्त कला गुणांना चांगला वाव मिळतो. यातूनच पुढे उद्याचं आव्हान पेलणारा एखादा संवेदनशील साहित्यिक निर्माण होईल अशी आशा वाटते.

प्रा. अशोक मोरमारे

मराठी विभाग

Scanned with CamScanner

अनुक्रमणिका.....

■ लेख :

१. एड्स : २१ व्या शतकातील मानवासमोरील आव्हान — विशाल तेलवेकर
२. अखेरचा निरोप — कु. साधना शिंदे
३. काय निवडाल ? करिअर की प्रेम ? — बाबासाहेब शिंदे
४. नात्यातला - एक थेंब — कु. गिता जंगम
५. एक उपेक्षीत समाज सुधारक - महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे — कु. अपर्णा मोदर
६. सुनामीचा ताडाखा : एक तांडवनृत्य — कु. माया पाटील
७. यशासाठी स्वत:ला ओळखणे आवश्यक आहे — प्रवीण मुंगूरवाडे
८. अपारंपारीक उर्जा स्त्रोत व विकास — संदीप देसाई
९. हे बंध प्रेमाचे ! — प्रदीप पोवार

■ कविता :

१. आम्हाला हवा असा भारत — प्रशांत गुरव
२. लाटा त्या सुनामी — नितीन भिकले
३. ग्रंथ आणि शिवराज — संतोष परीट
४. मैत्रिण — अभिजीत पाटील
५. म्हणून जगावं का आपल्यासाठी ? — संतोष पाटील
६. प्रेमकथा — गुराप्पा कापसे
७. जीवन — सुरेश आक्कोळे
८. आजची युवा पिढी — तानाजी चौगुले
९. फरक — अशोक फळणेकर
१०. वरकडी — कु. शुभांगी देसाई
११. जीवन — कु. मनीषा पालकर
१२. लक्ष्या, परत येशील का — कु. सरीता कांबळे
१३. जगण्यातलं मरण — कु. वंदना पाटील
१४. मृत्यू — भाऊसाहेब धोंडीराम
१५. बाणा — प्रदीपकुमार पाटील
१६. सिमा प्रश्न — सत्यजित कोरे
१७. गरीबाचं शिकशान — अमित कुलकर्णी
१८. तीन वर्ष — कु. रुपाली पोवार
१९. आयुष्याचं नाटक — विनायक पाटील
२०. स्वातंत्र्याचा अर्धशतकात — कु. सुषमा बुचडे
२१. लाही — यादगुडी मलगोंडा
२२. तुला वेळ मिळाला तर — शकील मुल्ला
२३. निवडणूक — कु. स्नेहल सोहनी
२४. सागर — कु. विद्या मेडगुदले
२५. मैत्रीचे स्वरुप — प्रदिपकुमार पाटील
२६. आईची प्रतिमा — यशवंत रावण
२७. ध्यैर्य — सचिन पाटील
२८. मोगरा — वैभव वाळकी
२९. खऱ्या प्रेमाची भेट — संदेश सावंत
३०. कर्तव्य — विनय कुलकर्णी
३१. जन्माला आला आहात तर... — सरिता रायकर

Scanned with CamScanner

एड्स : २१ व्या शतकातील मानवासमोरील आव्हान

विशाल तेलवेकर
बी.एस्सी.भाग-२

मानव जातीने चार वर्षापूर्वीचं २० व्या शतकामधून २१ व्या शतकात पदापर्ण केले. त्यात तो आनंदाचा क्षण आपणास पहायला मिळाला या आठवणीने आपण सुखावतो. या २० व्या शतकाने आपली आठवणच म्हणून की काय, आपल्या मागे एका महाभयंकर अशा राक्षसाची म्हणजेच 'एड्स' ची निर्मिती केली असावी. मानवाने २० व्या शतकात भौतिक व वैज्ञानिक क्षेत्रात बरीच प्रगती केली. त्याच जोरावर विज्ञानाच्या सहाय्याने सर्वच क्षेत्रात यश संपादन केले, परंतु या महाभयंकर रोगाने मानवासमोर आव्हान निर्माण केले आहे. या रोगावर अजून तरी समाधानकारक लसीचा शोध लागलेला नाही.

पण एड्स म्हणजे नेमकं काय ?

Aquired Immuno Deficency Sydrom होय

A - मिळविलेला
I - संरक्षण
D - न्यूनता किंवा कमी करणे
S - लक्षणाचा गट

एड्स हा रोग HIV विषाणूंच्या शरीर प्रवेशाने होतो.
HIV म्हणजे का ? Human Immunue Virus होय.
म्हणजेच, H - मानव
I - संरक्षण न्यूनता
V - विषाणू

HIV विषाणूंचा आकार अत्यंत लहान असून, एक मिलिमिटरच्या एका दहा हजारांच्या एवढा असतो.

HIV विषाणू शरीरात कोठे प्रवेश करतो ?

पुरुषाच्या विर्यात, स्त्रीच्या योनिमार्गातील स्त्रावात, एड्सबाधित रुग्णाच्या रक्तात आणि रक्ताच्या विविध घटकात असतो. त्याचप्रमाणे HIV बाधित आईच्या दुधात व अलिकडेच सिद्ध झाल्याप्रमाणे HIV विषाणू घामात, अश्रूत व लाळेत देखील वास्तव्य करू शकतात. परंतु त्यांचे प्रमाण अत्यंत कमी असल्याने तो संसर्गाने होत नाही.

एड्सची लक्षणे काय ?

१) वजन कमी करणे	– जवळ जवळ शरीराच्या वजनाच्या १०% कमी
२) सतत अतिसार	– एका महिन्यापेक्षा जास्त दिवस
३) सतत किंवा अधुन मधून	– एका महिन्यापेक्षा जास्त दिवस ताप

या आजाराचा प्रसार प्रामुख्याने असुरक्षित लैंगिक संबंधातून होतो. त्याचप्रमाणे, एड्सबाधित रूग्णाच्या सुया, ब्लेड वापरल्याने व एड्सबाधित रक्त दिल्याने देखील या रोगाची लागण होते. हा आजार लैंगिकतेशी निगडित असल्याने समाजातील इतर लोकांची सहानुभूती व पाठिंबा मिळवणे कठीण जाते. आपल्यामुळे आपल्या पत्नीला, त्याचप्रमाणे तिच्या पोटी जन्माला येणाऱ्या बाळाला लागण होण्याची किंवा लागण झाल्याची विवंचना मनात घर करून राहते. आपल्या मृत्यूनंतर आपल्या कुटुंबाला आर्थिक व सामाजिक सुरक्षितता कशी राखता येईल हा प्रश्न भेडसावू लागतो.

तरी एवढे असून देखील या रोगावर प्रभावी औषध शोधण्यासाठी गेली कित्ये क दशके शास्त्रज्ञ अथक प्रयत्न करीत आहेत. याच अथक प्रयत्नातून 'झिडोवुडीन' नावाचे औषध सर्वप्रथम १९८७ मध्ये वापरात आले. परंतू ही औषधे शरीरातील विषाणूंचा संपूर्ण नाश करू शकत नाहीत. आजतागायत तेरा वेगवेगळ्या औषधांचा वापर रूग्णांवर करण्याची परवानगी अमेरिकेतील 'फूड अँड ड्रग ॲडमिनिस्ट्रेशन' या संस्थेने दिलेली आहे.

HIV संसर्गाच्या अंतिम अवस्थेत HIV विरोधी एकच औषध रूग्णांना देण्याची प्रथा १९९२ सालापर्यंत होती. एकाच औषधाचा सतत वापर केल्याने काही महिन्यातच हा विषाणू दाद देईनासा होतो. म्हणूनच एकच HIV विरोधी औषध रूग्णास देणे आता टाळण्यात येते. दोन किंवा तीन वेगवेगळ्या म्हणजे कॉम्बिनेशन रेझिमचा वापर करणे योग्य समजले गेले. कॅम्बिनेशन रेझिमचा सतत एक-दीड वर्षे वापर केल्याने रक्तातील HIV विषाणूंची संख्या नगण्य होईल असे आढळल्याने, अनेक वर्षे उपचार केला असता कदाचित शरीरात HIV विषाणू उरणारच नाही, अशी आशा शास्त्रज्ञांना वाटू लागली. पण या आशेवर पुन्हा झालेल्या एका प्रकाशिताने पाणी फेरले. दीर्घकाळ शोधाभ्यासानंतर असे आढळले की, कॅम्बिनेशन रेझिमचा दीर्घकाळ वापराने देखील HIV विषाणू विशिष्ट प्रकारच्या रक्तपेशीमध्ये सुप्त अवस्थेत असू शकतो.

एड्स आणि मानवी काम जीवन :

एड्स हा पूर्वीपासूनच कामजीवनासंबंधीत रोग

Scanned with CamScanner

असल्याने त्याचा जीवनाच्या कामजीवनावर गंभीर परिणाम होतो. HIV इन्फेक्शन असलेल्या रोग्यांच्या पैकी प्रत्यक्षात पूर्णपणे विकसित एड्स सर्वांमध्ये होतो असे नसून, ज्यांच्यामध्ये होतो. त्यालाही बराच काळ लागतो. म्हणून अशा रोग्यांना देण्यात येणाऱ्या सल्ल्यांमध्ये त्यांच्या कामजीवनाविषयी सल्ला देणे फार महत्त्वाचे आहे.

तरूणमंडळी : लैंगिक शिक्षण व एड्स

तरूण वर्ग हा समाजातील महत्वपूर्ण घटक समजला जातो. कुटूंबाचा, समाजाचा व एकंदरीत पूर्ण राष्ट्राचा आर्थिक पाया सर्वस्वी तरूणांवरच अवलंबून असतो. यामुळे हा वयोगट एड्सच्या आहारी जाऊन मृत्यूमुखी पडत असेल तर संपूर्ण कुटूंब, समाज व पर्यायाने देश कोलमडलेल्या अवस्थेत असेल. तरूणांना एड्सच्या संसर्गापासून सावध करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे, त्यांच्यासाठी त्यांच्यामध्ये जबाबदार लैंगिक वर्तनाविषयी समज निर्माण करणे आवश्यक आहे. यासाठी तरूण-तरूणींना लैंगिक आरोग्य शिक्षण व एड्स हे दोन्ही विषय एकत्रितपणे शिकवण्यात यावेत. जर हे दोन्ही विषय एकत्रितपणे शिकवले, तर नक्कीच काहीतरी प्रभावी परिणाम होईल अशी अशा वाटते.

एड्स : भारतासमोरील आव्हान :

आता हाच एड्स भारतात येऊन ठेपला आहे. भारतात जगातील सर्वात जास्त एड्सचे रूग्ण २०१० पर्यंत असतील असा अंदाज भारत भेटीवर आलेल्या कॉम्प्युटर जगातील १० मायक्रोसॉफ्टचे अध्यक्ष बिल गेट्स यांनी वर्तवला.

भारत हा आधिच दुबळा देश, त्याचबरोबर आर्थिक स्थिती सुध्दा कोलमडलेली आहे. त्यावर हे एड्सचे ओझे आढळले. आपली स्वार्थी खाजगी यंत्रणा, आपली मोडकळलेली आरोग्य व्यवस्था, पाहिली की वाटते, कसली डोळ्यांवर पट्टी बांधली या लोकांनी ? राजकारणातील, अन्य क्षेत्रातील मान्यवर, कार्यकर्ते, नेते या कोणाच्याही तोंडात एड्स अर्थात महाभयंकर राक्षसाविषयी चार शब्द बोलायला वेळ मिळत नाही. नुसत्या स्वत:चीच भाषणे, कार्ये यांच्या बढाया मारण्यात गुंग असतात. अशा स्थितीत या देशाला कोण सावरणार आणि या आव्हानाला कोण तोंड देणार ? किंबहुना २१ व्या शतकाच्या मध्यापर्यंत 'एड्स' हा मानवकूल नष्ट करू पाहणारा एक असाध्य राक्षस होईल. त्यावर कोणतेही औषध नाही. याचसाठी या २१ व्या शतकात एड्सपासून आपला सर्वांचा बचाव करणेचा आहे. त्यासाठीच,

'एड्स समजून घ्या व समजावून द्या !' ■

राष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेमध्ये मी सहभागी झाले. महाराष्ट्राच्या फुटबॉल टिमची कॅप्टन झाले. या माझ्या खेळातील प्रगतीसाठी शिवराज मधील क्रीडा विभागातील शिक्षकांनी खूपच मार्गदर्शन केले आहे. माझ्या या क्रीडा विषयक प्रगतीच्या प्रवासात माझ्या महाविद्यालयाचा पाठिंबा नसता आणि आई-वडिलांच्या आशिर्वाद नसते तर मी आज हे यश गाठूच शकले नसते.

भारतीय फुटबॉल टीममध्ये निवड होण्यासाठी मी आता सराव करीत आहे. सर्व गुरूजनांच्या, हितचिंतकांच्या आणि मार्गदर्शकांच्या प्रोत्साहनाने मी हे यश नक्कीच मिळवीन आणि माझ्या महाविद्यालयाच्या मस्तसी मानाचा तुरा खोवीत अशी मला खात्री आहे.

कु. अंजना तुरंबेकर
१२वी

वक्तृत्वस्पर्धा, काव्यवाचन स्पर्धा यात मी नियमितपणे सहभागी होत आले वक्तृत्व व काव्यवाचनाच्या निमित्ताने अनेक महाविद्यालये आणि विविध सांस्कृतिक व्यावपीठावर मला जाता आले

एन्. एस्. एस्. आणि महाविद्यालयातील महिला अन्याय निवारण समिती यांच्या माध्यमातून मी समाजोपयोगी कार्य करती आले. एन्. एस्. एस्. मार्फत शिवाजी विद्यापीठतर्फे लखनो येथील शिबिरात सहभागी होण्याचा बहुमान मिळाला.

महाविद्यालयातील नियमित उपस्थिती, अभ्यासातील प्रगती, गरुजनांबद्दल आदर, महाविद्यालयाबद्दल अभिमान, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि साहित्यिक उपक्रमातील सातत्यपूर्ण सहभाग यामुळे मला या वर्षीचा 'गुणी शिवराजीयन' ा किताब मिळाल. प्राचार्य आणि गुरुजनांच्या मार्गदर्शनानेच मला हा बहुमान मिळाला आहे.

कु . वंदना पाटील
बी. ए. भाग - ३

अखेरचा निरोप

साधना शिंदे
एफ.वाय.बि.ए.

ते हिरवं लुगडं, कपाळभर रुपयाच्या आकारचं कुंकू आणि त्यो हिरवां चूडा आज भी आठावला का काळीज धासकनं व्हतांया !

पायाला दुखण्यानं वेढलेल्या ताईत काही आरतच राहिला बी नव्हता. सारं जीवन निरागमय वाटत व्हतं. रात्रीपासनं सगळ्यांचा जीव घाबरूनश्यान गेला व्हता. रातभर नुसत्या उलट्या करून घेत व्हती. काय व्हतंय हे बी तिला कळतंच नव्हतं.

दुपारी बाराच्या सुमारास असह्या वेदना व्हयला लागल्यावरच तिनं गडागडा लोळायलाच सुरु केलं. एक मोटार करून तिला न्यायच ठरलं व मोटारीत पाचजणांनी धरून गाडीत उचलून ठेवली. तशी आशाच सोडली. तोंडावर हात माराय लागली. डोळं वरखाली गरागरा फिरवायं लागली. उठाय बी ईना बसाय बी ईना त्यातनंच मोटार चालू व्हयाच्या आधी मागं तोंड फिरवून फिरवून बघायं लागली. का कुणास ठाऊक तिचा तिला भवसा नव्हता की काय कोण जाणे. तिची सारखी नजर आपल्या दादल्याकडं तर सारखं घराकडं त्या ढोरांकडनी बघून ढाळढाळ अश्रू ढाळलं. त्रासून एकदा कसनुसं बघितलं आणि जे मोटार चालू व्हयाला हिच डोळं गरागरा फिरत जे बंद चालू व्हयीत ते काय कळनासं झालं. दवाखान्यात नि पर्यंत कुणाच्या बी जीवात जीव नव्हतां. मोटार चालविणाऱ्याच्या ध्येनात नुसतं तेच. त्यो तरी एका मोटारीवरच आपली मोटार चढविता. गाडीत बसणाऱ्याच्या डोळ्यांत नुसती आसवं जमा झालती. कोण कुणाला समजवणारं आखिर दवाखाना कसावस गाठला. तवर इकडं ताईनं डोळं झाकलं. नुसती डूगडूगी व्हती.

दवाखान्यात नेलं तर काय उपेगच झाला नाय. दवाखान्यातच तिनं अण्णाच्या मांडीवर आपला पराण सोडला.

तिला फकस्त एकाचं गोष्टीच दुख वाटत व्हतं. ते आपल्या दादल्याचं आणी दुसरं म्हणजी आपलं धाकटं पोरं. सैन्यत व्हतं त्येच. तेच शेवटचं तरी तोंड बघायची तिची फार इच्छा व्हती. पर नियतीला हेच मान्य व्हतं. काळ कसा कवाबी ईल काय बी सांगता येत नाई.

त्यो दिवस आम्ही सगळी मंडळी घरात बसली व्हती. बाहेरच्या सोप्यातील उगावती पाल चुकचूकली. तरी आमची आजीबाय म्हणाली काय बातमी येतीया कोण जाणं ? पाल चुकचूकायला लागलीया. मी आपलं म्हणलं ''पाल चुकचूकाय लागली तर काय व्हतंया'' तुझं आपलं कायतरीच आसतया शास्त्र, तरीबी काळीज धासकनं झालं. एक क्षणभर काय बी रुचलं नाय. कसला इचार डोचकीत येतोया ते बी कळलं नय. तरीबी माय या आधुनिक युगात जगतीया आणि ह्यो इचार. पर म्या इश्वास कसा काय ठेवला ? काय माहिती पर मनात काय वेगळचं चाललं व्हतं. चार वाजलं असतील तवर फोन खणाणला आणि ट्रींग ट्रींग ऐकू आल्यावर थोरल्या सुननं फोन उचलला. फोन खाडकीश्यान खाली पडला.

तशी ती आरडत वोंबलतच आली मला बी आश्चर्य वाटलं. वोंब मी कधी ऐकली बी नव्हती. होळीसणाखेरीज तशी म्या बाहेर याला गडबडीने गेले. आणि खाट्कीश्यान चौकट वडावली.
'आतीसाव गेल्या हो.....!'
'आतीसाव गेल्या..... !'

माझे पाय थराथराय लागलं कानशिलं गार झाली, तोंडातून आवाज फूटना की थूकी गिळता येईना. हातापायाचं तर नुसतं पाणी पाणी झालं. सगळी लोकं गरागरा उरपाटी फिराय लागल्यावानी दिसायलाली. घशाला कोरड पडली. डोळ्यातनं आसवं गळाय लागली. ''असं कसं काय झालं?'' म्हणून मीच जोरात किंचाळले. हातातल्या वांगड्या कधी फूटल्या. आणि हातातून रगत कधी वहायं लागलं ते मलाच कळलं नाय. 'कोण कुणाला समाजावणार !' आणि मध्येच मला काय तरी झालं. आणि त्येच्यापूढलं काय बी आठवत नाय. आणि जेव्हा माझी आय येऊन पाणी मारून जागं केलं आणि मला सर्व काही आठवाय लागलं. मला जिथं बसवलं व्हत तीथं मोठ्यामोठ्यानं आक्रोश चालू व्हता. नुसती रडारडी चालू व्हती. तिथं मला बसवलं मला तर रडून रडून रडता ही येईना. आणि मग एक एक आठवणी जाग्या करू लागल्या. ती कशी बोलायची, चालायची, हसायची आणि हसवायची. आणि रागावयाची.

तिला भेटी करायची लई हौस व्हती. खडूगळी, चिवडा, कानुलं, पोळ्या कवा त्या नाही ते करायची, आणि सगळ्यासनी वाटायची. ढोरावरनी बी आणि पोरावरनी तेवढीच माया, त्येच्यावर रागावयाची, फाटकिश्यान कुणाला बी बोलायची. समोरचा माणूस गारद व्हयाचा. तोंडाने फटकळपणे बोलणारी पायाने अधु असणारी हिला आपला अपमान वाटायचा की कोण जाणं.

मला म्हणायाची 'मला कसलं तरी अवशीद आणून दे, मला आता हे सहन हुईत नाइं' अशी स्वाभिमानी ताई

जवा मला म्हणायची तवा पटकनं माझ्या डोळ्यांत आसवं जमायची. आणि सगळं आठवता आठवता भानावर आले. तवा बाजूला बघितलं तर आया बाया रडत बसल्या व्हत्या. घरातल्यासनी काय बी सूचत नव्हतं . ईलते रडत सांगायचं आन आपल्या नशिबाला दोष दित डोकीवर हात बडवून घ्यायचा. सगळ्यासनी आधार देणारी गेली. कुणाला आई म्हणू ! पोरं आरडत व्हती.

तो परसंग कुणी बी बघितला असता नव्हं तर प्रत्येकाचं काळीज हेलावून टाकलं असतं.

बिचारी लेक नसणारी पर इतरांच्यावर जीव टाकणारी ताईची भावजय रस्त्यासनच आली व्हती. तिने डोकं आपटून आपटून डोक्यातून रक्तं वाहात व्हतं. याची जाणीव बी तिला नव्हती.

''माझ्या ताईसाब ! माझ्या ताईसाब !
माझी सोनचाफ्याची कळी ! माझं वेडं पाखरू !
मला का सोडून गेल्यासा ताईसाब !
ताईसाब ! ताईसाब ! ताईसाब !
माझ्याकडं एकदा तरी बघा !
माझ्यासंग बोलावं की वं ताईसाब !''

असं म्हणून तिनं हंबरडाच फोडला......

जावंच्या लेकीला आपलीच लेक मानणारी तिच्यावर आईचा हक्क गाजवणारी आणि त्या लेकिला बी ती ताईच आवडावयची. परत्येक सणासुदीला तिला तिच बलवायाची. तीलेक आरडतच आली. तिला सांगण दिलंत की लई झालंय ताईला, पर दारात माणसं का लई आल्यात ? आणि तिचा जीव कावराबावरा झाला. तशी ती आरडतच आली. एक पाय दारात न घरात... दारातच गडागडा लोळायला लागली व्हती. पडून दातातून रक्तं येत व्हतं. याच भान बी तिला नव्हतं.

''माझी ताई गं ! माझी ताई गं !
मला का गं बलीवलीस नाही गं !
शेवटचं तरी तोंड बघितो की गं !
मला का फसिवलीस !
माझं घर बी बघायला आली नाहीस गं !
चार दिसं पोराबाळातनं राहितीस गं ताई !...''

असं म्हणून तिनं तोंडावरंच हात मारला. जावेच्या मुलाला ही ताई आवडीनं अण्णा म्हणायची त्याच्यावर थोरल्या पोरावानी हक्क गाजवायची. त्यांचा आदर बी करायची रागावयची बी ते सुट्टीला आलं की त्यासनी म्हणायची, ''व्हय रं अण्णा राहा की गा. चार दिसं – आलास की राहित बी नाही. आणि गेलास की वरीस चार महिने तुझा पत्या भी नसतोय. म्या सांगतोया नव्हं चार दिस राहा म्हणजे राहा.'' असा तिचा नेहमीच आग्रह असायचा. आणि शेवटी अण्णासनी तिला नकार दयायला यायचा नाही. कारण घरच्यांचा आग्रह, 'एक दिस राहा की' सगळ्यांचा हिरमोड कशाला करायचा ? असे म्हणायचे आणि ते राहायचे. आणि शेवटी याच मुलाच्या मांडीवर आपला पराण सोडला.

त्यांना इतकं दु:ख झालं की तोंडातनं नुसतं कसतरी हुदकं देत नुसतं ताई हा शब्द बाहेर पडत व्हता......

ताई ! ताई ! ताई .....!

■

........येथील शिक्षकांनी वर्गात अखोल असणाऱ्या गर्दीत चेहऱ्याला जपणाऱ्या समूहात सत्व शोधणाच्या 'भाविक विद्यार्थ्यां' ना शोधण्याचे काम केले आहे. तेही मनात गर्व न ठेवता. कारण हे विद्यार्थीच आमचे उद्याच्या भावी पिढीचे संचित आहेत, असे ते मानतात. या सर्वातून माझ्या मते येथील शिक्षकांनी माझी स्तुती केली आहे. खचून जाण्याचे अनेक प्रसंग झाले पण पुन्हा उभे रहाण्याचे धाडस आदरणीय गुरुंच्या लाख मोलाच्या शब्दांच्या स्वरातून मला दिले आहे.

वैयक्तिक व सांघिक क्रीडाप्रकार, वक्तृत्व साहित्य निर्मिती, एन्. एस्. एस्. या क्षेत्रात समरसून सहभागी होत असतानाच दि. ३० जाने. २००५ या शुभदिनी एन्. एस्. एस्. मधील 'उत्कृष्ठ स्वयंसेविका' हा महाराष्ट्र शासनाचा राज्यस्तरीय पुरस्कार 'विद्या प्रतिष्ठान बारामती' येथे टाळ्यांच्या गजरात मी स्वीकारला. एन्. एस्. एस्. विभाग, माझ्या आदरणीय व्यक्ती, गुरुजन आणि प्राचार्यांचे मला सतत मार्गदर्शन लाभलो आहे. माझ्या माता-पित्यांच्या पाठिंब्याने आणि आशिर्वादाचेच हे फळ आहे.

कु. अलका तुरंबेकर
एम्. ए. भाग-१

गुरूजींचे स्वप्न

अर्चना सुतार
बी.ए. भाग-३

सुट्टीच्या दिवसात गावी जाणं ही तर माझ्या आवडीची गोष्ट आणि त्यातल्या त्यात कडलगे गावचा काळाशार डांबरी रस्ता सकाळच्या कोवळ्या उन्हात तोही मोकळ्या पावलाने तुडविने ही तर माझ्या स्वयंप्रकाशी आनंदाची मेजवानी.

आबांची इच्छा की मी त्यांच्याबरोबर शेताकडे गप्पा-टप्पा ठोकत यावं. पण माझं मन तिकडे जायला तयारच व्हायचं नाही. कारण तांबडा सूर्य पहात जाताना आडवी येणारी रस्त्यांच्या कडेची झाडे आपल्या स्वागतासाठीच उभी राहिली आहेत असेच वाटायचे. आणि आपल्या स्वागतासाठी ऊभारलेल्या आप्तेष्टांची मर्जी तोडून त्यांचा सकाळचा आनंदी रंगेल समारंभ नाकारून दुसरीकडे जायला मी काही एवढी मूर्ख नव्हते.

नेहमीप्रमाणेच आजचा दिवस कसा प्रसन्न, चैतन्यमय वाटत होता. जरा अंगातला आळस झटकला आणि रस्त्याला लागले. अर्ध्या किलोमिटरच्या रपेटीनंतर रस्त्याच्या बाजूच्या शेतातल्या बांधावरल्या पेरूच्या झाडावर आलेल्या दिवसापासून डोळा होता. थोडं लक्ष देऊन पाहिलं. हिरव्यागार झाडातून पेरू उन्हामुळे चमकतेला दिसला. तसं लांबून दिसणं कठीणच होतं. पण म्हणतात ना की, ''उन्हामुळे तहान लागलेल्या मृगाला समोर उन्हात पाणीचपाणी दिसत होतं. ते नव्हतं तरीही त्याला ते भासत होतं.'' पण म्हणून काय माझं हे पेरूजळ नव्हतं बरं का ! खरोखरच झाडाला पेरू लागले होते. अंगातला खट्याळपना उनाड बनून जागा झाला. ''सकाळच्यापारी पेरूची चोरी.'' शेतातल्या बांधाकडे पळते न पळते तोच कुणाचा तरी आवाज आला. ''येऽ पोरी...'' दचकून मागे पहाते तर काय, गोणी गुरूजी हातात आधाराची काठी घेऊन डोळ्यांच्या बॅट्रीसह उभे होते. मी मागे फिरून त्यांच्यासमोर नम्रपणे येऊन उभे राहणे कठीणच होते. ते तिथूनच भुवया उंचावून म्हणाले ''सकाळच्यापारी पेरूची चोरी !'' एवढच बोलून ते पुढे निघून गेले.

'शहाण्याला शब्दाचा मार पुरेसा होता'. मी तिकडे परत न वळता मुकाट्याने त्यांच्या मागून एक दोन पाऊले मागे राहून चालू लागले. तरीही माझी तरूण पाऊले त्यांच्या दोन पावलांचं अंतर एका पाऊलानेच काटत होती. मी त्यांच्या समांतर राहून चालू लागले.

''ग्रॅज्यूएशन करुन काय करणार ?'' त्यांनी खड्या आवाजात प्रश्न केला.

त्यांना काय उत्तर दयावं मला कळेना, पण मग बोलणे भाग होते मी संकोचानेच म्हणाले - ''काय करणार, माहीत नाही.''

''तुला माहीत आहे, तू या गावात ग्रॅज्यूएशन पूर्ण करणारी पहिलीच मुलगी आहेस ?''

''हो, आणि तुम्ही या गावातले पहिले शिक्षक आहात.'' मी पुढचं बोलले. हे ऐकूण गुरूजी हसले.

''दररोज सकाळी येतेस ना ताजी हवा खायला ? पुन्हा उदया येशीलच ?''

''हो,''

''आणखीन किती दिवस सुट्टी आहे ?''

''तीन दिवस''

''मग उदया सकाळी ये, तुला काय करायचं ते सांगतो.''

''बरं'' मला कधी एकदा तिथून निघते असं झालं.

''आणि आता पळत सुट, कारण या म्हाताऱ्या रिटायर शिक्षकाबरोबर असं शिस्तित चालणं तुझ्या तरूणपणाला शोभणार नाही.''

मलाही हा त्यांचा मौलिक विचार पटला मी पुढे पळत सुटले. ट्रॅकसूटला हवा धडकत होती. आणि तोंडालाही ती गार-गार जाणवत होती.

आबा एव्हाना परतून आले होते. कामावर जायच्या तयारीत होते. माझा चेहरा पाहून त्यांनी विचारलं.

''काय बछड्या, काय झालं, तोंड असं का दिसतंय?''

''आबा, गोणी गुरूजी भेटले होते.''

''हो ! अगं ते तिकडं दररोज जातात फिरायला.''

''पण आबा, मला आज त्यांनी पकडलं''

''पकडलं म्हणजे ?''

''दामल्यांच्या शेतातला पेरू खावासा वाटला, म्हणून तोडायला निघालेले,'' ''आणि त्यांनी तुला पकडलं'' आबा मोठ्याने हसले.

मी त्रागुन म्हणाले ''चेष्टा नाही आबा, उदया पुन्हा ते मला भेट म्हणाले, काहीतरी मोठं लेक्चर मिळणार वाटतं.''

Scanned with CamScanner

मी स्वत:शीच पुटपुटले.

''कंटाळू नकोस त्यांना, ते जे काही सांगतील ते लक्ष देऊन ऐक.''

''पण आबा....'' मी चेहरा अधिकच दीनवाणा केला अगदी सजा मिळाल्यासारखा. हे आबांच्या लक्षात आलं. माझं नकारात्मक् मन सकारात्मक बनविण्याच्या दृष्टीनेच म्हणाले असतील कदाचित.

''तसा माणूस या चार गावात कुठेच सापडावयाचा नाही. भल्यासाठी धर्मांतर केलेला.''

''हो धर्मांतर केलेला, शिक्षण मन लावून घेतलेला, विद्या-विनयशिलता या सर्वांचा यशस्वीपूर्ण मिलाफ झालेला विद्यार्थी.''

''आबा मला व्यवस्थित सांगाल काय ?'' माझी उत्सुकता वाढली ''सर्व मिळवलं होतं, ते दुसऱ्यांच्या भल्यासाठी. अज्ञानाचा अंध:कार घालविण्यासाठी. त्यावेळी सरकारी नोकरी मिळणे दुर्मीळ बाब होती. विशिष्ट जातीजमातीसाठी राखीव जागा होती. शेवटी धर्मांतर करावं लागलं. पण कनिष्ठ जातीत प्रवेश घेतल्यानंतर बाहेरच्यान सोबत घरच्यांनीही त्यांना दूषने लावली. नोकरी मिळाली, पण मुलगी द्यायला कोणी तयार होईना. शेवटी त्यांनीच मोठ्या मनाने म्हादबा ची लेक स्वीकारली. केला बी बी सी आयला जी आय जी पी चा डब्बा (आंतरजातीय विवाह) समाजाला गरज होती ज्ञानमय प्रकाशाची ते धर्मांच्या नावाचा डांगोरा पिटणाऱ्यांना कसं कळणार. तोंडफुलांच्या वरसातीसह सारं काही सहन केलं, पण ध्येय मात्र सोडलं नाही. म्हणूनच तर आज त्याच प्रकाशामुळे अनेक उनाड फिरणारी मुलं सन्मार्गी लागली आहेत. म्हणूनच सांगतो आहे, ''तुला ते जे काही सांगतिल ते नीट समजून घे.'' एवढाच डोस पाजून आबा निघून गेले. माझ्या प्रश्नाव्यतिरिक्त त्यांना त्यांचं कामही महत्त्वाचं होतं म्हणा !

तो दिवस, सकाळच्या चांगल्या विचारांसोबत आणि आईभोवती, मला हे बनवून खायला घाल, मला तो पदार्थ हवाय, यातच गेला.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी मी पुन्हा त्याच वेळी त्याच रस्त्यावरून निघाले. आता त्या गार-पिवळ्या पेरूचा हव्यास माझा तुटल्यासारखा वाटला. मी पुढे-मागे पहात पळत सुटले. पायाकडे माझं लक्ष नव्हतं, पण होतं ते नक्कीच गुरूजींच्याकडे, गुरूजींच्या वाटेकडे. गाव पुरतं लांब राहिलं. गुरूजींचा अजून काही पत्ता नव्हता. शेवटी तशीच पुढे जाऊन परतत होते. तेवढ्यात हिरवा स्वेटर, डगला पायजमा, गळ्यात स्कार्फ टाकून 'गुरुदेव' कडेने हिरवी झाडे असलेल्या रस्त्यावरून येत होते. मी टण्दिशी उडी मारली तसा रस्त्यावरचा खडा माझ्या पायात घुसला. कळ आली, पण वेदना सुखावली ती गुरुजींच्या आगमनामुळे. त्यांनी माझ्यापर्यंतच अंतर काटलं मला दम लागलेला मी रनींग बंद केलं.

''मग काय ?'' त्यांनी प्रसन्न चेहऱ्याने विचारलं.

''काही नाही'' मी धापत हसत उत्तर दिलं.

''तुझं नाव विद्याच ना ?''

''अशोकाची मुलगी''

मी मानेनेच होकार दर्शविला.

मी गप्प होते. माझी अवस्था त्यांनी ओळखली

''काल जे तुझं गैरवर्तन झालं ते मला आवडलं नाही.''

''आय एम स्वॉरी'' मी क्षमा मागीतली. पेरू पुन्हा आठवला. तसा त्यांचा आवाज उमटला सूर्याच्या प्रकाशासारखा माझ्या अंधारात पसरू लागला.

''आपण जे आहोत त्याला जबाबदार आपणच असतो. आपण जी काही इच्छा मनात धरू त्याप्रमाणे स्वत:ला घडवण्याची ताकत आपल्याकडेच असते, तू शिक्षिका व्हावीस अशी माझी आणि तुझ्या आबांची मनापासूनची इच्छा आहे.'' मला विस्मय धक्का बसला. ''आबा माझ्याजवळ कधी बोलले नाहीत'' मी म्हणाले.

''बरोबर आहे त्यांचं, घरच्या वैद्याचा गुण येत नाही आणि आलाच तर... ते जाऊ दे'' ते मूळ विषयावर येऊ पहात होते आणि मी शंका काढत होते. शेवटी मलाच माझा पोरकटपणा जाणवू लागला मी तो बंद केला.

''हो, तर मी म्हणत होतो तू शिक्षिका व्हावीस पण त्या आधी तू योग्य विद्यार्थिनीही असायला हवीस कारण विद्यार्थीदशेपासूनच गुरुचा प्रवास सुरू होतो.''

तुझं मत काय आहे ? त्यांनी मला विचारलं.

''मी कधी या गोष्टीचा विचारच नाही केला, आणि माझ्या विद्यार्थीर्र दशेचाही नाही.''

''मग आत्ता कर''

मी गडबडले, हे काय आणखीन नवीन, उध्दटपणे त्यांच्यासमोर याची गरज काय ? असं म्हणूही शकत नव्हते. पण मग ऐकणं भाग होतं. ते पुन्हा आणखीन स्पष्टपणे बोलू लागले. खरोखरच त्यातून त्यांची आत्मीयता जाणवू लागली.

Scanned with CamScanner

''आज घडीला गरज आहे अष्टपैलूची त्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्वाचा तत्वज्ञान, गुढवाद, मनोविकार आणि क्रियाशीलता या सम्यांची मूलतत्वे पूर्णत्वाने सारख्याच प्रमाणात त्याने आत्मसात करणे गरजेचे आहे.''

''पण गुरूजी आज जो तो स्पर्धात्मकतेकडे वळू लागला आहे, या सगळ्या गोष्टीच्या पाठीमागे लागायला वेळ कुठे आहे त्याला ?''

''हो, आणि याच कारणामुळे तुमच्यातील अध्यात्मिक वृत्ती नाहीशी होऊन तुम्ही आक्रमक बनत चालला आहात, चांगले काय ? वाईट काय ? याचं मर्म तुम्ही शोधायला विसरला आहात, मुळचे संस्कार विसरला आहात म्हणूनच आज समाजमन खेड्यामध्येसुध्दा खेकड्यांच्या प्रवृत्तीत सामील होऊ लागलं आहे.''

त्यांच्या कपाळाची धमनी सणसणली, मला ती रौद्र वाटली. ती शांत झाली तसे ते पुन्हा बोलू लागले. ''स्पर्धात्मकतेचा प्रश्न, तू ग्रहण करीत असलेल्या वातावरणातला आहे. इथल्या, तुझ्या गावातला नाही.'' त्यांचा आवाज गंभीर झाला. मी त्यांच्यकडे पहातच होते, ऐकतच होते.

''तुझी खरी गरज आहे ती इथल्या नव्या पीढीसाठी, इथल्या गावातल्या विद्यार्थ्यांसाठी.''

त्यांचा जोर मी ओळखला. कळत होतं, पण वळायला थोडा उशीर लागणार होता. आबांचे शब्द आठवले – 'सर्व काही नीट लक्ष देऊन ऐक', माझ्यासाठी हे सर्व करणे योग्य होते, की अयोग्य होते. आणि त्याही पेक्षा अधिक मला ते शक्य होते ? माझा मलाच प्रश्न पडला. तो आधी सुटायला हवा होता.

''पण, गुरूजी मी हे सर्व करू शकेन काय ?'' मी विचारलं.

''हो अगदीच – अगं ! झाडावरून सफरचंद खाली पडले आणि न्यूटनला सूचना मिळाली. त्याने आपल्या स्वत:च्या मनाचा अभ्यास केला मी कुठे कमी आहे. त्याचा अंदाज घेतला. त्याच्या मनात त्या आधीच आलेल्या विचारांचे सांधे एकत्र केले. त्यांची फेररचना केली. आणि त्याला नाव दिले ''गुरूत्वाकर्षण !''

खरोखरच सर्व काही भान सोडून ऐकावं असच वाटू लागलं. मी सर्व मनलावून ऐकू लागले. गारगोटीत ज्याप्रमाणे विस्तव आधीच साठलेला असतो. त्याप्रमाणे ज्ञान मनात आधीच अस्तित्वात असतं. ज्याप्रमाणे अग्नी प्रज्वलित करायचा असेल तर दगडावर दगड घासावा लागतो त्याचप्रमाणे ते घर्षण म्हणजेच गुरूकडून शिष्याला मिळालेली सूचना – 'तूझ्यातलं ज्ञान जागृत कर' आणि शिष्याकडून ज्ञानाविषयीची याचना म्हणजे 'माझ्या ज्ञानाला जागृत कर'

''गुरूचे डोळे सूर्यगोल असतात आणि सूर्य आपल्या पहिल्या किरणापासून शेवटच्या क्षणापर्यंत अंध:कार नष्ट करण्याचा प्रयत्न करत असतो.'' हे फक्त ऐकून माहिती होतं पण आज प्रत्यक्षात अनुभवत असलेला भास मला झाला. मला पुढे उत्सुकता वाटली मी त्यांना विचारू लागले ''गुरु यांचा पूर्ण अर्थ काय ?''

माझ्या या प्रश्नाला ते शांतपणे हसले. मला सुर्योदय आत्ताच होत आहे असे वाटले. ते बोलू लागले. मी कान टकवाकरून उभी होते.

'गु' म्हणजे अंधार 'रू' म्हणजे प्रकाश, अंधारातून प्रकाशाकडे घेऊन जाणारा तो गुरु. आपली ज्ञानशक्ती इतरांच्यात संक्रमित करणारा तो गुरु.''

''आणि शिष्य म्हणजे ?''

''गुरूकडून तशी शक्ती प्राप्त झाली की एखाद्याच्या ठायी सुप्त असलेल्या उदात्त, उच्च गुणांच्या क्षमता स्फुरण पावू लागतात, त्याची प्रगती लगेच होते, तो साधक शुध्द् व पवित्र होऊन 'शिष्य' या संज्ञेस तो पात्र होतो.''

''पण हे सर्व शक्य आहे ?'' माझी शंका.

ते हसले...... ''हो, अशा तऱ्हेचे संक्रमण व्हायचे असेल तर प्रथम 'गुरूकडे' ती क्षमता असायला हवी आणि त्याचबरोबर ज्याच्यात ती संक्रमीत होणार असेल त्या विद्यार्थ्याच्या ठिकाणी ती ग्रहण करण्याची पात्रताही असायला हवी.''

हे कसं शक्य आहे, हा असा मिलाप होणे शक्य तरी आहे का ? माझ्या मनाला मीच प्रश्न विचारला आणि उत्तरही मिळालं, 'अरे होय, खरच की !' माझ्यासमोर प्रत्यक्षात ती मूर्ती उभीच होती आणि मी शिष्याबनून त्यांचा प्रत्येक शब्द आणि शब्द ग्रहण करते आहे याची जाणीव झाली. मी पुन्हा प्रश्न केला ''गुरूकडे, म्हणजे खऱ्या गुरूकडे काय काय हवं ?''

''खऱ्या गुरूकडे विशुध्दता असावी, ज्ञानाचे मर्म पूर्णत: अवगत असावे, केवळ शब्दपांडित्य नको. त्याच्याकडून होणारे ज्ञानदान निर्हेतुक आणि नि:स्वार्थी प्रेमभावाने संक्रमित होण्याची गरज आहे. आणि हे सुध्दा तुला प्राप्त

Scanned with CamScanner

करावेच लागेल.

"आणि विद्यार्थ्यांकडे ?" मी स्वत:मध्ये काय काय असावं याचा विचारा केला. मी पुन्हा प्रश्न केला खऱ्या विद्यार्थ्याला ओळखायचं कसं ?

"अगं वेडे ! खऱ्या विद्यार्थ्याला बनवायाचं असतं, खऱ्या विद्यार्थ्यामध्ये निर्मळ, विशुध्द अंत:करण व ज्ञानार्जनाची खरीखुरी तहान असावी त्याशिवाय त्याच्यामध्ये चिकाटी, तळमळ याही गोष्टी हव्यात आणि ह्याच तुला यशाच्या मार्गावर घेऊन जातील खरी गुरुभक्ती आणि पूज्य गुरूभावाकडे घेऊन जातील. पण हे फक्त स्वत:कडे मिळवून ठेवू नकोस. मला तो गुरूमंत्रच वाटला.

कारण, मी शहरातल्या महाविद्यालयात गेले होते. माझ्या अर्धज्ञानपोटी लोकांसाठी ज्ञान मिळेल काय ? याचा शोध घ्यायला मी धर्माने फक्त गुरू होतो आणि अजूनही धर्माने विद्यार्थीच आहे. कारण विद्यार्थ्याला अंत कधी नसतोच."

"बघ यातलं तुला काही जमतं का ?" माझ्या कानात त्यांचा शब्द आणि शब्द मंत्र बनून घुमत होता, आणि सूर्याचा प्रकाश मला म्हणत होता, मला तुझ्यात सामावून घे पुन्हा परावर्तीत कर. माझ्या सर्व प्रश्नाची पुरेपूर उत्तरे मला मिळाली होती.

तिसऱ्या दिवशी सुट्टी संपली. मला परत महाविद्यालयाकडे जावं लागणार होतं. पण मी आता जाणार होते ती उजळ माथ्याने. आई-आबांचा आशीर्वाद घेतला. गुरुजींनाही भेटले आणि महाविद्यालयाची वाट धरली.

पूर्वीचा खट्याळपणा सोडला. मन लावून तासाला बसू लागले. प्रत्येक शब्द अन् शब्द कॅच अप करू लागले. आता मला वाट सापडली होती. ध्येय निश्चित झालं. होतं. "बस ! त्यालाच सांगायचं होतं. अरे ध्येया ! तू माझी वाट पाहू नकोस कारण मीच तुझ्याजवळ वेळेआधी स्वकष्टाने पोहोचणार आहे."

पंधरा दिवसानंतर घरी फोन केला. बातमी ऐकूनच हृदयात कळ उठली. 'दोनच दिवस झाले, 'गोणी' गुरुजी गेले.'

मी सैरभैर झाले, काय करावं काही सुचेना, दिशा मंद जाणवू लागल्या ध्येय आणखीनच दूर-दूर जात आहे असे वाटू लागलं. माझ्यातल्या विद्यार्थीनिचं मन मोठ्याने आक्रोश करीत होतं.देव नावाच्या साधकाला विचारीत होतं.

महर्षी शिंदे यांच्यावरील कविता

A meek and modest Indian is
Who will, unless he faints,
Someday duly be worshipped
Among his country saints
He is no vulgar fraction
As single student be
But he and Mrs. Shinde
Form one integrity

'Pause' (माझ्या आठवणी व अनुभव)

(इंग्लंडमधील या विद्यार्थ्यांच्या नियतकालिकात ही कविता प्रसिध्द झाली. शिंदे दांपत्याच्या समर्पित एकात्म जीवनावर ही कविता प्रकाश टाकते.)

'याचसाठी जन्माला घालतोस का माणसांना ?' पण त्याचा, आता काही उपयोग नव्हता. गुरूजी मला सोडून निघून गेले होते. आणि माझ्याजवळ त्यांचे शब्दच फक्त राहिले होते.

सकाळी सहाच्या बसने मी त्यांच्या घरी त्यांच्या तिसऱ्या दिवशी पोहोचले. सारं काही विचित्रच दिसत होतं. त्यांच्या घरची मंडळी दु:खात बुडलेली पाहून माझं मन गलबलून गेलं. आवडते आदर्श विद्यार्थी गहिवरले होते. आणि मी घायाळ झालेल्या विवेकी विचाराने सर्व काही पहात होते. घरी भेट दिली. आबांचा विचार मला पटला आणि एकाच विचाराने घराबाहेर पडले. काहीनाही, आता गुरुजींचं स्वप्न साकार करायचंच !

Scanned with CamScanner

काय निवडाल ? करिअर की प्रेम?

बाबासाहेब शिंदे
बी.कॉम. भाग-२

''दहावी संपली आणि अकरावीत प्रवेश केल्यानंतर मुलांना शिंगे फुटतात'' असे आमचे शिक्षक सांगत. ते एका दृष्टीने खरच आहे. कारण हा अकरावी-बारावीचा काळच असा आहे की, मुले तारूण्यात प्रवेश करतात. त्यांच्या शरीरात सळसळणारे रक्त असते. हा काळ म्हणजे माझ्या मते मुलांच्या कसोटीचा असतो कारण इथूनच पुढे आपल्या खऱ्या करिअरचा पाया सुरु होतो. पण ही मुले कानात वारं शिरल्यासारखं त्याकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष करतात. आणि नको त्या वाईट मार्गाकडे आकर्षली जातात. बोटाने मोजता येतील इतकीच मुले आपल्या करिअरच्या दृष्टीने योग्य ते पाऊल टाकतात. इतर मुले काही व्यसनांच्या मागे लागतात. काही दादागिरी करण्यातच स्वत:ला शहाणे समजतात, तर बऱ्याच मुलांचे आकर्षण.हे मुली असतात. आजच्या या नव्यायुगात अश्लिल चित्रपटांचे प्रमाण खूप वाढले आहे. केबलमुळे तर ही सोय घरीच झालेली आहे. त्यामुळे मुले एका वेगळ्याच मार्गावर चालली आहेत. जेथे आपल्या करिअरची सुरवात करायची आहे तेथेच ही नवीन पिढी ठेच खाते आहे.

शिक्षक मुलांना जीवनात यशस्वी होण्याचे मार्ग सांगत असतात पण मुले त्याकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष करतात उलट बोलतात ''हे काय करी सांगातत आमचं आम्हालाच माहीत आहे, काय करायचे ते ?'' असे बोलणाऱ्यांचा अधोगतीचा मार्ग इथूनच सुरू होतो. मात्र तुम्ही आपलं शिक्षण सोडून मुलींच्या मागं भटकत राहीलात तर तुम्ही जीवनात कधीच यशस्वी होऊ शकणार नाही. मी तर असे सांगेल 'आजच्या युवा पिढीला एकतर्फी प्रेम नावाच्या रोगाने ग्रासले आहे.' मग त्यांना प्रेम या शब्दाचा अर्थ माहीत असो वा नसो,'प्रेम हे पवित्र, सुंदर, निर्मळ व स्वच्छ आहे.' पण वासनेला बळी पडलेली मुले एखाद्या मुलीने नकार दिला तरीही तिच्या पाठी लागून स्वत:चं आयुष्य उध्वस्त करतातच आणि तिचेही जीवन उध्वस्त करु पाहतात.

मी तर त्यांना असं सांगू इच्छितो, ''तुम्ही प्रेम करा, जरु करा, तसेच ते टिकविण्याचा अधिक प्रयत्न करा.''परंतु त्यासाठी प्रथम तुम्हाला तुमच्या आयुष्याचा विचार करावयास हवा. जेव्हा तुम्ही तुमचे आयुष्य घडविण्यात यशस्वी व्हाल तेंव्हाच तुम्ही जीवनात यशस्वी व्हाल, तेव्हा 'प्रेम की करिअर' याच विचार आपण करावयास हवा.

तुम्ही एखाद्या मुलीच्या प्रेमात पडला की, तुम्हाला आजूबाजूला काहीच दिसत नाही. तुमचं शिक्षणावरचं लक्ष पूर्णपणे नाहीसे होते. घरामध्ये कोणतेही काम करू वाटत नाही. कोणत्याही कामात मन लागत नाही. तुमचं मन स्थीर नसतं. तुम्हाला फक्त एकच ध्यास असतो, 'ती केंव्हा दिसते?' 'तिला कधी भेटायचं ?.' असं करता-करता तुम्ही स्वत:ला विसरून जाता. पण तुम्हाला वाटतं ? तुम्ही प्रेमामध्ये यशस्वी व्हाल ?. मी सांगेन की, ''तुम्ही अशा प्रेमामध्ये कधीच यशस्वी होणार नाही.'' ''ज्यावेळी तुम्हला तुम्ही अयशस्वी झाल्याची जाणीव होईल. त्यावेळी एखादा डोंगर कोसळावा तसा तुमच्या मनाचा कळस कोसळतो म्हणजे तुमचं मन पूर्णपणे खचलेले असते. अशा परिस्थितीत तुम्हाला पुढचा मार्गच सूचत नाही. वेळ निघून गेलेला असतो. शिक्षणाची अशीच दोनचार वर्षे वाय गेलेली असतात. तुमची मानसिक खचीकरण झालेले असते. अशा वेळी तुमच्या मनात आत्महत्येचा विचार येऊ लागतो'' येथेच तुमचं जीवन उध्वस्त होते.

''मुलीच्या मागं लागून व्यर्थ आयुष्य घालवण्यापेक्षा शिक्षणाच्या वयामध्ये खूप शिका स्वत:चं करिअर घडवा.'' हे सगळं व्यवस्थित झालं तर तुम्हाला पुढचं जीवन तुमच्या मनाजोगं जगता येईल. वासनेच्या भरामध्ये तुम्ही त्यातून स्वत:ला सावरू शकत नाही. तुमच्या समोर समाजातील अयशस्वी एकतर्फी प्रेम प्रकरणे आहेत. ही उदाहरणे समोर असताना तुम्ही अशा चुका करतच असता. मुली ह्या दुसऱ्याच्या घरी जातात त्यांना करिअर घडवा अस काही बंधन नाही. त्यांची जबाबदारी कोणीतरी उचलणार असतं. पण आजच्या युगात तुम्ही अशाच चुका करत राहिलात तर कोण तुमची जबाबदारी घेईल. हे युग स्पर्धेचे आहे. शिकूनही नोकऱ्या मिळेणाश्या झाल्या आहेत. तुम्ही चुका करतच राहिला तर तुमचं भवितव्य काय घडणार ?

मी तुम्हाला सांगतो की, ''या युगात जर टिकायचे असेल तर प्रथम शिका, करिअर घडवा, जीवनात काही ध्येय ठरवा व ते पूर्ण करण्यासाठी मेहनत घ्या. फळ तुमच्या पदरात नक्किच पडेल.'' इतरांनी केलेल्या चुका तुम्ही करु नका. प्रथम चुका करायच्या वनंतर पश्चाताप करण्यापेक्षा वेळीच स्वत:ला सावरा. ■

Scanned with CamScanner

ना ! नाही ती नाती, घट्ट मनानी बांधली गेलेले अतूट बंधन. एकमेकांत गुंफलेल्या भावना, पण या बंधनाचा धागा हळूहळू मुठीमध्ये पकडलेल्या वाळूसारखं निसटू पाहत आहेत. ''भिंतीना सिमेंटचा गिलावा उरला आणि नात्यांचा ओलावा सरला.'' अशा काळात आपण जीवन जगतोय. आपली नाती सिमेंटच्या जंगलातच बंदिस्त होत आहेत. आपले कोण न् परके कोण ? हे युद्ध कुरुक्षेत्रावरील संभ्रमित अर्जुनाला पडलेल्या प्रश्नाचे उत्तर आजच्या काळात ही आपल्याला सापडत नाही.

आजची नाती हायवेवर चालणाऱ्या भरधाव गाडीसारखी झटपट तयार होतात. आणि अचानक उंचावरून कोसळणाऱ्या गाडीसारखी पटापट तुटतात. आजची नाती व भातुकलीचा खेळ यात खूप साम्य आहे. निसर्गाच्या मैदानात चालाऱ्या ऊन-सावलीचा खेळ आज मानवी जीवनात 'नाती जोडा अन् तोडा' च्या स्वरूपात रंगत आहेत. पण या नात्यांमध्ये पेरला गेलाय तो स्वार्थीपणा, मतलबीपणा आणि स्वभावानुसार तुटक अलिप्तात. बाजारात अनेक वस्तू विकत मिळतात. खोटे मुखवटे घेऊन चेहऱ्यावर हास्य आणता येते. अनेक गोष्टी भाड्याने विकत घेता येतात. पण नात्यातला जिव्हाळा असणारी ओढ, आपुलकी भाड्याने मिळण्याची कोठेही सोय नाही.

अनेक जिवलग हात लगेच गर्दीतले होऊन जातात. पण ते काही काळांनी त्याच हातामध्ये अंतर ही ठेवतात. म्हटलं तर जग आज त्या हातासारखं अतिशय जवळ आहे. म्हटलं तर ते खूप-खूप दूर गेलयं. ठरवलं तर जर्मनीचा भाऊ ई-मेलनं जिव्हाळा पोचवू शकतो. गुजगोष्टी करू शकतो. तर एकाच शहरातला भाऊ पंधरा-वीस वर्ष तोंडही दाखवत नाही आणि एकमेकांना कधी चुकून दिसत ही नाही. टी. व्ही. वरच्या कार्यक्रमासाठी वेळ निघतो. पण येणाऱ्या पाहुण्यांच्यासाठी आपण वेळ देऊ शकत नाही. पण एके काळी वाटतं व्यवहाराच्या पोटचक्रात तारूण्य न् कोवळं प्रौढपण कुरतडून फेकलं जातं. आणि शेवटी.....निवृत्तीची एकाकी वाट अलगद पायाखाली येते तेंव्हा वाटतं आपलं माणूस जवळ हवय !

एखादा आजारी माणूस असेल तर आजारपणात दहा ते पाच शुश्रूषा करणारा 'अॅटेडन्ट' भाड्याने मिळेल. पण तापाने फणफणलेल्या कपाळावर मध्यरात्री मीठपाण्याची घडी घालणारा आईचा हात भाड्यानं मिळत नाही. एखाद्या

नात्यातला - एक थेंब

गीता जंगम
बी.ए. भाग-२

किरमिजी संध्याकाळी, फेसाळल्या सागरकाठी, पंचतारांकित सोबत देणारी औटघटकेची सोबत पैशाच्या तालावर मिळेल, पण भाऊबिजेला भावाच्या तुळशीच्या पानाच्या ओवाळणीची वाट पाहत, चंद्राकडे बघत डोळे भिजवणार्‍या बहिणीची वेडी माया विकत मिळण्याची अजूनही सोय नाही. प्रेयसीला खोटी आश्वासने देणारा प्रियकर आज पावलोपावली आहे. पण आत्मविश्वासाने मी तुला शेवटपर्यंत साथ देईन. म्हणण्याचे धाडस त्याच्यामध्ये नाही.

आजची नाती ही रंगीबेरंगी कपड्यासारखी झालेली आहेत. कधीही वापरा आणि नको झाले की फेकून द्या. कोणताही विचार न करता आजच्या नात्यामध्ये पाहायला मिळतो तो कमी भावनिक ओलावा. नेमकं दोन माणसात नातं असतं म्हणजे काय असतं याचंच कोडं उलगडत नाही. नातं म्हणजे सुदृढ संवाद ते ही दोन जीवातील मनांचा ! नातं म्हणजे विश्वास, आधार, भावनिक ओढ, उब प्रेमाचा.... आणि मायेचा आलोवा ! नातं म्हणजे फक्त जिव्हाळा की खूप सारा सहवास ? दुसऱ्यांसाठी जगणं म्हणजे नातं की दोन माणसामधील निरागसता म्हणजे नातं ? नातं म्हणजे कदाचित "Life between the lines" किंवा संवाद मौनातला, आंतरिक.... अबोला !

नातं म्हणजे आपसूक आकर्षण. आपल्याच मनात आत-आत खूप खोल खोल जाणवणारं एका वेगळ्याच संवेदनाचं ते एक मन असतं ! जीवनात अनेक नाती जोडली जातात. काही वेळा तोडलीही जातात आज क्षुल्लक कारणानं दवबिंदूसारखी पानावरून घरंगळणारी अमूल्य नाती बाजारात कोर्टात जातात. आणि आपलं अनुभवविश्व व्यापक होत जातं. जीवनाच्या प्रवाहात या नात्याचा नेमका काय अर्थ असतो ? आणि ते कसं निभवलं पाहिजे ? हे कोडं ज्याचं त्यानंच सोडवायचं. नाती जगण्याचे संदर्भ निर्माण करतात. अर्थ देतात आपल्या जगण्याला आणि खूप काही शिकवतही राहतात. कारण नाती अनुभव निर्माण करतात. नाती खूप काही देत राहतात आणि खूप घेतही राहतात.

पण एवढं सगळं समजून ही नाती नेहमीच

समजण्यापलिकडची वाटतात. नाती समजावून सांगतात जगण्यामधल्या अनेक गोष्टी आणि माणसाच्या मनाबद्दल ही खूप काही ! नाती संवेदनशीलता तपासून पाहतात आपल्याच मनाची आणि भावनांची देवाणघेवाण करतात. नात्यांचे अर्थ जसे बदलत जातात, तशी माणसंही बदलत जातात, माणसं बदलत जातात तसे नात्यांचे अर्थही बदलतात.....

शून्यामागे स्व-कर्तृत्वानं दहा लिहून शंभर पूर्ण केलेल्या आपल्या पिढीला तो पहिला 'एक' पुसून पुन्हा शून्याकडे नेण्याचे काम आपलीच उगवती नाती करीत आहेत. मला वाटतं- ''पुढचं महायुद्ध अणु-परमाणुचं असण्यापेक्षा नाती तुटण्याचं असणार आहे आणि या विखारी भावनेला मद्याचं पाणी ओतून, विषारी रोपटी फोफावण्याचं कार्य बेजबाबदार माणसं करीत आहेत''

थोड्याशा जागेपणानं निसटणारे नात्यांचे हात घट्ट धरून ठेवायचे प्रसंगी कमीपणा घेऊन, मानहानीही सहन करून नात्यांची फुलवात जागी ठेवायची. ''एकदा विझेल, दोनदा विझेल, पण काडी उजळता-उजळता पहाट होईल आणि साक्षात सूर्यच नात्यांना किरणांचं निरांजन संपूर्ण मानवजातीला बहाल करेल !'' हीच आशा आहे. ■

हार्दिक शुभेच्छा !

सर्व नामांकित मिल्सचे सुटींग, शर्टींग, ड्रेस मटेरीयल्स व सिल्कस्, हॅण्डलूम सिल्क, सिंथेटिक साड्यामधील नाविन्यपूर्ण व्हरायटीज.

बॉम्बे क्लॉथ सेंटर

बाजार पेठ, गडहिंग्लज.

☎ (दु.) २२२६५१ (नि.) २२२८७८

प्रोप्रा. जे. जी. पावले

हार्दिक शुभेच्छा

हॉटेल

शिवराज

वडरगे रोड, गडहिंग्लज.

फोन : २२४७४४

प्रोप्रा. कदम ब्रदर्स

हार्दिक शुभेच्छा !

■ अंकुर डोळ्याचे हॉस्पिटल फेको व लेसर सेंटर

■ अंकुर कॉलेज ऑफ ऑपथालमीक टेक्नॉलॉजी

■ अंकुर मोबाईल आय क्लिनीक

अंकुर

नर्सिंग होम व स्कॅनिंग सेंटर

'अंकुर' डॉक्टर्स कॉलनी, गडहिंग्लज.

☎ २२२५३७, २२२५३८, २२२५३५

एक उपेक्षित समाजसुधारक-महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे

अपर्णा मोदर
बी.ए. भाग-३

लोकनेते, लोकमान्य, महात्मा, राजर्षी, महर्षी, कर्मवीर यासरख्या अनेक पदव्या सर्वसामान्य जनतेनी महापुरूषांना बहाल केल्या असल्या तरी त्यातील महर्षी आणि कर्मवीर या दोन्ही पदव्या मला सर्वश्रेष्ठ वाटतात. कारण विनय, नम्रता म्हणजे फक्त शरणागतीच नव्हे तर अहंकार विहीनता होय. आण्णासाहेब शिंदे यांच्या ठिकाणी ह्या विशाल गुणांचा उत्कट व सक्रिय वाटत होता, सहवास होता. म्हणून त्यांना 'कर्मवीर' व 'महर्षी' ह्या अतिउच्च संज्ञांनी सारी जनता संबोधते.

अव्वल इंग्रजी अमदानीपासून ते आता पर्यन्त भारतीय समाज पुनर्रचनेची जी वाटचाल झाली, तिच्या मध्ये महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे स्थान, विचार आणि कार्य दोन्ही दृष्टीने अनन्य साधारण असेच आहे. पांडित्य आणि कर्मवीरत्व यांचा संगम त्यांच्या जीवनात झाला होता. धर्म, तत्त्वज्ञान, इतिहास, भाषाशास्त्र, मानववंशशास्त्र इ. अनेक विषयांवरील त्यांचा अभ्यास आजही मौलिक स्वरूपाचा आहे. ''यः क्रियावान स् पंडित:।'' या उक्तीप्रमाणे कर्मवीरांनी विचारांना कृतीची जोड दिली. महर्षी शिंदे यांच्या काळी राष्ट्राचे स्वातंत्र्य, व्यक्तीचा स्वाभिमान, सचोटी व नि:पक्षपातीपणा या सर्वांचा अभाव यामुळे समाज अधोगतीला जात होता; त्याचवेळी सहनशीलता, सहिष्णुता, समभाव व समदृष्टीच्या कर्मवीरांचा उदय होत होता.

'विष्णुमय जग वैष्णवाचा धर्म।
भेदा भेद भ्रम अमंगळ ॥
कोणाही जीवाचा न घडो मत्सर।
वर्म सर्वेश्वर पूजनाचे ॥'

या भागवत पंथी समभावी तत्वज्ञानाचा पाठपुरावा करण्याचा त्यांनी प्रयत्न केला. महाराष्ट्रातील नागरी समाज सुधारकांमध्ये त्यांची गणना केली जाते. कारण महात्मा फुले, राजर्षी शाहू महाराज, सद्गुरू गाडगे महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि कर्मवीर भाऊराव पाटील या नागरी समाजसुधारकांच्या वर्गाने जी जी कामगिरी केली, त्या त्या प्रत्येक कामगिरीचा महर्षी शिंदे यांनी पाठपूरावा केलेला आहे. 'कर्मण्येवा धिकारस्ते मा फलेशु कदाचन !' या गीता तत्वज्ञानाचा बरहुकूम कर्मयोग साकार करण्याचा निस्पृह प्रयत्न त्यांनी केला. ''अखिला मानवजाजीने पूराण कालापासून अस्पृश्य हीनदीन समाजावर जो घोर अन्याय केला आहे, त्या पददलित अज्ञ समाजाला मार्गदर्शन व्हावे, त्यांचे दु:ख हलके व्हावे यासाठी समाजसेवेचे व्रत घेतले आहे.'' या त्याच्या समाजसेवेच्या तत्त्वज्ञानाप्रमाणे त्यांनी अस्पृश्यता निवारणाचे आखिल भारतीय पातळीवर प्रयत्न सुरु केले, त्याकरिता देशव्यापी संघटना उभारली.

आण्णासाहेब शिंदे हे श्रेष्ठ विचारवंत व जीवनाचे रसिक अभ्यासकही होते सामाजिक सुधारणांच्या कृतीशील भूमिकेबरोबरच त्यांच्यातील साहित्य श्रेष्ठतेचा प्रत्यय त्यांच्या आत्मनिवेदनात्मक लेखनात येतो.

महर्षी शिंदे यांचा जन्म जमखिंडीत एका सुसंस्कृत वारकरी कुटुंबात झाला लहानपणापासूनच त्यांनी धार्मिक ग्रंथांचे वाचन त्यांनी केले. त्यामुळे 'धर्मश्रध्दा आणि सुधारणावाद' या मिश्रणाचा संस्कार त्यांच्या मनावर अगदी प्रथमपासूनच झाला. त्यांच्या जीवनात एकेश्वरी मताचा प्रचार प्रामुख्याने झाला. त्यांची धर्मासंबंधीची कल्पना रुढार्थाने चालत आलेल्या किंवा परंपरागत धर्मकल्पनेपेक्षा वेगळी होती. ग्रामीण महाराष्ट्राचा कायापालट करण्याची कर्मवीर भाऊराव पाटील यांची इच्छा होती. त्यासाठी त्यांनी शिक्षणाची गंगा ग्रामीण बहुजन समाजापर्यंत नेऊन पोहचवली. ग्रामीण समाजाचे अगदी जवळून संबंध आल्याने त्यांनी ग्रामीण स्तरावरील अर्थ, समाज व धर्मकारण समजण्यास चांगलीच मदत झाली. आर्थिक व राजकीय जागृतीचा पाया भक्कम करण्यासाठी शैक्षणिक जागृती करण्याची गरज असल्याचे त्यांनी प्रतिपादन केले. त्यांचा सुधारणांचा रोख उदारमत वादाकडे सदैव कलेला होता. ''जुने जाऊ द्या मरणा लागुनि जाळुनि अथवा पूरुनि टाका'' या केशवसुतांच्या विचारसरणीचा त्यांनी अवलंब केला. अन्याय, अनिती आणि अराष्ट्रीय वृत्तीचा त्यांनी सदैव तिरस्कारच केला. ते कर्तव्य निष्ट व ध्येयवादी असल्याने स्वार्थाची बाजू त्यांना कधीच उचलून धरली नाही. जे जे सत्य असेल, सुंदर असेल ते ते त्यांनी निर्भिडपणे लोकांसमोर मांडले ''मी केवळ मराठ्यांचा

Scanned with CamScanner

नाही. सर्वांसाठी आहे. असे सर्व समावेशक तत्वज्ञान यशस्वी करण्यासाठीच त्यांनी प्रयत्न केले.'' त्यांची प्रत्येक गोष्ट राष्ट्रीय वृत्ती आणि दूरदृष्टीपणाने भारावलेली होती.

सप्टेंबर १९०३ मध्ये ॲम्सटर डॅम येथील आंतरराष्ट्रीय उदार धर्म परिषदेसाठी हिंदूस्थानातील उदार धर्मांचे प्रतिनिधी म्हणून त्यांची निवड केली. अशाप्रकारे स्वत:ची उत्तमप्रकारे तयारी करून घेतली. नोव्हेंबर १९०३ मध्ये प्रार्थना समाजाचे प्रचारक म्हणून कार्यास सुरवात केली. ''तत्वाने बेहोष झालेली व्यक्ती तपशीलाची कदर करीत नसते.'' या त्यांच्याच उक्तीप्रमाणे धर्मप्रचारक म्हणून विलक्षण जिद्दीने 'प्रार्थना समाजात' नवचैतन्य ओतण्याची जबाबदारी समर्थपणे पेलण्यासाठी त्यांनी स्वत:स वाहून घेतले. पण ते करत असताना भारताचे जे वास्तव दर्शन झाले त्याने ते विषण्ण झाले खोट्या देवकार्यात गुंतून अंधश्रध्देच्या गर्तेत चाचपडत असलेली असंख्य माणसे व समाज त्यांनी पाहिला पददलितांच्या अस्पृश्य माणसांच्या जोडीनेच स्त्रियांची दैन्यावस्था पाहून त्यांचे अंत:करण पिळवटून निघाले. आपल्या विचारांना मूर्त स्वरुप देण्यासाठी त्यांनी 'डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन सोसायटी ऑफ इंडिया' या संस्थेची स्थापना केली १९०९ मध्ये पुण्यात मिशनची प्रांतिक परिषद घेतली त्यात सर्व जातीधर्मांच्या लोकांनी अस्पृश्यांच्या समेवत भोजन घेतले. ही होलीकोत्सवाच्या निमित्ताने 'अभद्र व असभ्य वृत्तीमुळे स्त्रियांना घराबाहेर पडणेही मुष्कील.' अशावेळी हे थांबण्यासाठी कर्मवीरांना नखशिखान्त रंगस्नान स्वीकारावे लागले स्वत:च्या व्यक्तीगत जीवनापासून समाजातील दलित व उपेक्षित स्त्रियांचा उद्धार करीत. त्यांच्या अस्मितेची जपवणूक करत. महाराष्ट्रातील स्त्रीउध्दारक विषयक चळवळीवर स्वत:च्या कर्तृत्वाचा ठसा उमटविला आहे.

१९३३ मध्ये कर्मवीर शिंदे यांनी भारतीय 'अस्पृश्यतेचा प्रश्न' या नावाचा सोपपत्तिक व विद्वत्तापूर्ण ग्रंथ प्रकाशित केला. आपल्या व्यापक बुध्दीने अस्पृश्योध्दारासाठी आपली उभी हयात खर्ची घातली कर्मवीर शिंदे म्हणजे 'अस्पृश्योध्दारक कर्मवीर' असे एक समीकरण बनले आहे.

'अस्पृश्यांचा मंदिर प्रवेश' ही चळवळ अलिकडे फक्त सानेगुरुजींच्या नावावरच नोंदविली जाते. पण ही गोष्ट सत्य नाही. कारण सानेगुरुजींच्या पूर्वी महर्षी शिंदे यांनी अस्पृश्यांना मंदिरे खुली करण्याची कामगिरी श्रीमंत सयाजीराव महाराजांच्या सहकार्याने केली होती. आजही अस्पृश्यांच्या प्रश्नांचा जेंव्हा जेंव्हा उल्लेख करण्याचा प्रसंग येतो तेंव्हा तेंव्हा ज्यांनी त्या बाबतीत केवळ वाचनीय कार्य केले आहे. अशानांच झालेल्या जागृतीचे श्रेय अर्पण करण्यात येते. वि. रा. शिंदे श्रेयाला हपापलेले होते असा प्रकार नाही. कारण अखिल जीवनात वि. रा. शिंदेंनी काय कार्य केलेली आहेत यांची साक्ष द्यायला आजही इतिहास तयार आहे. उदा. स्वत: छत्रपती शाहू महाराजांनी त्यांच्या कार्यात रस होता, सामाजिक सुधारणांबद्दल अतूट आदर होता.

डॉ. ॲनी बेझेंट यांच्या आग्रहावरून अस्पृश्यता निवारणाचा ठराव काँग्रेसच्या कार्यक्रमात घेण्यात आला व प्रसारही झाला. नंतर नागपूर येथे महात्मा गांधींनी या विचारांची कड घेऊन त्याला राष्ट्रीय प्रश्न करून सोडण्याचे श्रेय घेतले. ''जेथे जेथे माझे तुमच्याशी जमणार नाही तेथे मी तुमच्या विरुध्द गेल्याशीवाय राहणार नाही.'' अशा सडेतोड वृत्ती मधूनच खाजगी जीवनात अस्पृश्यता पाळण्यास नकार देणाऱ्या लोकमान्यांच्या मताचे ही त्यांनी खंडन केले. कर्मवीर गांधीजींनी मानीत होते, नाही असे नाही, पण अस्पृश्योध्दारास ते तिसरा क्रमांक देतात म्हणून त्यांच्यावरही कर्मवीर रुष्ठ होते.

आण्णासाहेब शिंदेंच्या मते समाजातील 'सर्वच घटकांना धर्माध्ययन व शिक्षणाचा हक्क मिळालाच पाहिजे ज्ञानाचा तिसरा डोळा मिळाल्या शिवाय हे शक्य नाही.' असा व्यापक अर्थ सामाजिक सुधारणेचा त्यांनी केला. ''व्यक्तिमत्वाकडून सर्वव्यापी तत्वाकडे मनुष्याचे मन ज्या योगे नेले जाईल ते खरे शिक्षण.'' ही हे गेलेवी विचारसरणी महर्षींनी मान्य करुन तत्कालीन समाजातील परिस्थितीच्या साच्यात चपखलपणे बसवली. केवळ जीवनाभिमुख दृष्टी न देता लौकिक जीवनाचीही जडणघडण केली पाहिजे. सहशिक्षण ही शिक्षणाची आवश्यक शर्तच आहे. शिक्षणासंबंधीचे त्यांचे विचार त्यांच्या मृत्यूनंतरही सर्वमान्य झाले आहेत. सहशिक्षणाबरोबरच विध्यार्थांचा आत्मिक विकास साधावा यासाठी त्यांनी आपल्या वसतिगृहातून प्रार्थना व उपासनांना स्थान दिले. महर्षींनी आपल्या अध्यापन पध्दतीत कृतीयुक्त शिक्षणावर भर दिला. विध्यार्थ्यांच्या हातांना आणि डोळ्यांना व्यवहारिक वळण लागावे आणि

त्याद्वारे त्यांना स्वावलंबी शिक्षण मिळावे त्यासाठी त्यांनी प्रयत्न केले. शाळेबद्दलचे त्यांचे विचार हे टागोरांच्या विचारांशी मिळतेजुळते आहेत. अखिल भारतीय अस्पृश्यतेच्या उच्चटनासाठी त्यांनी आखिल भारतीय निराश्रीत साह्यकारी मंडळे स्थापन केली. कर्मवीरांच्या कार्याचा फक्त आढावा घेतला तरी कर्मवीरांच्या सारखी माणसे विरळ असतात. यात शंका नाही.

दुर्दैवाने दुर्लक्षित व दरिद्री राहिलेल्या शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांना नेमकी आर्थिक चौकट देऊन प्रतिष्ठा देण्याचे कार्य विठ्ठल रामजी शिंदेंनी केले. शेतकऱ्यासारख्या घटकांचा कैवारी म्हणून निश्चितच विठ्ठल रामजींचे मोठेपण सिध्द होईल. अशी अनेक कार्ये करत असताना पोष्टल मिशनच्याद्वारे त्यांनी ब्राम्होसमजाचे तत्वज्ञान समाजाच्या गळी उतरविण्याचे प्रयत्न केले. अनिष्ट रूढी, पंरपरांचा नायनाट करण्याचे कार्य केले. त्याचप्रमाणे पंढरपूर येथे केसरावजी भोसले यांच्या नेतृत्वाखाली त्यांनी 'अनाथ बालकांश्रमांची' स्थापना केली. त्यामुळे तर त्यांच्यावर सनातनी हिंदू धर्मियांनी कर्मवीरांच्यावर कडाडून हल्ले चढविले. याचा परिणाम म्हणून त्यांना रिकाम्या बाकासमोर व्याख्याने देण्याची पाळी आली. अस्पृश्यता, स्त्रियांचे प्रश्न, मुरळी, जोगतीनी, देवदासींच्या सर्वांगिण शोषणांचे प्रश्न आयुष्याचा कार्यभाग म्हणूनच त्यांनी सोडविण्याचा प्रयत्न केला. त्यांच्या या सर्व कार्य-कर्तृत्वाच्या मागे पीडितांच्या दुर्बलांच्या उध्दाराची प्रेरणा होती. अमेद पाहण्याची दृष्टी, एकात्मतेची ओढ पीडित-शोषितांची सेवा करण्याची सात्विकवृत्ती ही सर्व त्यांच्या अंगीची वैशिष्ट्ये मुख्यत: त्यांच्या प्रेममूल आध्यात्मिक वृत्तीतून उगम पावलेली होती. महर्षी शिंदे कृतघ्नतेचे मोठे शत्रू होते. त्यांच्या साऱ्याच जीवन कार्यामध्ये एक अंत:सूत्र दिसते. त्यांचे समाजकारण असो की राजकरण असो त्यांची सारी धडपड एकजुटीसाठी, एकात्मतेसाठी होती फुटीचे सोपे तात्कालिक यश देणारे पण अंतिमत: हानिकारक असणारे समाजकारण, राजकारण त्यांनी केले नाही, की, सहज लोकप्रियता देणारा फुटीचा एकदेशी विचार कधीच मांडला नाही.

कर्मवीरांच्या तत्व निष्ठेमुळे ते ब्राम्हणेत्तर पक्षापासून चार हात दूरच राहिले. त्यामुळे सामाजिक कार्यात या मंडळींचे सहाकार्य मिळाले नाही. एकदा वि. रा. शिंदे, कर्मवीर भाऊराव पाटलांना म्हणाले. (वैतागाने) ''मी तर आता पूर्ण विरक्त अवस्थेत दिवस कंठीत आहे. माझ्यापुढे प्रश्न असा उभा राहतो की मी जन्मभर कोणाचे कार्य केले ? मराठा समाज मला महार म्हणतो, महार समाजाला मी परका वाटू लागलो आहे. कारण मी त्या जातीत जन्म घेतलेला नाही व ब्राम्हण समाजाबद्दल काय बोलावे ? त्यांना मी कोणी लागतच नव्हतो.'' या अशा शब्दात त्यांनी खंत व्यक्त केली आहे. ''विठ्ठल रामजी उर्फ आण्णासाहेब शिंदे हे महाराष्ट्राचे एक उपेक्षित मानकरीच होत. त्यांनी केलेले प्रचंड कार्य डोळ्यासमोरून गेल्यावर एक गोष्ट लक्षात येईल की, ''आम्ही महाराष्ट्रीय माणसे गुणांचे पूजक नाहीत. तर व्यक्तींचे पूजक आहोत. काही व्यक्तींचे गुण आपणाला खरोखरी अनुसरण्यासारखे असतात अशा कित्येक थोर कार्यकर्त्यांची कार्ये आपण विसरून जातो.''

आज भोवतीचा सामाजिक सूर बघितल की, कै. विठ्ठल रा. शिंदे यांच्यासारखी आभाळस्पर्शी मनाची माणसे पुढे दिसणार नाहीत. हीच पोकळी कुणाही विचारवंताला हैराण करून टाकते. 'सरस्वती पुत्र', 'दलितांचा कैवारी', 'गोरगरीबांचा - विठ्ठल' आणि 'राम' अशा महर्षी आण्णासाहेब शिंदे यांच्या पुढे सर्वच समाजाने नतमस्तक व्हावे लागेल ! कारण महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे चरित्र म्हणजे सामजसुधारणेचा आणि समजासेवेचा एक अमोल ठेवा आहे. त्यांनी केलेली कार्ये म्हणजे सर्वसाक्षी परमेश्वराला स्मरून केलेली अंत:करणपूर्वक सेवा आहे. कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे हे भारताचे समाज सुधारकांच्या उज्ज्वल परंपरेतील हे तेजस्वी आणि तपस्वी व्यक्तिमत्व चिरस्मरणीय आहे. म्हणूनच हा महामानव आहे.....

'पददलितांचा कैवारी ।
मानवतेचा महानपुजारी ॥'

■

सुनामीचा तडाखा : एक तांडवनृत्य

माया पाटील
एम.ए. भाग-२

''प्रत्येक आवर्तन एक नवे प्रवर्तन घडवून आणत असते. आयुष्यातल्या या आवर्तनांना अर्थातच सुख-दुःखाची झालर असते.''

'सुनामीचा आक्राळ-विक्राळ उच्छाद मात्र प्रत्येक माणसाच्या मनावर ओरखडा ओढून गेला. अर्थात माणूस त्यातूनही सावरत एक नवे प्रवर्तन घडवून आणण्यासाठी इच्छाशक्ती बाळगून आहे. जणू अशी इच्छाशक्ती बाळगून सूर्याला साक्षी ठेवत गतिचक्रावर आरूढ होऊ पाहत आहे. दि. २८/१२/२००४ रोजी केवळ साडेतीन मिनिटात झालेल्या या महाप्रलयामध्ये तेथील रूप पालटून गेले. त्या ठिकाणचे भूकंपानंतरचे रूप हे मनामध्ये संभ्रमावस्था निर्माण करणारे होते. ''१०० फूट उंचीच्या लाटा किनाऱ्यावर येऊन आदळत असताना तेथील लोकांची मनोवस्था काय झाली असेल, याचा विचारच न केलेला बरा !''

मानवी जीवनाच्या वाटचालीत अशा अपत्ती अनेक वेळा आल्या. कधी पायाखालची जमीन फाटली, तर कधी डोक्यावर आकाश कोसळले, कधी रोगराईने मनुष्य नावाचा प्राणी हतबल झाला कधी बर्फाने तर कधी उष्मालाटांनी मानवासमोर जगण्या-मरण्यातील सीमारेषा अरूंद केली. या सर्व संकटांना मनुष्यप्राणी सामोरा गेला. आपल्या अस्तित्वासाठी तो या संकटांशी झुंजला नि लढलाही. आता अशीच लढाई भारतासह आशियातील चार-पाच देशात करावी लागणार आहे. श्रीलंकेसारख्या देशाने मोठ्या प्रमाणावर प्राण गमावले आहेत. त्यापाठोपाठ भारतात मोठी प्राणहानी झाली आहे. महाकाय लाटांनी तामिळनाडू, आंध्रप्रदेश, अंदमान निकोबार, पाँडेचरीच्या किनारपट्टीवर रौद्ररूप धारण केले. शेकडे लोक, त्यांची घरे-दारे, मालमत्ता त्या लाटांनी उध्वस्त केली. सगळा किनारा आक्रोश, अश्रू आणि दुःखाने भरुन गेला. मानवी प्राणाची शिकार करून लाटा निघून गेल्या आणि आता उद्ध्वस्त किनारा राहिलाय, मागे टाहो फोडत. मृतांची संख्या वाढत चालली व आपत्तीचे गांभीर्य लक्षात येऊ लागले. समुद्रात भूकंप कधी जन्माला येईल आणि तो कधी भयावह लाटा निर्माण करेल ? याचा नेमका वेध माणसाला घेता येत नाही. अजून तरी ही मानवाची मर्यादाच आहे. ती कधी दूर व्हायची तेव्हा होईल. पण आता सर्वात मोठे आव्हान आहे, कणा गमावलेल्या माणसाला त्याच्या पायावर उभे करण्याचे त्याच्या जखमांवर फुंकर घालण्याचे, त्याचे पुनर्वसन करण्याचे, जगण्याची स्वप्ने त्याच्यात पेरण्याचे आणि त्याच्या मदतीला धावून जाण्याचे या कामात सारे जग मदत करणार आहे. अनेक राष्ट्रांनी शोक व्यक्त करतच मदतही जाहीर केली आहे. शासन नावाची संस्था कामाला लागली आहे. पण तिच्या शक्तीला मर्यादा आहेत. प्रेम आणि करूणेचे सामर्थ्य घेऊन जगणाऱ्या सर्व समाजानेच उद्ध्वस्त आणि दुःखाने गदगदणाऱ्या किनाऱ्याकडे धाव घेण्याची गरज आहे.

नैसर्गिक आपत्ती आली की प्राणहानीच्या स्वरूपात भारतच सर्वात अधिक किंमत का चुकवतो हे समजून घ्यायला हवे. भूक, गरिबी, अभावग्रस्तता यामुळे लाखो लोकांनी किनारपट्टीवर आक्रमण करत आपला निवारा उभा केला. आपल्या निवाऱ्याची गरज भागविण्यासाठी माणूस जणू मृत्यूच्या जवळच राहायला लागतो. मृत्यू चुकवत जगण्याचा प्रयत्न करायला लागतो. पण एकवेळ अशी येते की, तो मृत्यूच्या पंजात सापडतो. ''एखादी आपत्ती कोसळली की आपण सामान्य माणूस आणि त्याच्या भोवताली असलेल्या धोक्याच्या ठिकाणांचा विचार करतो. धोका टळला की विचारही पुसट होत जातो.'' वर्षानुवर्षे असे घडत आले आहे. रेल्वेच्या रुळाशेजारी वास्तव्य करणारे झोपडपट्टीवासीय असतील किंवा विषारी दारू पिऊन मरणाच्या दारात पोचणारे असतील. प्रत्येक बाबतीत घटना घडल्यानंतर समाज आणि शासन जागे होते.

खबरदारीच्या उपायाबाबत असलेला दुष्काळ काही संपायला तयार नाही. समुद्राच्या लाटांनी जशी माणसे मारली तसेच असंख्य जलचर थेट रस्त्यावर तडफडत मरण पावले. मृत्यूला चकवा देत बेफाम धावणारा माणूस आणि तडफडणारे मासे एकाचवेळी पाहावे लागण्याची वेळ आली. लाखो लोक बेघर झाले. अंत्यसंस्कारालाही जागा कमी पडली. नातेवाईक, गमावलेल्या इजारो लोकांचे डोळे दुःखामुळे किनाऱ्यावर राहूनही कोरडे पडले. या सर्व जगण्याऱ्या श्वासाना बळ देण्यासाठी प्रत्येकाने आपल्याकडील करूणा, कर्तव्य, प्रेम आणि माणूस जागा केला पाहिजे. शक्य तितकी मदत पाठवून आपत्तीशी झुंजवणाऱ्या माणसांच्या बाजूने सर्वच मानवजातीने उभे राहिले पाहिजे.

सर्वार्थाने हरलेल्या भूकंपग्रस्तांचे पुनर्वसनही तशी खूप कठीण गोष्ट आहे. 'फाटलेल्या आभाळाला ठिगळ

लावण्यासारखे आहे.' पण ते लावावे लागणार. पुनर्वसनाचे नियोजन, त्याची अमलबजावणी, त्याचा परिणाम आदींबाबत युध्दपातळीर प्रयत्न करावे लागणार. जगभरातून येणाऱ्या मदतीचेही योग्य पध्दतीने नियोजन आणि वाटपही करावे आपत्तीच्या वेळी जशी माणुसकी जागी होते. तशी काही गिधाडेही घिरट्या घालायला लागतात. 'मृतदेहाच्या टाळूवरचे लोणी खाण्याचा कोणी प्रयत्न करणार नाही आणि तशी संधी कुणाला मिळणार नाही.' यासाठी शासनाने एक यंत्रणा उभी करावयास पाहिजे. समाजालाही दक्ष राहावे लागणार आहे. किनाऱ्यावरील टाहो ऐकताच अनेक हात मदतीसाठी पोचत आहेत. ही सर्वात चांगली आणि दिलासा देणारी गोष्ट आहे. विशेष म्हणजे राजकीय पक्षांनी अतिशय सयंमाने आणि आपले राजकारणाचे रंग बाजूला ठेवून एकदिलाने काम करण्याची आवश्यकता आहे. 'आपत्तीकडे राजकारणाचा विषय म्हणून न पाहता तिच्याकडे राष्ट्रीय आपत्ती म्हणून पाहिले पाहिजे.' आपापल्या संघटनांचा वापर पुनर्वसनासाठी प्रामाणिकपणे केल्यास काश्मीरपासून कन्याकुमारीपर्यंत पसरलेला अवाढव्य भारत आपल्यामागे असल्याची खात्री भूकंपग्रस्तांना झाल्यावाचून रहाणार नाही ! मोठ्या आत्मविश्वासाने श्वास घेण्याचा ते प्रयत्न करतील. 'उद्ध्वस्त किनाऱ्याची, उद्ध्वस्त माणसांची हीच अपेक्षा आहे !'

शेवटी त्यांच्या दु:खावर फुंकर घालून त्यांना जगण्याची आशा दाखवणे, त्यांच्या हृदयात आशेची ज्योत लावण्याचा प्रयत्न आपण करू शकतो. कारण जाणाऱ्यापेक्षा जगणाऱ्यांची मानसिक आणि आर्थिक आवस्था गंभीर आणि चिंताजनक आहे. आपण त्यांचे दु:ख कमी करण्याचा फक्त प्रयत्न करू शकतो. आयुष्य शेवटी त्यांनाच जगायचे आहे. आणि त्यासाठी माणसाने माणुसकीचा खरा धर्म आपल्यात जागा करण्याची गरज आहे. ''एकमेका सहाय्य करु। अवघे धरू सुपंथ।।'' हे फक्त विचार म्हणून न स्विकारता ते विचार कृतीतून दाखवणे हाच खरा धर्म, हाच खरा माणुसकीचा मूलमंत्र होय.

दु:खीतांना, पीडितांना सहाय्य करणे आणि आपल्यासोबत त्यांना घेऊन जाणे ही काळाची आणि सुनामी ग्रस्तांची इच्छा आहे.

निसर्गाने निर्माण केलेल्या प्रत्येक घडामोडींचा (भूकंप वादळाचा तडाखा, दुष्काळ इ.) विचार केल्यास मानवाने एकजूटीने त्यावर मात करण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. अहंपणा सोडून आपण सर्व माणूस आहोत हे जाणून कार्ये केले पाहिजे. माणसाने माणसावर प्रेम केले पाहिजे. 'शेवटी एकीचे बळ हे सर्वश्रेष्ठ आहे.' हे विसरुन चालणार नाही. ■

हार्दिक शुभेच्छा !

श्री महालक्ष्मी स्वीटस्
मेन रोड, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.
☎ (०२३२७) २२२७२१
प्रोप्रा. विजयराज संग्रामजी सोळंखी

हार्दिक शुभेच्छा !
गडहिंग्लज, आजरा, चंदगड तालुक्याचे
एकमेव अधिकृत विक्रेते

पार्श्व एम्पायर
आजरा रोड, गडहिंग्लज.
☎ २२५४२०
✻ भव्य शोरुमला आवश्य भेट द्या. ✻

यशासाठी स्वत:ला ओळखणे आवश्यक आहे

प्रवीण मुंगूरवाडे
एम.ए. भाग-२

आजचे युग हे स्पर्धेचे युग आहे. प्रत्येक क्षेत्रात जीवघेणी स्पर्धा निर्माण झाली आहे. नाण्याला ज्याप्रमाणे दोन बाजू असतात त्याचप्रमाणे जीवनामध्ये 'यश' आणि 'अपयश' या दोन बाजू सामवलेल्या असतात. कधी कधी यश हे थोडक्यात हुलकावणी देऊन जाते. त्यामुळे बऱ्याचदा निराशा पदरी पडते. आपण वेळोवेळी स्वत:चे आत्मपरीक्षण करुन अपयशाची कारणे शोधणे अपेक्षित आहे. अपयशाची कारणे अथवा त्रुटी शोधून त्यावर मात केली तर नक्कीच यश मिळते. त्यासाठी 'SWOT ANALYSIS' (सॉट अनालिसीस) नावाची शास्त्रीय पध्दत स्वत:ला ओळखण्यासाठी निश्चित उपयोगी पडू शकते.

SWOT ANALYSIS

- S - Strength (बलस्थाने)
- W -Weatness (कमजोर बाजू)
- O - Opportunity (संधी)
- T -Threat (धोके/आडथळे)

बालस्थाने – प्रत्येक व्यक्तीच्या अंगी विशिष्ट प्रकारची गुणवत्ता सामावलेली असते. स्वत:च्या अंगभूत गुणाबद्दल एक नेमका अंदाज असतो. स्वत:मध्ये जमेच्या बाजू (+point) कोणत्या आहेत हे आपण ओळखू शकतो आणि ओळखू येणे अपेक्षित आहे. आपल्यामधील बलस्थाने ओळखून त्यांचा विकास करणे आवश्यक असते. त्यावरच आपले करिअर नियोजन असते. काळानुसार आपली बलस्थाने मजबूत करणे आवश्यक असते.

कमजोर बाजू – प्रत्येक व्यक्तीत काही अंशी कमजोर बाजू असते. या कमजोर बाजूच अपशायस कारणीभूत ठरतात. त्यामुळे प्रत्येकालाा या कमजोर बाजू शोधून काढत आल्या पाहिजेत. स्वत:मधील कमजोर बाजू प्रामाणिक मान्य करून त्यावर मात करता येणे आवश्यक आहे. व्यक्तीने स्वत:च्या कमतरतांचे परिवर्तन बलस्थानामध्ये करणे म्हणजेच विकास होय.

संधी – जीवनामध्ये स्वत:च्या उत्कर्ष साधण्यासाठी प्रत्येकाला अनेक वेळा संधी मिळत असतात काही वेळा त्या चालून येत असतात पण या संधी प्रत्येकाला ओळखता आल्या पाहिजेत. नाहीत 'नेमिचि येतो पाऊसाळा' अशी गत होते. ज्यांना जीवनात यशस्वी व्हायचे आहे त्यांनी ही संधी सोडता कामा नये. ही संधी साधणे किंवा नसाधणे हे सर्वस्वी व्यक्तीच्या मन:स्थितीवर अवलंवून असते. त्यामुळे आपल्यासमोरील संधी ओळखण्याची क्षमता विकसित करण्याची आवश्यकता असते.

धोके/अडथळे – प्रत्येक व्यक्तीमध्ये काही कमजोर बाजू असतात. काही बलस्थाने सुध्दा असतात. ज्यातून करिअर घडवित असताना काही अडथळं अथवा धोके निमार्ण होत असतात. अडथळ्यापासून दूर जाणे अपेक्षित नसते. त्यांचा सामनाकरणे आवश्यक असते. काही योजना किंवा वेळापत्रक आखण्यापूर्वी अथवा करिअर नियोजन करताना त्यातील संभाव्य अडथळे ओळखता येणे आवश्यक असते. हे अडथळे आपण पूर्णपणे पार करून पुढे गेलो पाहिजे अथवा त्यांची तिव्रता ममी करणे आवश्यक असते. जीवनाच्या वाटेवरील अडथळे किंवा धोके ओळखण्याची दृष्टी आपण मिळवली पाहिजे विकसीत केली पाहिजे.

अशाप्रकारे प्रत्येकाने जर 'SWOT ANALYSIS' पध्दतीनुसार स्वत:चे आत्मपरिक्षण करून पाहिले तर अपयशाचे धागेदोरे नक्कीच सापडतील. त्यावर मात करुन यश संपादन करता येईल. मग तुम्ही करताय ना स्वत:च मुल्यमापन ? लागा कामला यश दूर नाही. आपण फक्त त्या मार्गाने वाटचाल करायला हवी !

''ऑल द बेस्ट !''

Scanned with CamScanner

अपारंपरिक उर्जा स्त्रोत व विकास

संदीप देसाई
बी.कॉम. भाग-३

अलिकडे झालेले इराक युध्द व भडकलेल्या तेलाच्या किंमती यामुळे उर्जाविषयक स्त्रोतांच्या हमीचा प्रश्न परत एकदा ऐरणीवर आला आहे. एखादा देश विससीत आहे की नाही हे ठरवण्यासाठी सध्या दरडोई उर्जेचा वापर (Per capital consumption of energy) हा निकष वापरला जातो. याला भारतही अपवाद नाही. हे जाणुनच स्वातंत्र्योत्तर काळात उर्जेचे विविध स्त्रोत विकसीत करण्याचे प्रयत्न झाले. याचाच भाग म्हणून गेल्या पाच दशकात दगडी कोळसा, खनिज तेल, नैसर्गिक वायू या क्षेत्रांचा विकास मोठ्या प्रमाणात झाला. परंतु वाढती लोकसंख्या, मोठ्या प्रमाणावर सूरू असलेले औद्योगीकीकरण, विजेची वाढती मागणी यामुळे या स्त्रोतांचा वापर मोठ्या प्रमाणात झाला. खनिज तेल, दगडी कोळसा, नैसर्गिक वायु यांचे साठे मर्यादित असल्यामुळे नवीन उर्जा स्त्रोतांचा शोध लावणे गरजेचे आहे. म्हणूनच अपारंकपारिक उर्जा स्त्रोतांच्या विकासाचे प्रयत्न सुरू आहेत. उर्जा अक्षयतेच्या नियमानुसार उर्जा निर्माणही करता येत नाही व नष्ट ही करता येत नाही. मात्र तिचे रूपांतर एका रूपातून दुसऱ्या रूपात करता येते.

आपल्या उर्जा साधणांचे वर्गीकरण पुढील प्रमाणे करता येईल.

उर्जा साधानांचे वर्गीकरण
(Classification of Energy Resources)

- पारंपरिक बिगर व्यापारी उर्जा साधणे (Conventional Commercial)
  - १. गोवऱ्या
  - २. जळाऊ लाकूड
  - ३. शेतातील टाकाऊ पदार्थ
- पारंपरिक व्यापारी उर्जा साधणे (Conventional Commercial)
  - १. दगडी कोळसा
  - २. खजिन तेल
  - ३. नैसर्गीक वायू
- अपारंपरिक उर्जा साधणे (Conventional energy resourses)
  - १. सुर्यप्रकाश
  - २. वारा
  - ३. भरतीच्या लाटा
  - ४. नागरी टाकाऊ पदार्थ
  - ५. भूऔष्णीक उर्जा
  - ६. बायोगॅस उर्जा

वरीलप्रमाणे आपल्याला उर्जासाधणांचे वर्गीकरण करतय येईल.

आजही जवळजवळ ९५ टक्के उर्जा निर्मिती पारंपरिक उर्जा साधणे वापरून म्हणजेच दगडी कोळसा, खनिज तेल, नैसर्गिक वायू यांचा वापर करून केली जाते. परंतु ही साधणे केंव्हातरी संपुष्टात येणारी आहेत. त्यामुळे जगभरातील वैज्ञानिक नवीन उर्जासाधणांचा शोध घेत आहेत. अशी साधणे म्हणजे अपारंपरिक उर्जा साधणे होय. यामध्ये सूर्यप्रकाश, पवनउर्जा, जैविक उर्जा, भूऔष्णीक उर्जा, नागरी टाकाऊ पदार्थ, भरतीच्या लाटा इ. चा समावेश होतो. ही साधणे निसर्गात मुबलक प्रमाणात उपलब्ध आहेत व त्यांचे नूतनीकरणही करता येते. म्हणून या उर्जा स्त्रोताना 'अक्षय उर्जा' साधणे असेही म्हणतात. अलिकडे उर्जेच्या वापरात मोठ्या प्रमाणात वाढ होत आहे. त्यामुळे अपारंपारिक उर्जास्त्रोतांचा वापर करून विज निर्मिती करणे अतिशय गरजेचे आहे. आजही देशातील ४५ टक्के घरामध्ये विज नाही व ग्रामीण भागामध्ये हेच प्रमाण ६० टक्के आहे. अशा परिस्थितीत अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतांचा विकास करणे ही काळाची गरज आहे. याचाच भाग म्हणून अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतांच्या विकासाला चालना देण्यासाठी १९८१ मध्ये विज्ञान व तंत्रज्ञान विभागात आयोगाची स्थापना करण्यात आली. पुढे १९८२ मध्ये स्वतंत्र अपारंपरीक उर्जा स्त्रोत खात्याची सुरवात केली व १९९२ मध्ये या विभागाचे स्वतंत्र मंत्रालय स्थापन करण्यात आले. अपारंपरिक उर्जा स्त्रोत मंत्रालयाने हाती घेतलेल्या अनेक उपक्रमामुळे सध्या एकुण स्थापीत विज क्षमतेच्या ४ टक्के विज अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतांचा वापर करून तयार केली जाते. ही कामगीरी जरी नागण्य असली तरी या साधनामध्ये प्रचंड उर्जा निर्मीतीची क्षमता आहे, हे आपल्याला पुढील आकडेवारीवरून दिसून येईल.

अपारंपरिक उर्जा साधणांचा वापर करून संभाव्य उर्जा निर्मीती	
१. सौर उर्जा (Solar Energy)	२० मेगावॅट प्रती चौ.कि.मी.
२. पवन उर्जा (Wind Power)	२०,००० मेगावॅट
३. जैविक द्रव्य (Bio-mass)	१७००० मेगावॅट
४. लघुजलविद्युत प्रकल्प (Small Hydro Project)	१०००० मेगावॅट
५. समुद्रापासून उर्जा (Ocean energy)	५००० मेगावॅट
६. नागरी व टाकाऊ कचऱ्यापासुन (Energy From Wastage)	१७०० मेगावॅट

Scanned with CamScanner

स्त्रोत : Indian Economy - By Dutt & Sundarm 2003

The Week-Fuelling the dream-by R.K. Pachauri

वरील आकडेवारीवरून आपल्याला असे दिसून येते की, अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतामध्ये अंदाजे १००००० मेगावॅट विज निर्मीतीची क्षमता आहे. त्याचबरोबर विजनिर्मीती व्यतीरिक्त इतर गोष्टीसाठीही या उर्जा साधनांचा वापर करता येतो. शासकिय धोरणानुसार २०१२ सालापर्यंत ३० लाख घराना गोबर गॅस प्रकल्प, ५० लाख सौर उर्जा कंदील, ३ कोटी ४० लाख घरात सुधारीत चुली, २० लाख सौर उर्जेवर चालणारे दिवे, १० लाख घराना सौर उर्जेचा वापर करुन पाणी गरम करणारी सयंत्रे पुरविण्यात येणार आहेत. वरील सर्व आकडेवारीवरून आपल्याला अपारंपरिक अथवा अक्षय उर्जा स्त्रोतांच्या सुप्त क्षमतेचा अंदाज येईल. प्रस्तुत लेखात अपारंपरिक उर्जा साधणे, त्यांचा विकास व उर्जा निर्मीतीची क्षमता याबाबत चर्चा करण्यात आली आहे.

अपारंपरिक उर्जा स्त्रोत :
(Non-Conventional of Energy)

१) सौर उर्जा : (Solar Energy)

अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतामध्ये सौर उर्जेचा वाटा फार मोठा असणार आहे. सूर्यापासून पृथ्वीकडे प्रकाशाची प्राणरूपी उर्जा सतत मोठ्या प्रमाणावर येत असते. ती इतकी प्रचंड व विपुल आहे की, सूर्यापासून एका तासात मिळणारी उर्जा ही सर्व जगाला एक वर्ष पुरेल एवढी आहे. म्हणून या उर्जा स्त्रोताचा वापर जास्तीत जास्त कसा करता येईल यासाठी प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. कारण सूर्यप्रकाश मुबलक व कधीही न संपणारा आहे. भारताला सरासरी ५ किलोवॅट सौरउर्जा प्रती चौरस मीटर दरवर्षी मिळते. (India Development Physical Laboratory) भारतामध्ये जवळपास १९५० सालापासून म्हणजेच राष्ट्रीय भौतीकशास्त्र प्रयोगशाळेतील वैज्ञानीकानी सूर्यचुली व पाणी गरम करण्यासाठी उपकरणे विकसीत केल्यापासून सौर उर्जेचा वापर केला जातो. सूर्यप्रकाश आणि उष्णता यांचा उपयोग करून विज निर्तीतीला मोठा वाव असल्यामुळे राजस्थानमधील जोधपूर येथे सौर उर्जा प्रकल्प उभा केला आहे. या प्रकल्पामधून ३५ मेगावॅट विज राजस्थानला मिळते. सद्यस्थितीत सौरउर्जेपासून १०७ मेगावॅट विज निर्मिती केली जाते. संभाव्य अनुमानानुसार सौर उर्जेपासून प्रतीचौरस किमी मध्ये २० मेगावॅट विज निर्मीती करणे शक्य आहे. सौर उर्जेमध्ये विज निर्मीतीची जरी प्रचंड क्षमता असली तरी हे काम फार खर्चीक आहे. ही उर्जा आज महाग असल्यामुळे मागणी कमी असली तरी या उर्जा साधणांचा वापर वाढवने अपरिहार्य आहे. त्यासाठी या क्षेत्रामध्ये गुंतवणूक वाढवीने आवश्यक आहे.

२) पवन उर्जा : (Solar Energy)

अपारंपारिक उर्जा स्त्रोत मंत्रालयाने अलिकडे प्रसिद्ध केलेल्या आकडेवारीनुसार या उर्जा स्त्रोतापासून १७०० मेगावॅट विज निर्मीती केली जाते. संभाव्य अनुमानानुसार २०००० मेगावॅट पर्यंत या स्त्रोताचा वापर करून विज निर्मीती करणे शक्य आहे. पवन उर्जा निर्मीतीमध्ये भारत पाचव्या क्रमांकावर आहे. आज पवन चक्की स्टेशन उभे करणे हे अतिशय खर्चीक काम असले तरी या क्षेत्रात सुरू असलेल्या जागतिक पातळीवरील संशोधनामुळे नजिकच्या काळात निश्चितच हे काम कमी खर्चीत होईल. आज संपूर्ण जगात अंदाजे ५६००० पवनचक्क्या कार्यरत आहेत व यापासून सुमारे २७००० मेगावॅट विज निर्मीती केली जाते. आज भारतामध्ये सुमारे ८५४ पवनचक्या कार्यरत आहेत. पवन उर्जेच्या विकासासाठी इरेडाने (Indian Renewable Energy Development Agency) विशेष पॅकेज जाहीर केले आहे. त्यासाठी सवलतीच्या दरात कर्ज, ५ वर्षासाठी कर माफ, जकात करात सूट, पवनचक्कीच्या साहित्यावरील आयात करात सूट यासारख्या सुविधा इरेडान जाहीर केल्या आहेत. तरीदेखील या क्षेत्राच्या विकासासाठी योग्य अशा कृती आराखड्याची आवश्यकता आहे. या क्षेत्रात खाजगी व सार्वजनिक गुंतवणूक वाढविणे आवश्यक आहे.

३) लघुजलविद्युत प्रकल्प : (Small Hydro Project)

सौर उर्जा पवन उर्जा यांच्या पाठोपाठ आपल्या देशात लघु जल विद्युत प्रकल्पांच्या माध्यमातून उर्जा निर्मीतीसाठी मोठा वाव आहे. आठव्या पंचवार्षिक योजनेपर्यंत या प्रकल्पांची विजनिर्मीती क्षमता २५० मेगावॅट इतकी होती. त्यानंतर या प्रकल्पाचे फायदे लक्षात घेवून सरकारने धबधबे, कॅनल्स, झरे, लहान नद्या इ. ठिकाणी असे प्रकल्प उभे करण्यास उत्तेजन देण्यास सुरवात केली. प्रकल्पाच्या ७५ टक्के खर्चासाठी कमी व्याज दरात इरेडाकडून कर्ज, उर्जा निर्मीतीनंतर राज्य विद्युत मंडळाशी संलग्नता यासारख्या योजना आखलेल्या आहेत. सध्या या प्रकल्पांची विजनिर्मीती क्षमता १४६३ मेगावॅट इतकी आहे. हिमालयीन व डोंगराळ भागात हे प्रकल्प उपयुक्त आहेत. संभाव्य अनुमानानुसार या प्रकल्पांच्या माध्यमातून १०००० मेगावॅट विज निर्मीती करणे शक्य आहे. त्यासाठी अपारंपारिक उर्जा स्त्रोत मंत्रालयाने विविध राज्यातील ४२१५ ठिकाणे निश्चित केलेली आहेत. या प्रकल्पातून निर्माण होणारी विज वापरण्यासाठी योग्य ती प्रणाली विकसीत करणे गरजेचे आहे. या उर्जा स्त्रोताची उर्जा

Scanned with CamScanner

निर्मीती क्षमता पाहता या क्षेत्रात खाजगी गुंतवणूक वाढवावी लागणार आहे.

४) जैविक द्रव्यापासून विजनिर्मीती :
(Bio-mass based energy)

शेतीपासून मिळणारा कचरा व इतर घटक यापासून उर्जा निर्मीती करता येते. शेती हा भारतीय लोकांचा पारंपरिक व्यवसाय आहे. शेतीतून मिळणारा कचरा, टाकाऊ पदार्थ, मळी इ. चा वापर करून उर्जा निर्मीती करणे शक्य आहे. अपारंपरिक उर्जा स्त्रोत मंत्रालयाने जगातील सर्वात मोठा संयुक्त विज निर्मीती कार्यक्रम साखर कारखान्याच्या माध्यमातून सुरू केला आहे. यामध्ये अतिरीक्त कचऱ्यापासून बायोगॅस विज निर्मीतीला चालना दिली जाणार आहे. यामुळे ग्रामीण लोकांच्या जीवनामध्ये परिवर्तन होणार आहे. या कार्यक्रमाला चालना देण्यासाठी मंत्रालयाने तालुका पातळीवर बायोगॅस स्त्रोत मूल्यमापन अभ्यास हाती घेतला आहे. संपूर्ण देशासाठी बायोगॅस स्त्रोत नकाशा विकसीत करण्याचे प्रयत्न सुरू आहेत. जैविक द्रव्याचा वापर करून विज निर्मीती करण्यात भारत आघाडीवर आहे. अशा प्रकल्पामधून आज सुमारे ५०० मेगावॅट विज मिळत आहे व संभाव्य अनुमानानुसार सुमारे १७००० मेगावॅट निर्मीतीची क्षमता व उर्जास्त्रोतामध्ये आहे. त्याचबरोबर बायोगॅस उर्जा निर्मीतीमुळे टाकाऊ पदार्थ यांचा योग्य वापर होणार आहे.

५) वाऱ्यापासून विज निर्मीती:(Energy from Wastage)

वाढती लोकसंख्या, वेगाने सुरू असलेले औद्योगीकीकरण यामुळे कचऱ्याचे ढीगच्या ढीग साठत आहेत. त्यातून आरोग्याच्याही अनेक समस्या निर्माण झाल्या आहेत. जागोजागी कचऱ्याचे ढीग साठल्याने जागा अडवली जावून शहरांच्या सौंदर्यालाही बाधा निर्माण होत आहे. या समस्येवर मात करण्यासाठी अशा कचऱ्याचा वापर करून विज निर्मीती करणे सहज शक्य आहे. सुमारे ५० दशलक्ष घन कचरा व ५००० दशलक्ष घनमीटर इतका द्रवरूप कचरा दरवर्षी निर्माण होतो. आज अशा कचऱ्यापासून सुमारे २५ मेगावॅट विज निर्मीती केली जाते. संभाव्य अनुमानानुसार १७०० मेगावॅट विज निर्मीतीची क्षमता या उर्जा साधनामध्ये आहे. त्यासाठी अजूनही या क्षेत्रात संशोधन आवश्यक आहे.

६) बायोडिझेल : (Bio-disel)

खनिजतेलाच्या दिवसेंदिवस वाढणाऱ्या किंमती व खनिज तेलाला वाढत असलेली मागणी यामुळे खनिज तेलाला पर्यायी इंधन शोधून काढणे काळाची गरज आहे. गेल्या तीन दशकात भारतामध्ये वाहनांची संख्या ३२ पटीने वाढली आहे व पुढेही ती अशीच वाढत राहणार आहे. अर्थातच त्यामुळे खनिज तेलाची मागणी वाढणार आहे. अशा परिस्थितीत बायो डिझेलचा वापर करणे गरजेचे आहे. बायोडिझेल हे वापरलेले तेल, जनावरांची चरबी, सूर्यफूल, एरंड बी, सरकीचा कच्चा माल, सोयाबीन, अखाद्य वनस्पती तेल यापासून तयार केले जाते. हे तेल आपल्याला नेहमीच्या डिझेलमध्ये मिसळून वापरता येते. परिणामी आळा बसतो. खनिज तेलापेक्षा बायोडिझेल अतिशय स्वस्त आहे. त्यामुळे या उर्जास्त्रोताचा वापर वाढवणे गरजेचे आहे. त्यासाठी या उर्जा स्त्रोतावर संशोधन होणे आवश्यक आहे. जेणेकरुन आपल्याला एक स्वस्त पर्याय उपलब्ध होईल.

७) इतर साधणे

सौर उर्जा, पवन उर्जा, लघुजल विद्युत प्रकल्प, कचरा, बायोडिझेल या व्यतीरिक्त इतरही अनेक अपारंपरिक उर्जा साधने आहेत. यामध्ये भूऔष्णीक उर्जा, हायड्रोजन उर्जा, भरतीच्या लाटा, लाव्हा इ. चा समावेश होता. या सर्व उर्जा स्त्रोतापासूनही उर्जा निर्मीतीसाठी प्रयत्न सुरू आहेत. संशोधन व विकासाअंती या क्षेत्रातूनही विजनिर्मीती करणे शक्य आहे. त्याचबरोबर प्रत्येक घरी गोबरगॅस बांधूनही उर्जेचा वापर वाढवता येणे शक्य आहे. त्यासाठी सरकारी व खाजगी गुंतवणूकदारांनी पुढाकार घेणे आवश्यक आहे.

समारोप

पारंपरिक उर्जा साधनांच्या अतिरीक्त वापरानुळे त्या उर्जा साधणावर ताण पडत आहे. त्यातच वाढती लोकसंख्या, वेगाने सुरू असणारे औद्योगीकीकरण यामुळे दिवसेंदिवस उर्जेची मागणी वाढतच आहे तर पर्यावरणाचा ऱ्हास, मर्यादीत साधणे यामुळे पारंपरिक साधने नजिकच्या काळात संपुष्टात येण्याचा धोका आहे. यासाठी अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतांचा शोध लावून त्यापासून उर्जा निर्मीती करणे काळाची गरज आहे. आजही देशातील ४५ टक्के घरात विज नाही. अशा परिस्थितीत अपारंपरिक उर्जा साधने महत्वाची भुमिका बजावणार आहेत. शिवाय पारंपरिक उर्जा साधनांचा वापर करून उर्जा निर्मीती करत असताना पर्यावरणाचा ऱ्हासही मोठ्या प्रमाणावर होतो. या सर्व गोष्टीवर मात करण्यासाठी अपारंपरिक उर्जा स्त्रोतांचा विकास घडवून आणने आवश्यक आहे. त्यासाठी या क्षेत्रात खाजगी व सरकारी गुंतवणूक आवश्यक आहे. त्यासाठी सर्वसमावेशक कृती आराखडा तयार करावा लागेल.

■

Scanned with CamScanner

हे बंध प्रेमाचे !

प्रदीप पोवार

एम.एससी. भाग-३

'प्यार', 'इश्क', 'महोब्बत', 'प्रीती', 'माया', 'आशिकी'......नावे अनेक, मात्र त्यातून उमगणारा अर्थ एकच 'प्रेम' या अडीच अक्षरांनी बनलेल्या शब्दामध्ये खूप काही सामावलेले आहे. मग ते प्रेम आईचं आपल्या तान्ह्या बालकावरील असो वा भाऊ-बहिणीमधील असो, नागरिकाचं आपल्या देशावरील प्रेम असो वा एखाद्या ध्येयवेड्या व्यक्तीचं आपल्या ध्येयावरील असो. मग ते प्रेम एखाद्या प्रियकराने प्रेमिकेवर केलेले असो. त्यातून अभिप्रेत असणारी भावना एकच 'प्रेम' !

'प्रेम' या संकल्पनेला मानवी जीवनात अनन्य साधारण महत्व आहे. एखाद्या तरूणावर/तरूणीवर मी प्रेम 'करते/करतो' असे म्हटले तर होत नाही. प्रेम ही नैसर्गिक भावना आहे. प्रेमाचा अंकूर हा हृदयातून फुटतो व ते मनाच्या अंतरंगातून निर्माण व्हावं लागतं. आयुष्याच्या विकट वाटेवर कुणीतरी आपल्याला भेटतं आणि मग ते नकळत अगदी आपलं जवळचं बनून जातं ! मी एका कवीचे शब्द उसने घेऊन बोलतो,

''दाटून आलेल्या संध्याकाळी,
अवचित सोनेरी ऊन पडतं,
तसच काहीसं पाऊल न वाजवता,
आपल्या आयुष्यात प्रेम येतं !''

माणसाने एकदा तरी प्रेमात पडावच ! प्रेम म्हणजे काय असतं, हे जाणून घ्यावं ! प्रेमामध्ये स्वत:चं अस्तित्व एखाद्या विशिष्ट व्यक्तीत विरघळून जातं, मन सैरा-वैरा धावू लागतं. मनात फक्त तिचे/त्याचे विचार येतात.

काही प्रेमिकांचे एकमेकांवर खूप प्रेम असतं. मात्र त्यांना विवाहबंधनात अडकण्यासाठी अनेक कठीण परिस्थितींचा सामना करावाच लागतो. अशा विवाहाला शक्यतो तरूणीच्या घरातून कडवा विरोध होतो. याचा परिणाम म्हणजे घरातून पळून जाऊन लग्न करण्याचे प्रकार वाढतात. मग अशा या 'धावत्या जगात' जीवनाचा रहाटगाडा व्यवस्थितरित्या चालविता येत नसेल तर आत्महत्येचे प्रकार सर्रास घडतात. पालकांनी देखील य गोष्टींकडे गांभीर्याने पाहणे गरजेचे आहे. पालक आपल्या घराण्याच्या इभ्रतीला घाबरून 'तिचा' विवाह त्याच्याशी करून देण्याचे टाळतात. काही पालकांना तर आपल्या मुलांच्या सुखापेक्षा 'स्टेटस' खूप 'प्यारी' असते. मग असे पालक मुलांच्या सुखाचा चुराडा करण्यास देखील मागे-पुढे पाहत नाहीत. आपल्या मुलीचा विवाह 'त्याच्याशी' करून देण्यापूर्वी पालकांनी महत्वाचे म्हणजे 'त्याच्या' संबंधी अनेकविविध प्रश्नांची उत्तरे शोधणे गरजेचे आहे. प्रेमविवाह केला म्हणून समाज 'त्या' जोडप्याला काही फाशीची शिक्षा देत नाही. कुणीतरी म्हटले आहे, ''दुनिया हर बात को पहले ठुकराती है, लेकिन बाद में उसे अपना लेती है।'' आणि हेच सत्य आहे. आहे ना ?

College Life मध्ये काही प्रेमिकांचे प्रेम यशस्वी होतं. मात्र त्यांच्यापैकी हाताच्या बोटावर मोजण्याइतकेच प्रेमिक एकमेकांशी विवाह करतात अन्यथा इतरांचं 'कुठेतरी' बिनसतं. यामध्ये शक्यतो मुलींचे प्रमाण हे जास्त असतं. सात जन्म (?) एकत्र राहण्याची वचने घेतलेली असतात, मनात अनेक स्वप्नं रंगवलेली असतात. मात्र शेवटच्या 'कठीण' वळणावर तरूणी त्यांना नकार देतात. मग 'तो' तरूण जर 'तिच्या' वर जीवापाड प्रेम करत असेल तर तिच्याशिवाय पुढचं जीवन जगावंसं नको वाटतं. अनेक स्वप्नांचा चुराडा होतो. अशा 'मनाला' धक्का लागल्यास काय अवस्था होते, हे त्यालाच माहित ! मग असे तरूण 'आत्महत्येचा' पर्याय निवडतात वा 'तिचा' सूड घेण्याचा प्रयत्न करतात. अशा घटनांमुळेच अमृता देशपांडे, रिंकी इ. अशा तरूणी जीवनास मुकल्या जातात. या प्रकारच्या घटनांना सर्वस्वी 'प्रेम' च कारणीभूत आहे, असा समज होतो व प्रेमाला समाजातून विरोध होण्यापलीकडे काहीच होत नाही.

पूर्वीपासून प्रेमिकांना समाजाविरूध्द झगडावे लागले आहे अन् प्राणही गमवावे लागले आहेत. याचा अर्थ 'प्रेम' वाईट आहे का ? अजिबात नाही. 'प्रेम' म्हणजे त्याग. 'प्रेम' म्हणजे दुसऱ्याविषयी व्यक्त केली जाणारी समर्पणाची भावना. 'प्रेम' म्हणजे ईश्वराकडून मनुष्यास मिळालेली देणगी आहे. हे सगळं जरी खरं असलं तरी हल्ली प्रेमाला विकृतीचा स्पर्श होतो आहे. सध्याच्या काही तरूणांमध्ये प्रेमामध्ये गवसलेल्या 'नकाराचं विष' पचविण्याचे सामर्थ्य नसतं. 'ती जर माझी होणार नसेल तर दुसऱ्या कोणाचीही होऊ देणार नाही' ह्या विकृत विचारातून अनेक समस्या उद्भवत आहेत.

तिच्यावर आपलं जीवापाड प्रेम असेल अन् तिचा या

म्हणून जगावं का आपल्यासाठी ?

संतोष पाटील
अकरावी कला

उगवणारा प्रत्येक दिवस आहे माझ्यासाठी
वाहणारे वारे, डोलणारे वृक्ष
नदी-नाल्यातून खळखळणारे पाणी आहे माझ्यासाठी
पायाखालची जमीन, डोक्यावरचे आकाश माझे आहे,
असेच वाटत होते जेव्हा
मी धुंदीत होतो तेव्हा !

माझं सारं आयुष्य आहे तिच्यासाठी
ती आहे केवळ माझ्यासाठी
माझीच बनून राहण्यासाठी
असंच वाटत होते जेव्हा
मी धुंदीत होतो तेव्हा !

दिसते तसे नसते म्हणूनच जग फसते,
उशीरा का होईना मला हे समजले.
तिचे जीने आहे केवळ तिच्यासाठी
स्वत:च्या सुखासाठी
आणि स्वत:च्याच आनंदासाठी.
म्हणूनच वाटते जेव्हा
धूंदी पूरी उतरते तेव्हा !

कोणीच नसतो कोणासाठी
सारेच आहेत केवळ आपल्यासाठी
म्हणूनच वाटतं जेव्हा
धुंदी पूरी उतरते तेव्हा
आपणच का झुरावं दुसऱ्यासाठी
आपणही जगावं का आपल्यासाठी ?

■

प्रेमकथा

गुराप्पा कापसे
एम. कॉम. भाग-१

शब्द मुके झाले,
काही बोलण्याआधीच
नयन झुकले खाली
नजर भिडण्याआधीच
मी अंग सावरले
तुझ्या स्पर्शण्याआधीच
अश्रू आटून गेले
तू नाकारण्याआधीच
दोन धागे तुटून गेले
बंधनात आडकण्याआधीच
स्वप्ने भंगून गेली
सत्यात साकारण्याआधीच
बरेच काही घडून गेले
काही घडण्याआधीच
अशी संपली माझी प्रेमकथा
सुरु होण्याआधीच.....!

■

जीवन

सुरेश आक्कोळे
बी. ए. भाग-२

फुलांचा सुगंध दरवळतो म्हणून
भुंगा बनून भटकायच नसतं.
ज्योत तेजस्वी भासते म्हणून
पतंगा सारखं जळायचं नसतं.

वादळात सापडली नौका म्हणून
वल्हं फेकुन द्यायचं नसतं.
भविष्य उज्वल नसेल म्हणून
वर्तमान कधी विसरायचं नसतं.

डोळ्यातलं पाणी दिसतं म्हणून
ओठावरच हसू लपवायचं नसतं.
अन् मृत्यूजवळ करीत नाही म्हणून
'जीवन' अर्ध्यावर संपवायचं नसतं.

■

Scanned with CamScanner

आजची युवा पिढी

तानाजी चौगुले
बी. ए. भाग-३

विज्ञानाच्या संगतीत राहणारी
पॉपच्या मधुरतेत रमणारी,
सिगरेट गुटख्यात धुंद असणारी
कष्ट न करता पैशाची आस करणारी,
अशी आजची युवा पिढी.
स्वत:च्या व्यक्तीमत्वाबद्दल जागरुक असणारी
भारतात राहून पाश्चात्य संस्कृतीशी
जवळीक असणारी,
मनाच्या सौंदर्यापेक्षा शारीरिक सौंदर्य जपणारी
क्षणिक सुखाला बळी पडणारी
आजची ही युवा पिढी,
हेअरस्टाईलपासून पाश्चिमात्यी अनुकरणे
प्रामाणिकपणा, संस्कृती पंरपरा जीवनमूल्ये विसरणारी
आई-वडील, गुरुजनांचा आदर न करणारी
बायकोसाठी गुलाम होणारी,
आजची ही युवा पिढी.
■

फरक

अशोक फळणेकर
बी. ए. भाग-३

पुरूष रडला, तर सारे जग हेलावते
स्त्री रडली, तर काजळ वाहून जाते;
अश्रू एकच, पण किंमत एक नसते,
जगात स्त्रीला काहीच का किंमत नसते ?
पुरूष बोलला, तर 'मनमोकळा' असतो,
स्त्री बोलली तर 'कजगा' ठरते,
नाहीतर तिची वायफळ बडबड ठरते;
शब्द एकच पण जाणीव एक नसते,
पुरूष गेला, तर घर उजाड होते,
स्त्री मेली, की सवत तिची जागा घेते;
मृत्यू एकच पण त्यातही स्वार्थ असतो,
स्त्रीच्या मरण्यालाही काहीच का अर्थ नसतो ?
■

बरकडी

शुभांगी देसाई
बी. ए. भाग-२

हॉस्पिटलचे 'भाडे'
कर्मचाऱ्यांचे 'वेतन'
विजेचे 'बिल'
यंत्राचा 'खर्च'
वेगवेगळे 'कर'
डोईजड 'शिक्षणशुल्क'
उपचार करण्याआधीच
बिलांची यादी आहे.
पेशंटच्या खाटेवरच
डॉक्टरांची गादी आहे.
देणगीदाराच्या रकमेशिवाय
प्रवेशाची हमी नाही.
आजकालची प्रवेश प्रक्रिया
रॅगिंगपेक्षा कमी नाही
सत्ता येते, सत्ता जाते
नाव बदलले तरी
पुन्हा, जुनाच पत्ता देते
कधी-कधी कळत नाही
कोण कुणाचे पाठीराखे ?
'सीएम' च्या गाडीची
बदलत असतात चाके.
■

जीवन

मनीषा पालकर
बी. ए. भाग-२

मिटल्या बंद ओठाआड
शब्द लपवयाचे असतात.
कटु आठवणी आल्या जरी
वाईट शब्द बोलायचे नसतात.
जीवनातील वाटा अशाच
काट्याकुट्यांच्या असतात.
बरे वाईट दिवसांचे फेरे
कुणालाच चुकलेले नसतात.
■

लक्ष्या, परत येशील का ?

सरीता कांबळे
बी. ए. भाग-२

येऊनी अचानक
फसवणूक आमची करशील का
सांग लक्ष्या परत येशील का ?
विनोदाचा लूच खजिना
तुझ्या वाचूनी हास्य फुलेना
पोटभरून आम्हाला हसवशील का ?
सांग लक्ष्या परत येशील का ?
बनवा बनवी करून
आम्हांलाही थोडे बनवशील का ?
फेकाफेकी करून
अशोक सराफला गंडवशील का ?
सांग लक्ष्या परत येशील का ?
जेव्हा वाटते भीती तेव्हा
महेशला हाक मारशील का ?
आवडीला घेऊन संगे
तात्याला खड्यात घालशील का ?
सांग लक्ष्या परत येशील का ?
बाळाचे बाप ब्रम्हचारी होऊन
आम्हालाही थोडं रडवशील का ?
आमच्यासाठी पूर्नजन्म घेशील का ?
सांग लक्ष्या परत येशील का ?
■

जगण्यातलं मरण

वंदना पाटील
टी.वाय.बी.ए.

सागराच्या लाटेनं,
आनंद दिला जगाला.
एका क्षणिक हालचालीनं,
धडकी भरली मनाला.
जीवनानं घेतली लोळण,
मृत्यूच्या पायाला.
जगण्याची इच्छा असताना,
मृत्यूची दोरी तुटावी.
मरणालाच काय,
जगण्याची भिती वाटावी.
■

मृत्यू

भाऊसाहेब धोंडिराम
बी. ए. भाग-२

अरे मानवा मानवा
मृत्यू तुझा अंत,
चालतोस त्या वाटेवरी
हळूहळू थोडं संथ.
चालता वाट मृत्यूची
नको बाळगूस खंत,
जितके जगलास जीवन
तितके होते तुज अनंत.

नको घाबरू मृत्यूस
तो सोडवी गुंतागुंत
चालता वाट मृत्यूची
भेटे तुला शांत एकांत.
कवटाळूनी मृत्यू तू
झोप घे चिरशांत
राहण्यास जवळ भगवंताच्या
निळ्या, निळ्या आसमंतात.
■

बाणा

प्रदीपकुमार पाटील
बी.कॉम. भाग-२

ओळखलत का सर मला ? दुपारी आला कोणी.
हातात फाईल गुणपत्रकाची, मुखामध्ये गोड वाणी...
क्षणभर बसला सांगू लागला फाईल दाखवून
बी. ए. ची पदवी मिळाली गेली तशीच राहून
कॉलेजच्या पोरीसारखी चार दिवस मिरवली
बेकारी देऊन तिने आमची मात्र जिरवली
पैसे गेले, जमीन गेली शिक्षण घेऊन पाहिले
मागे मात्र सुशिक्षीत बेकार नाव राहिले.
पदवी घेऊन नोकरी रोज शोधतो आहे,
रोज प्रयत्न करतो आहे, मुलाखत देतो आहे
फोनकडे हात जाताच बाणेदारपणे उठला
शिफारस नको, सर, जरा निराशपणा वाटला
नोकरी नाही मिळाली तरी सोडला नाही बाणा,
गुणवत्तेकडे पाहून नुसते लढ म्हणा.
■

सीमा प्रश्न

सत्यजित कोरे
बी. कॉम. भाग-३

जिव्हाळ्याचा प्रश्न सीमेचा,
आतातरी सुटणार का ?

भांडण आपल्याच हातांचे,
आतातरी मिटणार का ?

पिढ्यानं-पिढ्याचे आम्ही शेजारी,
सीमेमुळे परके झालो.

जळताना घर समोरचे,
अंत:करण आमचे दाटणार का ?

साजरा होतो कानडी दसरा,
नेहमीच आमच्या घरी.

कधीतरी माझी माऊली,
दिवाळीची पोळी लाटणार का ?

रहिवासी कर्नाटकचा,
कन्नड कधी आलंच नाही.

महाराष्ट्रात तरी शिक्षणाच सोनं,
स्वच्छंदपणे लूटणार का ?

पिळतोय सारा मराठी भाषिक,
मायेस मराठीसाठी.

दुरावलेलं तान्ह तिचं,
परत तिला भेटणार का ?

जिव्हाळ्याचा प्रश्न सीमेचा,
आतातरी सुटणार का ?

■

गरीबाचं शिकशान

अमित कुलकर्णी
बी. कॉम. भाग-३

आयुष्याचा हिशोब हितं चुकल्याला
पोरगा हवा म्हनता म्हनता
पोरगी मायच्या पोटाला.
दिवा नाही वंशाला
बा-मायच्या संसाराला
दर वर्सी तोंडं वाढली ताटाला
पोरगी असुनबी
म्या शिकु म्हटलं
मोटं हुनशान डाक्टर
व्हयीन म्हटलं
शिकशानाच्या खर्चाचं
वझं व्हतय बा ला
पैकं कमी पडत्यात
त्येच्या दारूच्या घोटाला.
मायच्या संसाराचा
हिथ हिशोब चुकल्याला
बा नं मायचा अर्ध्यावर
निरोप घेतलेला,
माझं शिकशान आता थांबलं
डुईवर वझं आता आलं
मनातलं शिकशान मातूर
मनामधीच राहयलं
चुलीच्या आगी म्होरं बी मला शाळाच दिसत व्हंती
पर खर्चाच्या भ्यानं माझी पाटी फुटत व्हती
मायन ते वळीकलं
घंटन मोडूनश्यान मला शाळला धाडलं.
काम करताना बी म्या शिकत व्हतो
शेतावरनं येता येता धडा म्हणत व्हतो
मॅटरीकच्या परिक्षेत, नंबर तालुक्यात आलेला
मायला दावताना, आनंद आभाळा एवढा झालेला
मायनं न बोलताच पदराखाली घेतलं
ढसाढसा रडताना बाचं नाव काढलं
बाचं नाव काढलं.....!

■

Scanned with CamScanner

तीन वर्षे

रुपाली पोवार
बी. कॉम. भाग-१

एका मागून एक
गेली दोन वर्ष,
कॉलेजमध्ये आहे
आमचं शेवटचं वर्ष.

पुढे काय करायचे
काहीच माहीत नाही,
पण खूप मोठे व्हायचे
यात वादच नाही.

वाईट तर वाटतं
बाहेर पडणार यावर्षी,
पण कॉलेजशी जुळलेलं नातं
तुटणार नाही वर्षानुवर्षी.

आयुष्याच्या वळणावर
येतील नवी वर्षे,
पण शक्य आहे का विसरणं
कॉलेजची तीन वर्षे.

■

आयुष्याचं नाटक

विनायक पाटील
बी. एससी. भाग-३

आयुष्य म्हणजे एक नाटक आहे
आपण त्यातील एक पात्र आहोत
दु:ख हा त्यातील खलनायक आहे
तर सुख हा त्यातील नायक आहे.
मन हा निपूण दिग्दर्शक आहे
तर मेंदू हा निर्माता आहे.
तारूण्य म्हणजे अभिनेत्री आहे
तर मारामारी ही आयुष्यातील संघर्ष आहे
कलागुणांचा वापर म्हणजे तिकीट आहे
तर मनमोकळा स्वभाव हा हाऊसफुल्ल बोर्ड आहे.

■

स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात

सुषमा बुचडे
बी. ए. भाग-२

स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात आम्ही .....
खूप काही गमावलं आहे खूप काही कमावलं आहे
स्वातंत्र्यापूर्वी चळवळी केल्या
प्राणांच्या आहुती दिल्या
ब्रिटीशांना हाकलून देऊन
आम्ही गांधीजींना मारलं आहे.
स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात आम्ही .....
खूप काही गमावलं आहे खूप काही कमावलं आहे
सत्याचा जयघोष केला
अहिंसेला धर्म मानला
गांधीजींच्या या देशात
नथुराम गोडसे आमचा आदर्श आहे.
स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात आम्ही .....
खूप काही गमवलं आहे, खूप काही कमवलं आहे.
हिंदू आहे, मुस्लिम आहे
शिख आहे, ईसाई आहे
सर्व धर्मांना समान मानून
मसजीद आम्ही पाडली आहे.
स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात आम्ही....
खूप काही गमवलं आहे, खूप काही कमवलं आहे.
इथे स्त्री द्रौपदी आहे
पवित्र सीताही आहे
लक्ष्मी, पार्वतीची पूजा करत
आम्ही वासनाकांड घडवलं आहे.
स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात आम्ही....
खूप काही गमवलं आहे, खूप काही कमवलं आहे.
इथे माणूस उपाशी आहे, भूकेला आहे
तहानेने व्याकुळ आहे
प्राण्यांचाही चारा खाऊन
लालू आमचा नेता आहे.
स्वातंत्र्याच्या अर्धशतकात आम्ही....
खूप काही गमावलं आहे, खूप काही कमावलं आहे.

■

Scanned with CamScanner

लाही

यादगुडी मलगोंडा
बी. ए. भाग-१

दु:खाला उरात ठेवून आई अनवाणी चालायची
या बांधवरून त्या बांधावर पोटासाठी फिरायची
उन्हातान्हातून बिचारी करपून जायची
पोरक्या पोरासाठी तिला तिची पर्वा नसायची
दिवस मावळतीला जाई भारा डोईवर घेई
घराच्या ओढीने माय परतून येई.
गाय गोठ्यात खडाडे
चाहुल आईची लागता गाय मायेने हंबरे
घास समोर पडता दिवस बुडून जाई
धूर चुलीतून येई पाणी डोळ्यातून वाही
तिच्या जगण्याची लाही.
कष्ट उपसलं फार नाही घेतली माघार
स्वत: भोगून दु:ख दिले पोरांना सुख!

■

खऱ्या प्रेमाची भेट

संदेश सावंत
बी. ए. भाग-२

हृदयावरच्या सर्व जखमा तूच दिल्या आहेत
इतका काळ लोटला तरी,
त्या आजही ओल्या आहेत.
आपल्या हृदयाचा धागा जुळताना
मला काहीही कळलं नव्हतं पण
तो तुटत असताना,
काळीज तुटल्याचा भास होत आहे!
देण्यासाठी होते नव्हते ते सर्व तुलाच दिलय
भावनाहिन डोळ्यात आता
फक्त निर्जीव पाणी उरलय.
आई वडिलांच्या इच्छेसाठी तू परक्याची झाली
आपल्या प्रेमाची गुढ स्वप्ने
तुझ्या आयुष्यात फुलावी
हीच माझ्या खऱ्या प्रेमाची भेट आहे!

■

कर्तव्य

विनय कुलकर्णी
अकरावी(सायन्स)

विसरूनी टाकू भूतकाळ
स्वागत करूया नववर्षाचे
आहे हे विज्ञानाचे युग,
अंधश्रध्दांना दूर करूया
घेवूनी प्रकाशाचा वेग!
घेऊ ज्ञान दूर करूनी अज्ञान
अन् बनवू एक ज्ञानभाव
युगासंगे पाऊले टाकित
घेऊ अज्ञानाचा ठाव!

शिक्षणाने करूया
तुम्हा आम्हांची प्रगति
नका बसू स्वस्थ
या प्रगति प्रथावरती!

■

सागर

विद्या मेडगुदले
एस.वाय.बी.ए.

सागराच्या संथ प्रवाहाला
किनाऱ्याची आस असते.
किनाऱ्याला भेटायचे कसे
हे त्याला माहित नसते.
सागराच्या अथांगणपणाला
काही सिमाच नसते.
त्याच्या लाटांनी मात्र
दिशा नाकारलेली नसते.
सागराच्या खळखळत्या लाटांना
चकाकणारी किनार असते.
कुशीत होणाऱ्या किरणांना
त्याची चमक ठाऊक नसते.
सागराच्या पाण्याला
कधी कधी भरती येत असते.
ओलावलेल्या किनाऱ्याला
आसूसलेली धरती असते.

■

Scanned with CamScanner

निवडणूक

स्नेहल सोहनी
बी. ए. भाग-३

निवडणूक निवडणूक निवडणूक,
माणसांचे बळी घेणारी निवडणूक.
कशाला हवी निवडणूक असली ?
मनुष्याचा नाश करणी.
हिंसा करणारी आहे ती,
माणसांचे बळी गेले किती.
हा प्रचार असला कसला ?
त्यानेच सौंदर्याचा बळी घेतला.
कोणी तरी केले साड्यांचे वाटप,
महिलांसाठी ठरले ते घातक.
साड्यांनी केला महिलांचा घात,
नडला येथे राजकारण्यांचा स्वार्थ.
निवडणूकीचे हे परिणाम सारे,
अनेक महिलांचे बळी गेले.
असली निवडणूक कय कामाची ?
मनुष्याचे जीवन संपवणारी.
निवडणूक ही करावी, पण,
माणसांचे बळी घेणारी, ती नसावी.
■

मैत्रीचे स्वरुप

प्रदिपकुमार पाटील
बी. कॉम. भाग-२

मैत्री हे एक नातं असतं
ज्याला कशासच बंधन नसतं
मैत्रीला कशाचीच तोड नसते
कारण, ती प्रेमाची जोड असते.
मैत्रीत भावना एकनिष्ठ असतात
म्हणून तर मित्र मित्राला सावरतात
मैत्रीत प्रेमाला आसरा असतो
कारण, त्यातूनच एकमेकांना दिलासा मिळतो.
मैत्री शिवाय जग अपुरं वाटतं
जसे आत्म्याशिवाय शरीर अधुरं असतं.
■

ध्यैर्य

सचिन पाटील
बी.एससी. भाग-१

नशिबाने साथ सोडली म्हणून,
खचायचे नसते.
मागचे सारे आठवून,
रडायचे नसते.
भविष्याचा विचा करून,
जगायचे असते.
क्षुल्लक संकटांना,
घाबरायचे नसते.
एक ठेच लागली म्हणून,
थांबायचे नसते.
ध्यैर्याने त्याच वाटेवर,
चालायचे असते.
आत्मविश्वासाने ध्येयपूर्तीकडे,
पहायचे असते.
■

आईची प्रतिमा

यशवंत रावण
बी. कॉम. भाग-१

माझ्या जीवनाचा शुभारंभ तू...
माझ्या कार्याचा प्रयत्न तू...
माझ्या मनातील आत्मविश्वास तू...
माझ्या देहातील आत्मा तू...
माझ्या मनमंदिरातील मूर्ती तू...
माझ्या देवतेची प्रार्थना तू...
मी वाहिलेल्या फुलांचा सुगंध तू...
माझ्या संकटात मला सावरणारी तू...
माझ्या यशाची नायिका तू...
माझ्या कवितेचे शब्द तू...
माझ्या मनातील कल्पना तू...
माझी जन्मदात्री आई तू...
माझ्या यशाचा आलेख तू...
■

Scanned with CamScanner

मोगरा

वैभव वाळकी
बी. ए. भाग-१

अबोल असे ओठ तुझे
शब्द प्रितीचे बोलून गेले,
खोल खोल हृदयात माझ्या
नाव तुझे कोरुन गेले.

हसऱ्या डोळ्यात तुझ्या
भाव मनाचे तरळून गेले,
अहंपणा माझ्यातला अन्
मीही वितळून गेलो.

पसरलेले कर तुझे ते
सर्वांग स्पर्शून गेले,
धरती सोडून एकवार मी
वाऱ्यासवे उडून गेलो.

देखणे हे मन तुझे
भाव माझे तुला कळावे
होण्यास तव जीवन सुगंधी
मोगरा मी होऊन आलो.

■

जन्माला आला आहात तर...!

सरिता रायकर
बी.ए. भाग-३

जीवनात सुख आहे.
जन्माला आला आहात तर...
थोडं भोगून बघा, सुख मिळालं म्हणून...
मानात अहंपणा आणू नका !
जीवनात दु:ख आहे.
जन्माला आला आहात तर...
थोडं सोसून बघा, दु:ख मिळालं म्हणून...
दुसऱ्यांना दोषी मानू नका !
जीवनात प्रेम आहे.
जन्माला आला आहात तर...
थोडं करून बघा, प्रेम मिळालं म्हणून...
जोडीदाराला अर्ध्यावर सोडू नका !
जीवन नाशीवंत आहे.
जन्माला आला आहात तर...
हे जाणून घ्या,
देह समाजासाठी झिजावा म्हणून...
सतत प्रयत्नशील राहा !

■

With Best Compliments From

VINAYAK TILES
Manufacturers of
■ Mosaic Tiles ■ Concrete Blocks ■ Polished Slabs
Gadhinglaj, Dist. Kolhapur.
☎ (02327) 222665, 223945

With Best Compliments From

HOTEL SAIPLAZA
Sankeshwar Amboli, State Highway, Near Market Yard,
GADHINGLAJ.
Ph. (02327) 222500

Scanned with CamScanner

हार्दिक शुभेच्छा !

रावसाहेब कित्तूरकर

गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

हार्दिक शुभेच्छा !

डॉ. ए. के. मुजुमदार

(M.B.B.S.)

श्री क्लिनीक, नूल.

हार्दिक शुभेच्छा !

उदय जोशी

गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

हार्दिक शुभेच्छा !

निओरा हॉस्पिटल

डॉक्टर्स कॉलनी, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

☎ (०२३२७) २२२४६२

या ५१ बेडेड मल्टीस्पेशालिटी जनरल हॉस्पिटलची काही खास वैशिष्ट्ये

- इथल्या संपूर्ण वैद्यकीय सेवा सुविधाचा केंद्रबिंदू पेशंट असतील. हॉस्पिटलसाठी पेशंट नूसल पशेंटसाठी हॉस्पिटल आहे, अशी येथील श्रध्दा आहे.
- शेअर होल्डर्स (भागधारक) साठी प्राधान्ये
- २४ तास डॉक्टर्स
- २४ तास फॉर्मसी व लॅबोरेटरी
- २४ तास ॲम्ब्युलन्स
- प्रशिक्षित नर्सिंग स्टाफ
- सर्व स्पेशालिस्ट डॉक्टर्स वसुपर स्पेशालिस्टस् (ऑन कॉल)
- आपण निओराचे शेअर्स घेऊन निओरा परिवाचे सदस्य होऊ शकता.

डॉ. विवेक पाटणे

हिंदी विभाग

संपादकीय.....

शिवराज साहित्य-संभार छात्रों की साहित्यिक रुचि को परिष्कृत करने की दृष्टि से तैयार किया जाता है। साहित्य में जीवन की सुकुमार भावों का सजीव प्रदर्शन होता है। साहित्य अपने युग का दर्पण होता है और अपनी विशेषताओं को लेकर युग के साथ चलता है। हमें भी अपने छात्रों को अपने युग की साहित्यिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, राजनीतिक, सामाजिक, और वैज्ञानिक परिस्थितियों के साथ ले चलना है। किसी देश या राष्ट्र की उन्नति उसकी चारित्रिक विशेषताओं पर निर्भर है। आज हमें छात्रों में साहित्य के प्रति प्रेम निर्माण करने के साथ उनके चारित्रिक और मानसिक विकास की ओर ध्यान देना आवश्यक है।

हम चारों ओर देखते हैं कि लोग किस ढंग से जीवन जी रहे हैं। लाखों, करोडों इन्सान अपने अपने ढ़ंग से टक्कर ले रहे हैं और कुछ लोग केवल किताबी किडे बनकर अपनी और दूसरों की जिंदगी चाट रहे हैं। लोग दु:ख, दर्द और यातना से कराहते हैं और कुछ कलम के सिपाहियों को उपन्यास, कहानी तथा कविता-गजल की थीम मिल जाती है। कुछ लोग हँस-मुस्कराकर जिंदगी के तुफानों को चुनौती देते हैं, तभी कुछ लोगों की 'रोमांटिक अक्ल' कल्पना के घोडे पर सवार होकर आकाश में उड़ने लगती है। बहुत से बेबस, बेसहारा, पीडित लोग, मजबूरियों का जहर पीकर भी उफ् तक नहीं करते और अधिकांश लोग केवल तमाशायी बनकर रोजमर्रा की जिंदगी बिताने में सानंद मानते हैं। अत: ऐसी सकारात्मक एवं नकारात्मक स्थितियों में भी हमारे भीतर छिपकर बैठे साहित्यिक भावनाओं का सच्चाई के साथ अकिष्कार किया जाना और वास्तविकता को प्रकट करने की क्षमता रखनेवाले नवरचनाकारों की पीठ थपथपाना 'शिवराज' अपना कर्तव्य मानता है।

'शिवराज २००५' नामक इस लेखन संभार में हिंदी विभाग नें शायरी, कविताएँ, विचार - संकलन, चुटकूले और लेखों की जोड़ दी है। साहित्यिक विचारधारा को प्रकट करनेवाले लेखनमाला के इस छोटे से कुंभ को आपके हात सौंपते हुए हार्दिक प्रसन्नता महसूस हो रही है।

साहित्य जगत की आनंद यात्रा करने का छात्रों ने किया हुआ प्रयास निश्चित ही आपको पसंद आयेगा।

प्रा. आशपाक मकानदार
हिंदी विभाग

Scanned with CamScanner

अनुक्रम.....

■ **गद्य विभाग :**

१. एकता की अनमोल मिसाल — शटगोंडा देसाई
२. अहंकार ! एक विषैला रोग — कु. मधुलिका शेवाळे
३. क्या विद्यार्थी सच्चे नागरिक बन सकेंगे ? — अनिल बोगरनाळ
४. अतंकवाद का जहर — कु. वर्षा पाटील
५. सौन्दर्य — स्वप्निल मेतके

■ **प्रवास वर्णन :**

१. मेरी लखनऊ यात्रा — कु. वंदना पाटील

■ **पद्य विभाग:**

१. वीर जवानों की आन — पद्मा कांबळे
२. पुतला — संतोष परीट
३. सुख और दुःख — भाऊसाहेब पाटील
४. तुम्हारी राह में..... — सुदर्शन कळके
५. रामराज्य साकार करें — विशाल पाटील
६. ऐसा भी प्यार होगा कभी...! — कु. अलका तुरंबेकर
७. अंतिम इच्छा — विशाल पाटील
८. कींमती आँसू — कु. नुतन देवरकर
९. मैं हूँ..... — कु. प्रियंका देसाई
१०. क्यों ? — विनायक पाटील
११. छोड़ दिया — विजय राजाराम
१२. सीख — अनिल बोगरनाळ

■ **चुटकुले :** — विनायक पाटील

■ **शायरी :**

विनयराज लोहार
कु. शितल कांबळे
अजित भोसले
कु. अलका तुरंबेकर
विनायक पाटील
प्रकाश इंजल

■ **विचार संकलन :**

१. अनमोल पूँजी — कु. अर्चना मोदर
२. ज्ञानामृत — कु. अपर्णा मोदर

Scanned with CamScanner

एकता की अनमोल मिसाल

शटगोंडा देसाई
एम.ए. भाग-१

महाराष्ट्र और कर्नाटक राज्य की सीमा पर बसा हुआ कळविकट्टे एक छोटासा गाँव है। चार-पाँच हजार लोगों की बस्ती इस गाँव की है। गाँव के नजदिक याने चार-पाँच कि.मी. पर ही नॅशनल हायवे नं. चार मौजुद है। यह गाँव गडहिंग्लज के दक्षिण की ओर महाराष्ट्र और कर्नाटक राज्य कि सीमा पर रहने से थोडासा अलक्षित रहा है। मार्च, १९८३ में हुए हत्याकांड से पूरे महाराष्ट्र में इस गाँव का नाम परिचित हुआ है। इस हत्याकांड में ग्यारह लोगोंको जिंदा जलाया गया था। क्योंकि वे लोग गाँव पर अपनी हुकूमत चलाते थे। इनकी दादागिरी पूरे गाँव पर चलती रहती थी। उन्होंने अपने नाम से पूरे गाँव मे दहशत निर्माण की थी। इससे पूरे गाँव के लोग भयभीत और त्रस्त थे। सालानुरुप आषाढ-कार्तिक की एकादश के दिन गाँव के सभी लोग पंढरपूर गये और वहीं इन ग्यारह लोगोंको खत्म करनेका इरादा पक्का किया गया। यह उनका इरादा ही हत्याकांड के रूप में बदल गया और गाँव उन अत्याचारियों के दहशत से मुक्त हो गया।

गाँव के बहुत से लोग खेतीबाडी, मजदूरी कर अपनी गुजारिश करते हैं। फिर भी गाँव के सभी लोग खुशी से रहते हैं। गाँव में लक्ष्मी मंदिर, विठ्ठल मंदिर, कल्लेश्वर मंदिर, हनुमान मंदिर आदि हैं। इन मंदिरों के प्रति गाँववालों में बडी श्रध्दा है। इन सभी मंदिरों के साथ गाँव के मध्य 'पिरदेव मंदिर' है। हर गुरूवार के दिन गाँव के बहुत से वहाँ लोग दर्शन लेने जाते हैं। पूरे गाँव की श्रध्दा इस मंदिर में है। इस गाँव की यह विशेषत: है कि गाँव में एक भी मुस्लिम परिवार नहीं है। हिंदुओ की संख्या इस गाँव में बहुत है। फिर भी मुस्लिमों का 'मोहरम' त्योहार बड़े धूमधामसे मनाया जाता है। इसी मोहरम के दिन गाँव को मेले का रूप प्राप्त हो जाता है। यह मोहरम का त्योहार तीन दिन तक चलता रहता है। इन्ही तीन दिनों के लिए मोहरम के अवसर पर गाँव में छोटे-बड़े खिलौनों की दुकानें लग जाती हैं। इसी कारण सभी बच्चोंके चेहरोंपर मुस्कान नजर आती है। इसी अवसर पर गाँव में नवयुवकों द्वारा कब्बडी, क्रिकेट आदि खेलों का आयोजन किया जाता है।

मोहरम के पहले दिन गाँव के कई लोग फकीर बनते हैं। फकीर बनने के लिए पहले से ही मँगनी माँगी जाती है। बहुत से लोग 'मुक फकीर' भी बनते हैं। जो लोग 'मुक फकीर' बनते हैं वे तीन दिन तक बोलते नही हैं। मोहरम के तिसरे दिन ताबूत विसर्जन होने के बाद ही वे बालेते हैं। मंदिर में ही ताबूत को अच्छी तरह से सजाया जाता है। ताबूत सजाने के लिए लोगोंद्वारा चंदा जमा किया जाता है। मोहरम के इसी अवसरपर शाम को तीन दिन करबल, लेझीम आदि खेल खेले जातें हैं। हर दिन शाम को शहनाइयाँ बजती हैं। मोहरम के तीसरे दिन सभी बच्चे, नवयुवक, स्त्री-पुरुष दर्शन लेने पिरदेव मंदिर पहुँचते हैं। शाम को चार-पाँच बजे ताबूत विसर्जन होता है। तावुत विसर्जन के बाद नैवेद्य चढ़ाने के लिए लोग फिर मंदिर पहुँचते हैं। इस तरह मोहरम के ये तीन दिन कब शुरु होते हैं और कब समाप्त होते हैं इसका पता भी नही चलता है।

इससे यह मालूम होता है की गाँव में एक भी मुस्लिम न होते हुए भी मोहरम का त्योहार बडी लगन और आत्मियता से धूमधाम के साथ मनाया जाता है। इससे गाँव में एकता बनी हुयी है। एकता और बंधुत्व की भावनाओं का मानवतावादी संदेश देनेवाला यह त्योहार हम सब के लिए एकता की एक अनमोल मिसाल है। ■

चुटकुले

विनायक पाटील
बी.एस.सी. भाग-३

ट्रॅफिक पुलिस ने एक महिला चालक को रोककर कहा आपने पढ़ा नहीं, चालीस के उपर गाडी चलाना मना है। महिला चालक ने कहा, लेकिन मैं तो अभी सिर्फ बाईस की हूँ।

नेता की पत्नी : सुनो जी अपना मुन्ना बोलने लगा।
नेता : अच्छा! तो पहले उसने कौनसा शब्द मुँह से निकाला ?
पत्नी : कुर्सी।

एक साहब को खाने के बाद ऊँगलियाँ चाटने की आदत थी। एक बार एक दावत में खाने के बाद उन्होंने ऊँगलियाँ चाटना शुरु कर दिया। बगलवाले ने अपने हाथ की उँगलियाँ आगे करके कहा जरा इन्हे भी साफ कर दीजिए।

Scanned with CamScanner

अहंकार ! एक विषैला रोग

मधुलिका शेवाळे
बी.ए. भाग-३

अहम् बडा घातक होता है। इसी से भेद उत्पन्न होता है। जहाँ अहम् के पैर पड़े, वहाँ ब्रह्म नहीं टिकते। जहाँ ब्रह्म है, वहाँ अहम् नहीं। अहम् अहंकार पैदा करता है। अहंकार का मुलम्मा चढ़ते ही पंडित और मुल्ला, अपने-अपने ईश्वर से जुदा हो जाते हैं। कोई कितना भी चंदन-टिके से माथा सजा ले, राम नाम की दोशाला ओढ़ ले या रूद्राक्ष की माला पहन ले, अगर अहंकार है तो हरि उससे मीलों दूर हैं। यह अहम् हट जाए तो हरि से नाता जुड़ जाता हैं। 'जब मैं था, तब हरि नहीं, अब हरि है मैं नहीं।' ऐसा ही होता है। जब तक हम 'मैं' मे सिमटे रहते हैं, हरि दूर रहते हैं। हरि होंगे तो 'मेरापन' जाएगा ही। दोनों एक साथ कैसे रह सकते हैं ? प्रकाश के फैलते ही अँधियारा छँटने लगता है। कबीर कहते हैं, 'सब अँधियारा मिटि गया, जब दीपक देख्या माहि।'

अहंकारी हिरण्यकश्यपु ने अपने पुत्र प्रह्लाद से पूछा, तेरा भगवान कहाँ है ? प्रह्लाद पलट कर पूछ बैठा, भगवान ! वह कहाँ नहीं है ? उसे बचाने के लिए प्रभु खंभे से प्रकट होते हैं। स्वयं को भगवान मानने वाला हिरण्यकश्यपु मारा गया। रावण के दस सिर थे, उनमें कूट-कूट कर ज्ञान भरा था। वह शिवभक्त भी था। लेकिन अहंकार और अभिमान के कारण सारी पंडिताई बेकार हो गई। उसके ज्ञान की चमक को अहंकार की कालिमा ने ढक लिया।

नारद कामदेव पर अपनी जीत दर्ज करने का दंभ कर बैठे। अहंकार का नशा ऐसा गहराया कि स्वयंवर में वानर का मुख लेकर ब्याह रचाने चल पड़े। इन्द्र के कोप से बचाने के लिए कृष्ण ने गोवर्धन अपनी उंगली पर उठा लिया। यह देखकर ब्रजवासी भी अपनी-अपनी लाठियों की टेक पर्वत से लगाकर खड़े हो गए। ब्रजवासियों में लाठी से पर्वत को उठा लेने का दंभ आ गया। विपत्ति से बाहर निकल आने पर भी क्षुद्र मन में अभिमान आ जाता है। 'रोड़ा है रहो बाट का, तिज पाषंड अभिमान।' पाखंड और अभिमान को छोड़कर रास्ते का कंकड़ बनने वाला भी भगवान को पाता है। तभी कबीर कहते हैं, 'ऐसा जे मन है रहै, ताहि मिलें भगवान।' प्रेम का घर अजीब है। वहाँ जाने के पहले सिर उतारकर हाथ में रखना पड़ता है - सीस उतारें हाथि धरि। अर्थात, अहंकार द्वार पर रखिए और अन्दर प्रवेश कर भगवान से मिलिए। आज भी कई मंदिर मिल जाएंगे, जिनके प्रवेश द्वार कम ऊँचाई वाले बने होते हैं, ताकि राजा हो या रंक, सेनापति हो या ज्ञानी, सिर झुका कर ही मंदिर में प्रवेश करे। आज हम अपने जूते-चप्पल तो मंदिर के द्वार पर उतारते हैं, परंतु अकड़पन से अपने आप को जकड़ लेते हैं। अहंकार से भरा सिरतानकर दर्शन करने जाते हैं। खास लोगों की खास लाईन लगती है। आकस्मिक प्रभु दर्शन की अलग व्यवस्था की जाती है। प्रसाद हो या चढ़ावा, दिखावा साफ झलकता है।

'मैं, अर्जुन को युध्द करने से रोकता है। जब कृष्ण समझाते हैं कि 'वह' तो मात्र निमित्त है, तब 'मैं' का लोप होता है। मैं सर्वश्रेष्ठ हूँ, मैं ही कर सकता हूँ, मैं आपको यह कर दूँगा, मैं सही हूँ.... हम सब स्वयं को ही कर्ताधर्ता मान लेते हैं। दूसरों का अहंकार हमें क्यों आहत करता है ? इसलिए कि वह हमारे अहंकार को आहत करता है, हम सब प्रभु की चीज हैं प्रभु को अर्पित करके खुश होते हैं। सभी खाली हाथ आते हैं। नदी या सागर का जल हाथों में लेकर अर्पित करत हैं। अपना कुछ भी नहीं, फिर भी दंभ है अर्पण करने का। यदि इस अर्पण में समर्पण की भावना न हो तो क्या लाभ।

जो दूसरे की वस्तु उसी को अर्पित कर बदले में अहंकार अर्जित करता है वह प्रभु को क्या पाएगा ? इसलिए पहले यह समझना होगा कि 'मेरा मुझमें कुछ नहीं, जो कुछ है सो तेरा तुझको सौंपता, क्या लोग है मोर अहंकार का त्याग आवश्यक है। एक बार अगर अहंकार का कद अपने अंदर बढ़ना शुरू हो जाए तो उसे छोड़ा' करना कठिन हो जाएगा। अंहकार हमेशा कहता है, ये दिल मांगे मोर ! इसका आकार सुरसा की तरह फैलता ही जाता है।

शायरी...

विनयराज लोहार
बी.एस.सी. भाग-२

तु चंद्रमुखी, मैं सुर्यमुखी।
तु मुझसे दुःखी, मैं तुझसे दुःखी।
एक काम कर
छत पर जा, छलाँग लगा
तु भी सुखी, मैं भी सुखी।

जिंदगी एक फूल है,
काँटोसे बचते रहना।
हर दिन मुबारक हो,
कलियों जैसे हँसते रहना।

Scanned with CamScanner

क्या विद्यार्थी सच्चे नागरिक बन सकेंगे ?

अनिल बोगरनाळ
बी.ए. भाग-३

आज का भारत, विकसनशील भारत है। पुरानी रूढ़ियों को तोड़ता हुआ, पश्चिम की ओर लम्बी-लम्बी डगे भरता हुआ भारत, गांधी और मदर तेरेसा के सिद्धांतो को पीछे छोड़ता हुआ, जैकसन सा पॉप की दुनिया में नाचता हुआ एवं विभिन्न राजनैतिक, सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक समस्याओंसे जूजता हुआ भारत। इसी भारत का विद्यार्थी वर्ग सर्वाधिक जोशिला और मदमस्त है जिसके रगों में गर्म खून दौडता है, आँखो में नए सपने और दिलों मे अरमान हैं। वर्तमान भारत के ये विद्यार्थी क्या सच्चे, जिम्मेदार नागरिक बन सकेंगे ?

हम तो भाषणों में कहते हैं, सुनते हैं कि, जो आज के विद्यार्थी हैं, वो कल के नागरिक होंगे, इस देश के कर्णधार होंगे परंतु हम में शायद ही होगा ऐसा कोई, जो मूल सवाल पर विचार करता हो, कि क्या वोट का अधिकार प्राप्त कर लेने से ही हम नागरिक कहलाऐंगे ? क्या अपना भविष्य तय कर लेने से ही हम जिम्मेदार बन जाएँगे ? क्या सिर्फ अपनी मंझील पा लेने से ही हम देश के कर्णधार बन जाएँगे ? क्या इस मिट्टी के लिए हमारा कोई कर्तव्य नहीं है ?

जी नहीं, क्या ये हमारा कर्तव्य है ? कर्तव्य है तो उनका, जो गद्दी पर बैठे हैं, जो हवाई जहाज से सैर करते हैं, आलिशान बंगलों में आराम से रहते हैं, जो नीतियाँ बताते हैं ? जिनका खून ठंडा हैं, जो जोश के नाम पर कॉपते हैं, जो मस्ती के नाम पर शराब, चरस और गॉजा फूँकते हैं। जी हॉं, हम जो आज के छात्र हैं, "The Modern Student of India" इसी मिट्टी के बने हुए हैं। जो सिनेमा के पर्दे पर तो हीरों को पिटता हुआ एक क्षण भी नहीं देख सकते, पर यथार्थ में हमेशा सत्य से दूर भागते हैं। नेताओंको गाली देना हमारे बॉए हाथ का खेल है, प्रोफेसर को चकमा देना बडा आसान है। हम केवल क्लबों में जाना पसंद करते हैं क्योंकि मंदिर में जाना पिछ्ड़ेपन की निशानी है। हम तो मॉडर्न नास्तिक हैं। बाप के साथ बैठकर एक मेजपर सिगरेट फूँकना, शराब पीना यह तो आजके छात्रों का जीनेका मॉडर्न स्टाईल बन गया है।

आज का विद्यार्थी सामान्यत: एक ही बात सोचता है। 'My Personality, My Carrier and My Life' अर्थात मेरा व्यक्तित्व, मेरा भविष्य और मेरी जिंदगी। हमें दूसरों से क्या मतलब ? और देश, उसके लिए हमारे नेता क्या कम हैं ?

समाज और राष्ट्र के प्रति यही क्षीण भावना हमारे विद्यार्थी वर्ग की रगो में जहर की तरह दौड़ रही है। वे जो देश के कर्णधार होंगे, कितने सच्चे, इमानदार, अहिंसक, कर्तव्य निष्ठ, साहसी है; यह आज के कॉलेज का परिसर बतलाता है। जो हँसी-ठहाकों से गुँजता रहता है पर जिसमें भावना, गंभीरता का नाम मात्र नहीं है। हमारे आदर्श विवेकानंद नहीं 'बाजीगर है' हमारे मार्गदर्शक गांधी नहीं 'खलनायक' हैं।

यह सब कब बदलेगा, कैसे परिवर्तन होगा, यह मैं नही; हमारा आनेवाला भविष्य बतला पायेगा।

■

शायरी ...

शितल कांबळे बी. ए. भाग-१

फूलों में फूलना, झूलों में झूलना।
बस इतनी ही इनायत है,
कि हमे ना भुलना।

चाँद से खुबसुरत चाँदनी
चांदनी से खुबसुरत रात
रात से खुबसुरत जिंदगी
जिंदगी से खुबसुरत आप।

उजड़ा हुआ गुलशन है
रोता हुआ माली
नजरोंसे दूर है पर दिल के करीब है।

क्या तारीफ करू मैं उसकी,
जिसने तुम्हे बनाया।
लाख कोशिश की तुम्हे भूलने की
लेकिन भूल नही पाया।

तुम खुद को सलामत रखना
हम भी सलामत रहेंगे
तुम खुश रहो सदा, यही दुवा हम करेंगे।

हम रुठ जायें तो, तुम हमें मनाना।
हम भूल जायें तो, तुम याद दिलाना।
ये रिश्ता है हमारा पुराना,
इसे एक पल में, भूल मत जाना।

Scanned with CamScanner

आतंकवाद का जहर

वर्षा पाटील
बी.ए. भाग-३

आज का ईक्कीसवी सदी का विज्ञान संपन्न इन्सान महाभयानक दौर से गुजर रहा है। धार्मिक और सांप्रदायिक दंगोने तो उसका जीना हराम कर दिया है। जातीयता और धर्माधता के काले-काले जहरीले साँप दिखाई दे रहे हैं। इन साँपो की इच्छा हर एक को डसने की है। सारे समाज को विषैला बनाने की है। उन्हे किसी जाति, धर्म, पंथ और संप्रदाय से कोई संबंध नही है। क्योंकि इन साँपो की अपनी कोई जाति या धर्म ही नहीं है। जरा सी बात पर दंगा-फसाद, खून-खराबा, लूट-पाट आदि द्‌वारा जानवरी वृत्ति को प्रकट करना यही उनके 'इन्सानियत' का धर्म है। मठ, मंदिर, मस्जिद, गिरजा घर के नाम पर अपने ही सगे संबंधियों का खून बहाना यह कहाँ की इन्सानियत और नैतिकता है ? दया, क्षमा, शांति, अहिंसा, सहिष्णूता, प्रेम, सदाचार, विवेक, श्रद्‌धा, निष्ठा, आदर, आदर्श आदि मानवीय मूल्यों को जन्म देकर मानवतावादी विचारों का पाठ पढ़ानेवाले मंदिर, मस्जिद, गिरजाघर आजकल बम-बारूद की भाषा बोल रहे है और जेहाद का जहर फैलानेवाले उग्रवादी, आतंकवादियों की पैदाईश और परवरिश कर रहे है। जो कवल अपने देश के लिए नहीं बल्कि सारे संसार के लिए घातक साबित हो सकता है। कुख्यात दाऊद, मेनन, विरप्पन, लादेन आदि इन्ही की उपज हैं।

प्रांतवाद के नाम पर पंजाब, आसाम, कश्मीर और तामिलनाडू जैसे राज्यों में दिन दहाड़े इन्सानियत का गला घोंटा जा रहा है। खून की होलियाँ खेलकर भारतीय संस्कृति और राष्ट्रीय एकता के महान विचारों को कलंकित किया जा रहा है। पूरा देश दहशतनुमा वातावरण में पल रहा है और हर नागरिक अपने आप को असूरक्षित महसूस कर रहा है। आतंकवादी तथा उग्रवादियों का जीवन तो सदा ही बम-बारूद, बंदूक और तलवारों की नोक पर मृत्यु बनकर मँड़राता रहता है। इसी भयावह स्थिति में हर सचेत, सज्जन और संवेदनशील भारतीय नागरिक के सामने अब यह सवाल है कि, इन तमाम उग्रवादियों की पैदाइश के लिए जिम्मेदार कौन है ? उनका असली मकसद क्या है ? तथा वे और कितने लाशों की बली चाहते है ?

जब कभी भी उग्रवाद की विभीषिका को देख, सूना या पढ़ा जाता है तो एक अजीब-सी घूटन महसूस होती रहती है और इस उग्रवाद के बारे में सोचने पर मजबूर हो जाते है कि ऐसे कौन से कारण हैं, जिसकी वजह से हमारे देश में कभी पंजाब, कश्मीर मे ये उग्रवाद धर्मयुध्द अख्तियार कर लेता है, कारण कूछ भी रहे हों लेकिन इतना सच है कि इसने अब तक हमारे देश में लाखों परिवार उजाडें, लाखों परिवार विस्थापित बना डाले हैं।

यह उग्रवाद जितनी पीड़ा और कभी न भरने वाले जख्म, उन तमाम परिवारों को दे गया है, उतनी ही पीड़ा और जख्म ये हमारे अपने भारत पर भी छोड़ रहा है, क्योंकि इस उग्रवाद में किसी विशेष कौम, धर्म या समूह के लोग ही नहीं मर रहे हैं, या मारे जा रहे हैं, बल्कि सही मायनों में कोई मर रहा है तो वह हैं – भारतीय। इस उग्रवाद में भारतीयों के साथ मरता है उनका विश्वास और सही मायनों में इस उग्रवाद के चलते अगर किसी को तकलीफ भुगतानी पड रही है, तो वह है, भारत की इंसानियत।

पाकिस्तान शुरु से ही धर्म की आड लेकर भारत को तकलीफ दे रहा है और हमेशा से ही यह प्रचार करता रहा है कि कश्मीर का यह उग्रवाद जेहाद है। यानी धर्म की लडाई। पाकिस्तान के चलाए इस उग्रवाद (जेहाद) ने हमेशा से ही भारत की जड़ें हिलाने की कोशिश की है। इसी जेहाद की आड़ में पाकिस्तान काश्मीरी नौजवानों को पथभ्रष्ट करता चला आया है और अपने शिविरों में लगातार इन नौजवानों को जेहाद के नाम पर मरने और मरमिटने की तालीम दे रहा है। भारत विरोधी बयानबाजी कर अपने उन दहशतगर्दों को जेहाद की भट्टी में यूँ ही झोंकता रहा है।

पाकिस्तान द्वारा चलाये गये इस जेहाद में ऐसे दहशतगर्दो की कमी नहीं है, जो चंद सिक्कों के ऐवज में अपना ईमान-धर्म तक बेचने के लिए तैयार होते हैं। एक तरफ जहाँ पाकिस्तान अपने इन दहशतगर्दों से कश्मीर में हिंसा का नंगानाच करवा रहा था वही दूसरी तरफ वह अपने मीडिया और नुमाइंदो के जरिए यह प्रचार करता रहा है कि कश्मीर में मानवाधिकारों का हनन हो रहा है, जब कि वास्तवकिता इसके बिलकुल विपरित है। अब विश्वसमुदाय भी जान गया है कि पाकिस्तान धर्म की आड़ में, भारत में उग्रवाद फैला रहा है।

पाकिस्तान कश्मीर में जिस मानवाधिकार के हनन की बातें करता रहा है उसकी वास्तविकता वे लाखों परिवार खुद-ब-खुद बयाँ कर देंगे, जिनके हँसते-खेलते परिवार पाकिस्तान के किराए के दहशतगर्दों ने उजाड डालें। अगर किसी को कश्मीर में मानवाधिकारों के हनन के बारें में जानना ही है तो उन अनाथ और बेसहारा बच्चों से पूछिए-जिनके परिवार इस जेहाद की बलि चढ़ गये और हमेशा के लिए खाक

Scanned with CamScanner

के सपुर्द हो गये। या जानना ही है तो उन हजारो परिवारों से पूछिए जो इस उग्रवाद के चलते अपाहिज हो गये हैं। बाद में उन परिवारों के साथ क्या होता है ? कैसे चलते हैं उनके परिवार ? कैसी-कैसी त्रासदी झेलते हैं उन नि:सहाय परिवार के लोग ? क्या तमन्ना रखते हैं उन परियार के बचे-खुचे वे लोग, जिनका सबकूछ छीन लेता है ये जेहाद।

मानवाधिकार के हनन के बारे में किसी को सच्चाई से रु-ब-रु होना है तो वे आकर पूछे उन कश्मीरियों से, जिन्होंने जेहाद का ये आतंक झेला है और अपना सबकुछ कश्मीर में छोड़कर दूसरे राज्यों में जीने को मजबूर हो गये है। वे खुद बयाँ कर देंगे कि कश्मीर में मानवाधिकारों का हनन कौन कर रहा है और कौन धर्म की आड़ में उग्रवाद फैला कर घिनौनी से घिनौनी वारदातों को अंजाम दे रहा है।

जेहाद, यानी धर्म की लड़ाई। अर्थात यह हिंसा हमारे भारत की ही समस्या नहीं बल्कि पूर विश्व के लिये एक चुनौती है। आवेश इसका हल नहीं है। जितनी गंभीरता से इस पर विचार किया जाये उतना ही कम है।

मानवता, भाईचारा, अहिंसा, शांति, प्यार, मोहब्बत यही इसका इलाज है। इन्ही मानवीय मूल्यों के आधारपर धर्म की तथा जेहाद की हर लढ़ाई को कफन में बाँधकर हमेशा हमेशा के लिए दफनाया जा सकता है और समतावादी वैश्विक सत्यधर्म का नारा बुलंद किया जा सकता है। ■

शायरी...

अजित भोसले
बी.कॉम. भाग-१

आकाश से तारे तोड लाऊं,
या चाँद को मनाऊँ,
तुम चाहो तो सारी दुनिया को बदलाऊँ,
मगर तुम्हारे लिए माँ-बाप को ना ठुकराऊँ।

बदली नही हैं दुनिया, बदले हैं इन्सान
जब आपमें होगी आपकी असली पहचान,
तब आप ही होंगे, आप से बेईमान,
आप ही पूछो आपसे, कहाँ खोया अपना इमान।

प्यार क्यों करते हैं हम, यह जानते हैं लोग कम।
टुटते हैं उनके दिल हरदम,
जिंदगी में रहता है सिर्फ गम।

शायरी...

अलका तुरंबेकर
एम. ए. भाग-१

कोई कहेगा, कोई सुनेगा,
जो कुछ पाएगा वह अच्छाही पाएगा,
और जिंदगीमें सबके आगेही जाएगा।

जिंदा रहना है तुम्हे और मुझे
कहाँ जा रहा हूँ ? ये मत पूछ मुझे
और तुम्हारे सामने जब आता हूँ
तब मुझे कुछ भी ना सूझे।

नदियाँ बहती हैं, झरने बहते हैं :
यार की यादो में तबा होकर
तुम्हे क्या मालूम हम कितने बेजार होते हैं
और आँखो की आँसू में हरदिन डूबते रहते हैं।

तुम मुड, मुड के देखते हो
तब लगता है कि तुम मेरे हो
लेकिन जब तुम गुस्से से चले जाते हो
तब तुम कोई और ही नजर आते हो।

लिखना चाहती हूँ प्रेमकहानी
कब तक रहूँ ऐसे ही दिवानी
मौज भरी दुनिया की ये है रवानी
तुम जल्दी आओ नहीं तो
निकल ना जाए अपनी जवानी।

फूल तुमने कभी नहीं तोड़ा
किसी मासूम से नाता भी नहीं जोड़ा
समझा करो दिलबर तुम थोड़ा
कहीं तुम्हारे लिए किसीने यह जग तो नहीं छोड़ा।

कुछ तो भूल मैंने की
कसम तो कोई नहीं ली
अच्छी याद हरबार आती रही
बुरी योदों को मुश्किल से छिपाती रही।

सौन्दर्य

स्वप्निल मेतके
बी.ए. भाग-३

सौन्दर्य-प्रियता मनुष्य का सहज गुण है और सौन्दर्य की अभिव्यक्ति कला में होती है। कला की प्रेरणा सौन्दर्य है और सौन्दर्य की प्रतिष्ठा कला द्वारा होती है। इसलिए सौन्दर्य कला-सृष्टि की आत्मा है। यह तो बताया जाता है कि यह पदार्थ सुन्दर है। परंतु यह पदार्थ सुन्दर क्यों है या यह पदार्थ सुन्दर क्यों नहीं है - इसका उत्तर देना बहुत ही कठिन है।

सौन्दर्य के दर्शन हमें निसर्ग में भी मिलते है। गुलाब के फूल में एक अभिनव सौन्दर्य मिलता है तथा तितली के रंगों को देखकर हमारी आत्मा मुग्ध हो जाती है। परंतु हम तितली या गुलाब के प्रति इतने आकर्षित क्यों हो जाते है, यह बताना बहुत ही कठिन है। यह भी एक रहस्य हैं। निसर्ग के सौन्दर्य में ईश्वर की कारीगरी का अनोखा रूप दिखाई देता है। ईश्वर एक महान कलाकार है और उन्होंने सृष्टि के निर्माण में अपना कौशल दिखाया है। यदि उस के सौन्दर्य को हम समझ नहीं सके तो हमें निसर्ग के महान नियमों से अपरिचित रहना पड़ता है। इसी तरह सौन्दर्य हमें ईश्वर के एक रहस्य के रूप में दिखाई देता है। सौन्दर्य अवश्य ही एक रहस्य है। उसमें एक विशेष हद्गत भाव है और उसकी परिणति आनंद में होती है। जो चीज़ देखने में अच्छी लगे और जिसे देखने पर आनंद हो, उसे सुंदर कहा जा सकता है। सुंदर चीज़ में एक प्रकार की अच्छाई होती है और वह एक आकर्षण का रूप लेकर बैठती है। सौन्दर्य कोई वस्तु नहीं है, वह एक रस-संचारी प्रेरणा है। परंतु हरएक वस्तु में सौन्दर्य दिखाई नहीं पड़ता। इसका कारण भी बिल्कुल सरल है। किसी वस्तु के सौंदर्य की ओर देखने का हर एक का अपना अलग दृष्टिकोन होता है। कोई वस्तु की उपयोगिता देखता है, कोई वस्तु का लालित्य देखता है, कोई वस्तु में अपनी पुरानी स्मृति देखता है तो कोई वस्तु में ईश्वर की कारीगरी देखता है। जबतक वस्तु के साथ इसी प्रकार का रागात्मक संबंध स्थापित नहीं होता तब तक उस वस्तु में एक अभिनव सौन्दर्य के दर्शन नहीं हो सकते।

मनुष्य जाति के लिए सौन्दर्य एक महान आकर्षण है। हरएक वस्तु में किसी न किसी रूप में सौन्दर्य की आभा होती है यद्यपि हरएक को उसके दर्शन नहीं होते। हिंदी साहित्य के प्रसिध्द् कवि सुमित्रानंदन पंतजी को मनुष्य जीवन में सबकुछ सुंदर दिखाई देता है। जैसे,

''सुंदर से अति सुंदर,
सुंदर से सुंदरतम
सुंदर जीवन का क्रम रे,
सुंदर सुंदर जग जीवन''

इस प्रकार सुमित्रानंदन पंत के कवि-हृदय ने जीवन के हर एक पहलू में सुंदर से सुंदरतम के दर्शन किये हैं। कवि ब्राउनिंग ने भी विश्व को एक सुंदर रूप में देखा है। वे एक जगह लिखते हैं -

'हे विश्वा ईश्वर ने तुझे सौन्दर्य के
रूप में ही बनाया है।'

कवि और कलाकार को किसी भी वस्तु में सौन्दर्य दिखाई पड़ता है। वे विश्व की साधारण वस्तु में भी सौन्दर्य के दर्शन करते हैं। जिस प्रकार राजा के महल में सौन्दर्य का अभिनव रूप देखने को मिलता है, उसी प्रकार एक कलाकार हमें एक गरीब की झोपड़ी में भी सौन्दर्य के दर्शन करा सकता है। वह जन्म-मरण, सुख-दुख, हँस-रोदन आदि में सौन्दर्य ही देखता है। उसके सामने सौन्दर्य का सागर लहरें उछालता हुआ दिखाई पड़ता है और उसकी दृष्टि में सारा विश्व सौन्दर्यमय हो जाता है। सौन्दर्य जब अपना यह विराट रूप धारण करता है तब मनुष्य का हृदय एक विशेष प्रकार की महिमा के भावों से मुग्ध होकर नाच उठता है। इसी विशेष क्षण में मनुष्य परमात्मा की निपुणता का गौरव अपने हृदय के समस्त भावों द्वारा करता है।

मनुष्य की सौन्दर्यानुभूति में साहित्य या कला का मूल है। हरएक कला-कृति में सौन्दर्य का रूप भी एक निराली सृष्टि का निर्माण करता है। हिंदी के प्रसिद्ध कवि जयशंकर 'प्रसाद' ने चेतना के उज्ज्वल वरदान में सौन्दर्य को देखने का प्रयत्न किया है। अपने 'कामायनी' महाकाव्य में उन्होंने सौन्दर्य की परिभाषा इस प्रकार की है -

कोमल किसलय मर्मर रव से
जिसका जयघोष सुनाते हों;
जिसमें दुख सुख मिलकर मनके
उत्सव आनंद मनाते हों।
उज्ज्वल वरदान चेतना का
सौन्दर्य जिसे सब कहते हैं;
जिसमें अनंत अभिलाषा के
सपने सब जगते रहते हैं।

प्रसादजी ने सौन्दर्य की अपनी इस परिभाषा में अपनी साहित्य कला का निचोड़ दिया है।

Scanned with CamScanner

सौन्दर्य का अनुभव करने की शक्ति मानसिक है। जब मनुष्य का मन किसी वस्तु के प्रति आकर्षित होता है तब सौन्दर्य का उदय तो वस्तु और हृदय के किसी ऐसे अज्ञात कैनिज पर होता है जिसकी निश्चित सीमा-रेखा किसी विशेष रूप से नहीं देखी जा सकती। जब कोई मनुष्य अपने सांसारिक जीवन का त्याग करके निसर्ग के अपार सौन्दर्य के सानिध्य में पहुँचता है, तब उसे प्रकृति के हरएक रूप में अपार लावण्य की आभा मिलेगी। उसे अपनी किसी भी पुरानी स्मृति की याद भी नहीं रहेगी। सौन्दर्य की गरिमा का यह अभिनव खेल है। ■

शायरी ...

विनायक पाटील
बी. एससी. भाग-३

अगर फूल ही रंग बदलने लगे,
तो खुशबू लेकर क्या करे ?
आपही हमसे मुँह फिराने लगे,
तो दिल लगाके हम क्या करें ?

जिंदगी दी है खुदाने,
पर तकदीर हम बना ना सके।
लोग तो पराये को अपना बनाते हैं,
हम तो अपनों का अपना बना ना सके।

लेनेवाले तो बहुत हैं,
लेकिन देनेवाले कम ही हैं।
इसलिए प्यार करनेवालों की
जिंदगी में गम ही गम है।

जब तक खुदा न चाहे,
आदमी से कुछ नही होता।
भरोसा कर खुदा पर,
किसी दुश्मनी से कुछ नहीं होता।
टूटा हुआ शीशा कोई जोड़ नहीं सकता,
जोड़े मुकद्दर को कोई तोड़ नहीं सकता।

शायरी ...

प्रकाश इंजल बी. ए. भाग-१

शर्मी सूरजसे होती है, तड़पना धरती को पड़ता है।
प्यार आँखोसे होता है, रोना दिल को पड़ता है।

लिखा है खत खून से, उसे स्याही मत समझना।
चाहता हूँ दिल से, मुझे गैर मत समझना।

फूल है गुलाब का, उसे सुका मत देना।
प्यार है गरीबा का, उसे धोका मत देना।

हर फूल को काँटा नही होता,
क्योंकि हर फूल गुलाब नही होता।
मुझे प्यार में धोका मत देना,
क्योंकि हर दिल पत्थर नहीं होता।

अनमोल पूँजी

कु. अर्चना मोदर बी. ए. भाग-३

तीन बातें जो आदरणीय है।
माता, पिता, गुरू
तीन बातें जो संभालकर रखनी चाहिए।
धन, ज्ञान, सेहत
तीन बातें जो भुलने लायक नही है।
ऋण, कर्तव्य, सेवा
तीन बातें जिन्हें नियंत्रण में रखना चाहिए।
लोभ, रसना, निद्रा
तीन बातें जो महान बनाती है।
नम्रता, शिक्षा, कठोर श्रम
तीन बातें जीनसे बचना चाहिए।
दिखावा, स्वार्थ, पाखंड
तीन बातें जो रूकती नहीं।
समय, समीर, मृत्यू
तीन बातें जो वापस नहीं आती।
खोई हुई प्रतिष्ठा, मुँहसे निकले शब्द, शरीर से निकले प्राण
तीन बातें जिनका परित्याग करना चाहिए।
क्रोध, इर्षा, द्वेष

Scanned with CamScanner

मेरी लखनऊ यात्रा

वंदना पाटील
टी. वाय. बी. ए.

मैं राष्ट्रीय सेवा योजना की स्वयंसेविका हूँ। मैंने अपने महाविद्यालयीन जीवन का सबसे पहला शिविर हरली गाँव में किया। यह शिविर दस दिनों का था। उसके पश्चात मैंने दूसरा तीन दिवसीय शिविर अपने ही शिवराज महाविद्यालय में किया। इस शिविर की विशेषता यह थी कि शिवाजी विश्वविद्यालय के अंतर्गत आनेवाले विभिन्न महाविद्यालयों के छात्र उपस्थित थे। इस शिविर में 'एड्स' जैसे महाभयानक तथा प्राणघातक रोग की विस्तृत जानकारी सचित्र प्रस्तुत की गई थी।

मेरे महाविद्यालयीन जीवन का अविस्मरणीय शिविर लखनऊ वाला रहा है। इस शिविर में विभिन्न अनुभूतियों की पूँजी मुझे मिली। एन.एस.एस. विभागाध्यक्ष प्रा. मोरमारे जी की कृपा से मुझे लखनऊ जाने का सुअवसर मिला। वैसे इस शिविर के लिए शिवाजी विश्वविद्यालय स्तर पर कुल दस छात्रों का चुनाव किया गया था। जिनमें पाँच लडके और पाँच लडकियाँ थी। मैं अपने महाविद्यालय का प्रतिनिधित्व करते हुऐ इसमें सम्मिलित हुइ थी। सौभाग्य से हमारी इस दस सदस्योंवाली टीम के कप्तान हमारे महाविद्यालय के ही गुरूवर्य प्रा. अनिल कुराडे जी थे। यह १४ से २० अक्तूबर, २००४ तक याने सात दिन का शिविर था। नियोजित समय पर कोल्हापुर के रेलस्टेशन पर हम सब इकट्ठा हुए और दो दिन का रेल सफर करते हुए सिधे लखनऊ विश्वविद्यालय पँहुचे। रेल की सफर में काफी मजा भी आया और 'यात्रा' के बहुतसे अनुभव भी मिले। सफर में ही एक दूसरे के व्यक्तित्व की पहचान हुई। कुछ क्षणों पहले के अजनबी, बातो ही बातों में ऐसे घुलमिल गये जैसे सब का पहले से ही कोई बहुत पुराना रिश्ता हो। जैसे ही हम लखनऊ विश्वविद्यालय के फाटक पर पहुँचे वैसे ही हम लोंगो को विभाजित करनेवाली दो गाडियाँ आयी। एक गाडी पाँच लडको को लेकर लडकों के छात्रावास पहुँची, तो दूसरी गाडी लडकियों को लेकर लडकियों के छात्रावास पहूँची। हमारे पहूँचने से पहले विभिन्न राज्यों के विश्वविद्यालयों से आये छात्रों के अलग-अलग गुट वहाँ पर मौजुद थे। सभी कमरे पहले से ही आरक्षित थे, हमें नया कमरा मिलने से पहले गुजरात से आये छात्रों के बीच रहने का मौका मिला। लंबा सफर होने के कारण हम थक चुके थे। जोरों से भूख लगी हुई थी। पेट में चुहे दौड़ रहे थे। वैसे हम भोजन तलाश में ही थे कि हमें अपने अपने नामों के कार्ड दिये गए और उसे गले में लटकाए रखने की सूचना दी गयी। हमारी इच्छा की मुताबिक हमें अच्छा खासा खाना मिला। भोजन तथा चायपान का प्रबंध विशेष उलेखनीय था। कुल पंद्रह राज्यों के छात्र थे। महाराष्ट्र, गुजरात, तमिळनाडू, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश उत्तरांचल, वेस्ट बेंगाल, उडिसा, बिहार, राजस्थान, केरल आदि राज्य के छात्र इस शिविर में सम्मिलित थे।

दोपहर के समय इस नॅशनल/इंटीग्रेशन शिविर का उद्घाटन हुआ। तकरीबन दो-ढाई घंटे यह कार्यक्रम चला। इस कार्यक्रम के वक्ताओं ने अपने मौलिक विचार धन से हम सब को मंत्रमुग्ध किया। पुरातन कारागिरी का नमुना प्रस्तुत करनेवाली लखनऊ विश्वविद्यालय की इमारत ने तो मुझे बहुत ही आकर्षित किया। मैंने ऐसा रचनात्मक विश्वविद्यालय पहली बार देखा। विशेष रोषनाई की झगमगाहट ने तो हमारे आँखों की रोशनी ही चुरा ली। रात के भोजन के पहले उत्तर प्रदेश की संस्कृति को स्पष्ट करनेवाला बहुतही रोचक 'सांस्कृतिक कार्यक्रम' दिखाया गया। पहला दिन ऐसे बिता, जिससे हम अपने आप को भूल गये।

दूसरे दिन सुरज की किरणें निकलने से पहले हमें जगाया गया और 'योगा' करवाया गया। यहाँ से आगे नहा-धोकर और जल-पान कर हमने एक सुंदर रॅली का आयोजन किया। हम सब, एक हैं, 'कश्मीर हो या कन्याकुमारी-भारत माता एक हमारी' जैसे राष्ट्रीय चेतना को जगानेवाले नारे लगाते हुऐ यह रॅली संपन्न हुई। वैसे तो हम सब अलग-अलग प्रांतो से आये हुए छात्र थे, हम सब की भाषाएँ अलग-अलग थीं। परंतु राष्ट्रभाषा हिंदी के कारण भावनिक एकता और विचारों की एकता को अभिव्यक्त करने और एक दूसरे को समझने में कोई दिक्कत नहीं थी। हर राज्य के गुट ने अपने अपने राज्य का विशेष सांस्कृतिक कार्यक्रम बनाया हुआ था। नाच-गान और संगीत की इस महफिल में हर राज्य के विविध कलाओं के दर्शन होते थे। गाने बजाने का यह कार्यक्रम तो हमारे लिए हर दिन का मानो एक उत्सव एवं मेला ही था।

इस शिविर के कार्यक्रमों में 'सफाई' कार्यक्रम भी था। हमने तो इस मेहनतकश काम में बढ़ चढकर हिस्सा लिया। विश्वविद्यालय के इर्द गिर्द का इलाका साफ करते समय हमने देखा कि चारों ओर पुलिस का पहरा है। पूछने पर पता चला कि चुनाव के समय यहाँ दंगा-फसाद हुआ है, जिसमें दो लोगों की मौत हुई है। इसलिए पुलिसों ने जाँच पडताल के लिए पूरा इलाका अपने हिरासत में लिया हुआ है और पुलिस पहरेदारी कर रही है। दिनभर चले इस सफाई कार्यक्रम में लखनऊ विश्वविद्यालय के छात्रों ने जरासी भी हमारी मदद

Scanned with CamScanner

नहीं की। वे कभी हमें तो कभी काम को तमाशायी की तरह देखते ही रहते थे। रात के भोजन के बाद हम बाहर टहलने के लिए जाना चाहते थे। परंतु हमें इजाजत नही दी गई। इसी बीच उत्तर प्रदेश के भूत पूर्व मंत्री माणिशंकर जी आये हुऐ थे। उनसे हमारी मुलाखात हुई और हम सबने उनके साथ एक फोटो भी खिंचवाया। इसी विश्वविद्यालय के सिंग सर ने हमारा खाने-पीने तथा रहने का विशेष प्रबंध किया। शहर की विशेष जानकारी भी उन्होंने हमें दी। सफाई कार्यक्रम में छात्रों की केवल तमाशायी वृत्ति का कारण पूछने पर उन्होंने बताया कि यहाँ के छात्र झाडू के बजाए बंदूक से बात करते है। उन्हें कुछ अच्छी हिदायत दो तो वे पागल हो जाते है और हम जैसे अध्यापकों को या तो डंडे से या फिर चक्कू, छुरा और बंदूक से धमकाते हैं।

अखबारवाले और स्थानीय दुरदर्शन वालों ने भी हमारी साक्षात्कार लिये। हमने तो यहाँ के छात्रो की बुरी हरकतों पर खुलकर प्रहार किया। कुछ लोगों को बुरा लगा। लेकिन सच तो हमेशा कडुवा ही होता है। लखनऊ शहर में घुमने का जब भी हमें मौका मिलता तो हम पूरे गुट के साथ बाहर निकल ते थे। एक साथ निकलने की वजह केवल इतनी थी कि कुछ लोगोंने यहाँ का माहौल खरबा होने की सूचना देकर हमें डराया था। लेकिन डर की कोई बात कही भी हमें नजर नहीं आयी। आनंद और उत्साह के साथ हमने शहर के विभिन्न नजारों को देखा। धूल धूसरित और गड्डों से भरी सड़के और खराब बस व्यवस्था यह दो बाते तो हमेशा याद रहेंगी। काकोरी, शहीद स्मारक, बड़ा ईमामबाडा, भुलभुलैया आदि लखनऊ के ऐतिहासिक स्थलों ने तो हमें मोहित कर दिया। एक ओर घरवालों की याद खिंच रही थी तो दूसरी ओर लखनऊ के ऐतिहासिक नजारें मानो हमें पुकार रहे थे।

हँसी खुशी के साथ सात दिन कब बीते कुछ पता नहीं चला। अब वह समय, एक दूसरे को अलविदा करने का था। सब की आँखो में आँसू थे। एक दूसरे के गले से लिपट कर हम अपने वियोग की कल्पना से रो रहे थे। चंद दिनों के मुसाफिर होते हुए भी हम ऐसे घुल मिल गए थे जैसे हम सब किसी एक परिवार के सदस्य ही हो। आखिरकार हम सब मुसाफिर ही थे। चंद दिनों की इस महफिल को छोड़कर हमें जाना ही था। हमने सब को 'अलविदा' किया। आनंद और दुःख से भरे यादों की अविस्मरणीय पूँजी को हृदय में बसाकर हम वापस लौट आये। लौटते समय भी हमने यात्रा का पूरा आनंद लुटाते हुए आगरा, शिखरी, रजतपूर, झांशी आदि ऐतिहासिकस्थलों को देखा। यात्रा के अंतिम क्षणों मे जब मेरी आँखे खुली तो सामने मेरे गाँव की मिट्टी की महक मुझे पुकार रही थी। ■

विचार संकलन

ज्ञानामृत

कु. अपर्णा मोदर
बी. ए. भाग-३

सभी यज्ञों में ज्ञान यज्ञ सबसे बड़ा होता है। क्यों कि सभी कर्मों का मिलाफ ज्ञानयज्ञ में ही होता है।

–भगवतगीता

अपने जीवन का हर क्षण, हर नागरिक देश कार्य में लगाए यह शिक्षा पद्धति का आदर्श होना चाहिए। केवल किताबी ज्ञान शिक्षा नहीं कहलाती।

इन्सान का इन्सान से प्यार करना यह जीवन का सर्वश्रेष्ठ धर्म है।

अपने और अपनों के लिए त्याग तो सभी करते हैं, पर जो सबके लिए त्याग करता है वही प्रशंसा के काबिल होता है।

– महात्मा गांधी

मैं उसे ही महात्मा कहता हूँ जिसके हृदय का खून हमेशा गरीबों के लिए बहता है, और अगर ऐसा न हो तो उसे महात्मा नहीं बल्कि दुरात्मा कहा जाता है।

जीवन यह ऐशो-आराम की चीज नहीं यह तो कर्तव्य की भूमी है।

– स्वामी विवेकानंद

ज्ञान केवल किताबों से किताबोंतक जानेवाला व्यवहार नहीं होना चाहिए बल्कि विदया और शास्त्र कर्मों के सभी इंद्रिय जिससे चैतन्यमय हो जाते हैं, ऐसी अध्यापन पद्धति हो जानी चाहिए।

केवल जो आवश्यक और उपयुक्त हैं उतने में ही बंदिवान रहना यह मानवी जीवन का धर्म नहीं।

– रविंद्रनाथ टैगोर

हिंदू कहत हैं राम हमारा। मुसलमान रहिमान॥
आपस मै दौऊ लडैं। मरम न कोई जान॥

–कबीर

जिन लोगोंके बीच आप पैदा हो गये, उन लोगों का उद्धार करना यह आपका कर्तव्य है।

– डॉ. आंबेडकर

Scanned with CamScanner

वीर जवानों की आन

पद्मा कांबळे
बी.ए. भाग-३

देश की रक्षा के लिए हम मर मिटते हैं
सर पे कफन बाँधे दुश्मनों से लढ़ते हैं।
हमारी जिंदगी हमारी नहीं होती है
कब कहाँ मौत आए किसे खबर होती है ?
मौत से क्या ड़रना उसे तो आना ही होता है
पल दो पल की जिंदगी में हमें अपना फर्ज निभाना है।
मौत भी काम आए इसी में तो हमारी शान है
हमारे लिए देश ही तो हमारा इमान है।
वतन की आन लेकर बस यही हम कहते हैं
मौत आए तो गम नहीं
दुश्मनों के सामने झुकेंगे नही।
■

सुख और दुःख

भाऊसाहेब पाटील
बी.ए. भाग-३

सुख की चिंता काहे भैया,
दु:ख ही साथी है।
वही तो अपनी बीवी है,
बाकी सब बाराती हैं।

दु:ख है जगमें तभी तो,
यहाँ सुख की कींमत है।
सुख ही हो हर जगह तो
वही दु:ख बनजावे है।

सुख के पीछे जो भी चला,
वह दु:ख ही पाये है।
जिसने भी सुख पाया है,
वह भी दु:खियारा है।

छोड़ दो इन बातोंको,
इन में क्या रखा है ?
जो है उसमें, रह सुखी,
इसमें ही सबका भला है।
■

पुतला

संतोष परीट
बी.ए. भाग-२

मैं पुतला खड़ा हूँ,
बगीचे के बीच में।
खेलते बच्चे पकड़े निशाना,
मेरे सिर के बीच में।
धूल है, किचड़ है,
पंछी हैं मेरे तन पर।
उँगली उठाए मैं खड़ा हूँ,
उस पर बैठा कौआ है।
भरी दोहपर में यह आदमी,
पेड़ के नीचे सोया है।
कड़ी धूप में, मैं यहाँ तपता,
मेरे ऊपर न साया है।
शहर में आया नया आदमी,
जब पता किसीसे पूछता है।
बताकर मेरा नाम उसे तब,
पता घर का लगता है।
सब आते मौज करने,
जब शाम होने आती है।
सब बैठे उजियाले में,
मेरे ऊपर अंधेरा है।
बारीश के उन दिनों में,
मैं पूरा धूल जाता हूँ।
देखने वहाँ कोई न आता,
अकेला ही खड़ा रहता हूँ।
एक विनती आपसे करता हूँ,
छोड़ो मुझे न अकेला।
पसंद मुझे वह धूल, किचड,
पसंद मुझे अंधेरा।
उसके बिना जीना तो मेरा,
जीवन बन जाए अधुरा, अधूरा।
■

Scanned with CamScanner

तुम्हारी राह में.....

सुदर्शन कळके
बी.ए. भाग-१

हादसों पर, हादसें सहते रहें,
फिर भी हम जीते रहे
और हँसते भी रहे।

आपको पाने की उम्मीद लिए
मुड़ मुड़ के रास्ता चलते रहे
और तुम्हारी आहट को तलाशते रहे।

वक्त यों ही गुजरता गया
मगर हम
चिरागों की तरह जलते ही रहे।

बहुत से चेहरे थे आस पास
मगर तुम्हारी ही मूरत
दिल में बसाते रहे।

■

ऐसा भी प्यार होगा कभी...!

अलका तुरंबेकर
एम.ए. भाग-१

ऐसा भी प्यार होगा कभी
मिलना भी आसान नहीं होगा
और मिलने के बगैर तो
हर काम मुश्किल होगा।

बेताबी की वजह एकही होगी
जिंदगी की कहानी ही अलग होगी
एक पल आराम नहीं होगा मन में

रातों के बगैर दिन भी लगेंगे बड़े।
ऐसा दिल किसपर आया
एक रंग, एक अजब मोड़ खड़ा किया
सफर तनहा भी होगी थोडी
तब ही तो मुश्किल आके होगी खडी।

■

रामराज्य साकार करें

विशाल पाटील
बी.ए. भाग-२

ज्यों सूरज नभ में आता है,
और जग का तम हर लेता है।
ज्यों चँदा चमचम चमकता है,
शितलता ही भर देता है।
शितल बयार के चलने से,
ज्यों कलियाँ खिल मुसकाती है।
मेंघो की रिमझिम वर्षा से,
धरती उर्वर हो जाती है।
पेड़ को पत्थर लगते है फिर भी,
वे फलों से झोली भरते हैं।
जब पुष्प बिछूडते डालों से,
वे हार गले का बनते है।
हम भी ऐसे ही उपकार करे
फिर से हम सब मिलकर,
भारत में रामराज्य साकार करें।

■

अंतिम इच्छा

विशाल पाटील
बी.एससी. भाग-२

गणतंत्र दशे में
उनको फाँसी हो रही थी
चमचों की पूरी बिरादरी
रो रही थी।
मैंने पूछा –
कृपया अपनी अंतिम इच्छा बतायें।
वे शरमाये, सकुचाये
फिर बोले –
क्या बताऊँ ?
बस इतना समय दिलवाइये
कि अगला चुनाव लड़ पाऊँ ?

■

कींमती आँसू

नुतन देवरकर
बी.कॉम. भाग-१

ये आँसू बड़े किमती हैं,
इनको ना यों ही बहावो।
जिनके ये आँसू गिरे हैं,
उनके लिए तुम मुस्कुरावो।
सूरज की ज्योती बने हम
आकाश बाहों में आए,
मेरे खुशी के आँसू टपकाए
जब तू धीरे से मुस्कुराए,
तुफान के दौरे बहुत हैं
फिर भी किनारे कम नहीं है।
तेरी खुबसुरत जिंदगी है
मेरा खुशी का खजाना,
किसकी नजर इसे लग गई
जो तू बन गया दुनिया से अनजाना
पैरों में काँटे बहुत हैं
पर चलनेवाले भी कम नहीं है।
ये जिंदगी एक फूल है
ठुकरावो ना इसे वह भूल है,
इक तु ही अकेला बहुत हैं,
माना कि अँधेरा बहुत है
पर सबेरा भी कम नहीं है।
■

क्यों ?

विनायक पाटील
बी.एससी. भाग-३

देना नहीं था प्यार तो
प्यार किया क्यों ?
निभाना नहीं था साथ तो,
साथ माँगा क्यों ?
देना ही था दर्द तो
दिल लिया क्यों ?
रास्ता, बदलना ही था तो,
रास्ता दिखाया क्यों ?
■

मैं हूँ......

प्रियंका देसाई
बी.एससी. भाग-२

जिसके आने से जिंदगी में,
लेती हूँ हरदम उसका नाम,
सोच रही हूं कैसे कहूँ, जो है उसका नाम।
जिसके लिए रातभर जागूँ,
जिसके लिए कॉलेज जाऊँ,
जिसकी यादों में खोई रहूँ,
सोच रही हूँ कैसे कहूँ, जो है उसका नाम।
जिसके लिए पढ़ाई करूँ,
जिसे हरदम याद करूँ,
जिसके लिए आहें भरूँ,
''परीक्षा'' है उसका नाम।
■

छोड़ दिया

विजय राजाराम
बी.एससी. भाग-२

मेरे दिल में बसा है प्यार तेरा
उस दिल को तुमने तोड़ दिया।
बदनाम ना करेंगे हम तुम्हें
तेरा नाम लेना छोड़ दिया।
जब याद तुम्हारी आएगी
समझेंगे तुझे कभी चाहा ही नहीं,
राहों मे अगर मिल जाओगे
समझेंगे तुम्हे कभी देखा ही नहीं।
जिन राहोंसे तुम गुजर जाती हो
उन राहोंसे चलना छोड़ दिया,
किस्मत से अगर कोई मिल भी जाए
दिल से नाता जोड़ना भी छोड़ दिया।
■

Scanned with CamScanner

English Section

Editorial...

Dear Readers,

It is a spirit that runs through the veins to nourish and to flourish thousand of suppressed thoughts in the mines of the memories. This is the age to blossom these unconscious thoughts. I am very much pleased to acquaint you with some of the gems of our esteemed college, where the competent and honoured dignities are trying to mould tomorrow's future. I feel quite sure that by reading these intellectual and emotional bits you will experience a fascinating journey. It is the essence of time to give break through for the intellectuals and we have provided at our best.

So, dear readers, I welcome you on this voyage with your own glitering ideas to share and appreciate these dignities to expand your horizon of knowledge. So read on.......

Prof. Ghulanawar P. A.
Sectional Editor

INDEX

PROSE

1. A. I. D. S. Without Aids — Prashant Gurav
2. Water Scarcity : Impending Crisis — Sandeep Desai
3. William Shakespeare — Bhausaheb Patil
4. Valentine Day And Colleges — Yogesh Dharngutti
5. A/C Love Letter — Rupali Powar
6. Pride of The Indian Air Force — Vishwas Magdum
7. Problems of Indian Students — Vinayak Patil
8. Soap Opera — Rupali Powar

POETRY

1. You are always there — Sandip Kapse
2. Who are you ? — Avadhot Patil
3. Friendship — Nutan Devarkar
4. The Only Love — Versha Satunkar
5. Friendship — Sachin Patil
6. The Success — Versha Satunkar
7. Oh !! No ! — Vinayak Patil
8. Be careful ! — Ajit Bhosale
9. Who Am I ? — Sachin Patil

MISCELLANEOUS

1. Sacred Space — Gurappa Kapse
2. Some Ethics — Pradeep Powar
3. Good Thoughts — Priyanka Desai
4. Friendship — Sushant Shinde
5. Three Things to Remember — Vijay Rajaram
6. Some Definitions — Ajit Bhosle
7. Physics of Love — Vijay Rajaram

Scanned with CamScanner

हार्दिक शुभेच्छा!

जनतेच्या विश्वासास पात्र ठरलेली चंदगड तालुक्यातील अग्रगण्य बँक

दि चंदगड अर्बन को-ऑप. बँक लि; चंदगड

मेन रोड, गुरुवार पेठ, चंदगड फोन : २२४१५२

⁂ शाखा कार्यालये फोन नंबर : गडहिंग्लज २२३०२३, तुडिये २३७११७, कोवाड २३५२५६, हलकर्णी २३९१४४

वैशिष्ट्ये : ⁂ आकर्षक व्याजदराने ठेवी स्विकारल्या जातात.
⁂ ग्राहकांना विनम्र व तत्पर सेवा.
⁂ रुपये १,००,०००/- पर्यंतच्या सर्व ठेवींना विमा संरक्षण.
⁂ सेफ डिपॉझिटस् लॉकर्सची सोय.
⁂ बँकिंगचे सर्व प्रकारचे व्यवहार केले जातात.

व्ही. एस वाली	**ए. ए. मुल्ला**	**एस. आर. गवस**
चेअरमन	व्हा. चेअरमन	ज. मॅनेजर

रजि. नं. केपीआर/बीएनके २८३/६-५-८२ लायसन्स नं. युबीडी/एमएच/६९४/पी

दि चंदगड अर्बन को-ऑपरेटिव्ह बँक लि; चंदगड.

मेन रोड, चंदगड-४१६ ५०९
ता. चंदगड, जि. कोल्हापूर. ☎ (०२३२०) २२४१५२, २२४९५२

श्री. ए. ए. मुल्ला	**श्री. व्ही. एस्. वाली**
व्हा. चेअरमन	चेअरमन

⁂ **संचालक मंडळ :**

श्री. ए. डी. पिळणकर	श्री. ए. आर. बांदेकर	श्री. ए. जी. गवळी
श्री. एम्. जी. चंदगडकर	श्री. डी. एस्. काणेकर	श्री. एस्. जी. सातवणेकर
श्री. ए. जी. सबनीस	श्री. एम्. बी. मांद्रेकर	श्री. एस्. डी. देशपांडे
श्री. एल्. डी. कांबळे	श्री. आर. जी. परीट	श्री. एस्. आर. वाजंत्री
सौ. ए. डी. सबनीस	सौ. पी. एन्. नेसरीकर	सौ. पी. एम्. पाटील

A. I. D. S. Without Aids

Prashant Gurav
B. Sc. II

The golden earth with it's green valleys, blooming roses, is now changing fast. Due to industrialization the active and lively aspets of life are loosing their lusture and gloominess. It has become the foremost feature of modern life which is the age of haste and waste. The important outcome of modern life is the new diseases (modern ?) with no remedy for them as such. They are the valleys of death out of which nobody returns. One of the deepest valleys of death is AIDS. Which has no medical aids.

AIDS, The Acquired Immuno Deficiency Syndrome causes by a Retrovirus, known as the Human Immuno Deficiency Virus (HIV), which breaks down the 'immune' system in the body leaving the victim vulnerable to a host of life threatening opportunistic infections, neurological infections, neaurological disorders or unusual malignancies. The fact is that if a person is infected once, is infected for the whole life.

AIDS does not know any geographical, social and cultural boundaries. First described in 1981 in the USA AIDS is now recognized throughout the world. AIDS is spreading across the world very fastly. The epidemic in India confirmed the evidence of AIDS infection was found in April 1986, when six prostitutes from Tamil Nadu were found positive for HIV antibodies.

When the virus was first identified it was called "Lymhadenopathy Associatied Virus" (LAV). Then it was called "Human T-Cells Lymprotrophic Virus - III (HTLV-III)" In May 1986 the international committee on the taxonomy gave it a new name "Human Immuno Deficiency Virus (HIV)"

The virus replicates in actively T-4 Lymphocytes. The virus has the unique ability to destroy human T-4 helper cells, a subset of human lymphocytes. They can pass through the blood-brain barner and can destroy some brain cells. Once the virus enters in the body, it remains in it till the end of it. The virus is called lenti-virus. It has been found in greatest concentration in blood semen and CSF.

REASONS OF INFECTION

HIV can spread among the sexually active persons especially people who are belonging to the age of 20 to 49 who represent the most productive number of society and those responsible for child bearing. Homosexuals, bisexuals heterosexuals multiple sexual patterns, annal intercourse drug abusers, blood products and the factors of HIV spreading. Vaginal, Anal or Oval sex can spread AIDS. An AIDS infected mother can tansmit the virus to her child during pregnancy. There is no evidence that HIV is transmitted through any other process. It is not transmitted by casual social contact with the infected person even within householder by food or water.

Scanned with CamScanner

FEATURES OF 'HIV' INFECTION

1. In the initial infection the antibodies to HIV can usually be detected 2-8 weeks after initial infection. All who are infected with or without symptoms, can transmit the virus to others.

2. Asymptomatic, the victim has antibodies but not overt sings of disease. They may be shown a reduced number of helper lymphocytes.

3. AIDS Related Complex (ARC) these people exhibit one or more of the following signs.

Unexplained diarrhoea lasting longer than a month, fatigue, malaise, loss of 10% weight, fever, night-sweats. Patients from high risk groups who have two or three or more of these manifestations are considered to have AIDS related complexes.

4. AIDS, AIDS is the end stage of HIV infection. Death is the end.

TESTS OF HIV

To realize HIV as positve or negative there are two tests. In the beginning a sensitive test is used to detect the HIV anitbodies. While the second confirmatory test is used to weed out any false positive results. The first test is called ELISHA and the second test is called Western Blot. It is based on detecting specified antibodies to rival core protein and develop glycoprotein.

PREVENTION MEASURES

AIDS has no medical vaccine, to cure the desease. We can prevent this disease with our own responsibiliy because "Prevention is better than cure" It is true that sex is the basic urge of human beings and everyone wants to fulfill it. We can fulfuill it by some precautions and limits. Therefore we must have sufficient knowledge or education about sex. For males condoms can help to much extent. One can also avoid the use of shaved blades informed that the sharing of niddles and syringes involve special risks. All blood should be screened for AIDS before transfution. Strict sterilization practice should be ensured in hospitals. Be honest in your love and be loyal to your companion. Don't keep multiple sexual contact.

AIDS touches all the aspects of primany health care including mother and childhealth. Family plannig and education. AIDS, totally destroys the mind and life of the victim. The victim has nothing to do except watching the forthcoming death. How can living happily will be possible for the victim after knowing the end. We, the uninfected people must try to give him as much love as possible. Love makes life worth living.

AIDS is the end stage of HIV and the death of the infected is the end of AIDS. AIDS, not only affects the victim but also the whole social and economical system of our country and the whole world. Precautions are the only measures on it. Save the 'life' which is the most valuable gift of God.

■

Scanned with CamScanner

Water Scarcity : Impending Crisis

Sandeep Desai
B. Sc. II

Water is one of the most important natural resources and is vital for living organisms and their development. Precipitation is the primary source of water, while rivers, glaciers, lakes springs and wells are the secondary sources. As water is renewable resoure its avaliabily is largely determined by the climatic conditions and technology that permits its exploitation and also the efficiency with which water is conserved and used. While the total quantity of water available on earth is very much we can use only 1% water for drinking and irrigation prupose. The distribution of water on earth is as following.

Table : Distribution Water

Sr.No.	Name of the resource	Percentage (%)
1.	Ocean	97%
2.	Ice-Caps	02.00%
3.	Ground water	00.62%
4.	Fresh water lakes	00.009%
5.	Inland seas & salt lakes	00.800%
6.	Atmosphere	00.001%
7.	Rivers	00.0001%

As the table shows only 1% of water is available for us to use for drinking and irrigation. But nowadays rapid population growth, industrial expansion, dismanagement of water, rising water pollution and migration are threatening Indian water resources. According to Central Health Organization (CHO) nearly half of potable water contaminated due to water pollution. This is the matter of concern for our country.

In India about 90% of the accessible fresh water is used for agriculture; while remaining water is used for household, for fish production and for drinking water for livestock. But due to ove exploitation and dismanagement of water, fresh water is becoming scarce day by day. The annual per capital availability of water in 1951 was 5177 cubic meters that declined to 1869 c.m. in 2001. It is likely to fall further to 1341 c.m. in 2025. Excessive withdrawal of ground water without recharging has become widespread in many parts of the country resulting fall in the water level. The situation of water is very grim in our country according to World Watch Institute. Washington India will be a highly stressed country from 2020.

To avoid any cutastrophe due to water stressed condition, water management is the crying need of the hour. The prevailing water rituation in the country is grim. For decades two southern states of Karnataka and Tamil Nadu are struggling over the distribution of Kavery waters. Day by day, water is becoming the dividing line between the rich and the poor.

To overcome this problem, ancient water conservation method of rain water harvesting should be implemented in our country. So that we can avoid water conflicts among peoples, states, races and nations. For the purpose 'agitation' of the countrymen is the crying need of the hour. ■

Scanned with CamScanner

William Shakespeare

Bhausaheb Patil
B. A. III

Great persons always face sorrounds in their life making others happy with their art and actions. Who are praised after their death but not while living. Shakespeare is one of them. There is a common saying. "Only mad pesons can make the history." Shakespeare, the mad one for literature, made the history in the 16th century England. He was indifferent from other so he was called mad by some people. They were jealous about him. It is our fortune that all of his works are available for us to study and to understand.

In 18th century George Steeves wrote praising Shakespeare

"All we know of Shakespeare is that he was born at,
Sartford - upon - Avon, married, had children went to London, where he commenced as an actor, and wrote plays and poems, returned to Stratford, made his will and died."

LIFE AND WORKS :

William Shakespeare, the third child of John Shakespeare, a butcher by business was born on 23rd April, 1564 at Straford - upon - Avon in Warwickshire. Because of the continuous loss in John's business, little William had to work to earn the bread. At the age of seven he joined, The Kings New School a Latin school for formal education. He left it at fourteen. We don't have any further record of his educational and academic career.

Shakespeare married Anne Hathway eight years elder than him. He was eighteen. His married life was not so happy. He had three children and his son Hamnet was the darling child to him who died young. For a longer time shakespeare remained unhappy. He wrote all his great trgedies during this period. In 1587 he left for London. He got a break out in London for acting and the became a dramatist.

William acted an insignificant role of Adam in 'As You Like It' and the role of the ghost of King Hamlet. i.e. prince's father in 'Hamlet'.

Shakespeare wrote 37 plays in his life. His dramatic career runs as following.

'Love's Labour's Lost' and 'The Comedy of Errors' are his early plays. In his early period of experimentation he wrote : Titus Anronicus, Two Gentlemen of Verona, Love's Labour's Lost, The Comedy of Errors, A Mid Summer Night's Dream, Romeo And Juliet and Rechard III. He also wrote two long poems 'Venus and Adonis' and 'The Rape of Lucrece.'

Later he wrote great tragedies and some chronicle plays. This period belongs to 1594-1600 years. The plays belonging to this period are. The merchant of Venice, The Taming of The Shrew, The Merry Wives of Windsor, Much Ado About Nothing, As you Like It and Twilft Night. The important chronicle plays are King John, Rechard II Henry IV part I and II, and Henry V.

In the later period from 1601 to 1607 he wrote greatest of the great tragedies. He also wrote bitter somber comedies in this period. They are King Lear, Othello, Macbeth and Hamlet. Measure for Measure, All's Well that Ends well, Troilus and Cressida, Timon of Athens, Julius

Caesar, Antony and Cleopatra and Cariolanus.

In the last phase of his literary career he wrote the dramtic romances such as Pericles, Cymbeline, The Winter's Tale and The Tempest.

Shakespeare was a great poet also. His poetic career has three angles :

1) The narrative poems
2) The sonnets and
3) The songs in the plays

His two narrative longer poems are namely 'Venus and Adonis' and 'The Rape of Lucrece.' Both are classical tragic stories.

William's Collection of his sonnets first appeared in 1609 included 154 sonnets. He wrote sonnets in a different pattern of octave and sestet. This format is known as Shakesperean sonnet.

The lyrical works besides the sonnets and poems are scattered in the plays especially the comedies. They display a wide range of poetic beauty ranging form the funny-nonsense songs of Touchstone and the rough love lyrics of Orlands in 'As You Like It.' to the graceful perfection of 'Full Fathom Five' by Ariel in 'The Tempest', Rich in imagery and musical quality such as under the 'Greenwood Tree' and 'Blow Blow, Thou Winter Wind' or the sweet digre that Guildeius and Arviragus sing over the supposed dead body of Imogen in Cymbeline : "Fear No More".

This brightening sun after contributing so much to the English Literature set on the 23rd April 1616. The co-incidence is that the date of birth and death are the same i.e. 23rd April. Only years are different. Let us salute this great dignity. ■

Sacred Space

Gurappa Kapse M. Com. I

* At present how can you see the future if you are living in the past.
* Sticks and stones break bones words always break releationships.
* Living life with correct standards is more important than the standard of living.
* We all consider ourselves to be part of MANKIND yes we are part of "MAN' but now KIND are we ?
* A Lamp Can never lit another lamp unless it burns itself.
* I don't know the key to success but the key to failure is trying to please everybody.
* Vision without action is day dream. Action without vision is nightmare.
* The best way to predict future is to create it.

Some Ethics

Pradeep Powar B. Sc. III

* Sun rises in the east.
  & sets in west.
  Friendship rises in the heart
  & sets after death.
* As old wood is best to burn,
  Old horse to ride,
  Old book to read so,
  Old friends always most trusty to use.
* Day by day week ends,
  Week by week month ends,
  Month by Month Year ends,
  But friendship never ends.

Scanned with CamScanner

Valentine Day and Colleges

Yogesh M. Dharangutti
B. A. I

India is the country with very rich and varied cultural heritage. In this world's biggest democratic and secular nation we get many festivals celebrated with religious faith and geity. To name a few of the holy festivals are Diwali, Holi, Christmas etc.

Basically man imitates his predecessors. Many things are imitated as they appear in other cultures. Being a social animal man is always affected by the surroundings. If we come towards the imitations that we Indians have done, the list can be very lenghty. The socalled western culture has deeply affected our day to day life of our artificial society. We have followed the western culture in each and every aspect of our life. Our style of food, style of costumes, wears, behaviour, entertainment and so on. Almost all the things are been followed.

The subject of my discussion is not these aspects but the celebration of 'Valentine Day' as a festival in colleges and schools. We have been traditionally celebrating various 'days' as Word Environment Day, Repulblic Day, Independence Day, Children's Day etc. Besides these 'Days', in recent years the celebration of 'The Valentine Day' in colleges is developing rapidly. The 'Day' is celebrated on 14th of February. It is named against the name of a holi saint 'Valentine'. However, if we look at the celebration of this day, it is taking a violent turn. The traditional value and meaning of the festival is totally lost. The original meaning of the festival is forgotten and a dangerous meaning has been added. The 'day' has become an opportunity for the blind 'Remeos' to hurt the hearts of innocent 'sweet hearts' that is girls. Many of the students on this day come with fresh roses.

It is an unwritten rule that 'nobody will reject the rose offered by anybody'. This is what the young students have plucked. Theyfeel that it is a golden opportunity for them to express their personal likes and dislikes with the girl or boy of their choice. Sometimes girls are forced violently by the boys to give positive response. Many girls are blackmailed or compelled by the boys. If we decide to celebrate 'Raksha Bandhan' in the colleges the atendance will be so poor. But the learned people are forgetting the morals and ethics. The celebration of 'Frienddhip Day' and 'Valentine Day' has become the question of prestige for the socalled educated and cultured families. The emergence of one side love affairs and murders are the outcomes of 'The Valentine Day'.

We can prevent such things from happening if we take precautionary measurements. The students are needed to be taught the real meaning of the 'Valentine' and 'Friendhip' Day. The prejudice of the violent meaning should be removed from the minds of the students. It is not the time of the college students to waste time into such matters. The age in which they are is no cloubt the sotrmy age but the basic responsibility is of the teachers to peep into the minds of the students and give them moral guidance which can be done properly by the teacher rather than the parents. Teachers are the real caretakers of the students. If it is possible then it would be possible that every student will say to his teacher very proudly.

"Will You Be My Valentine?" ■

Scanned with CamScanner

Good Thoughts

Priyanka Desai B. Sc. II

* Be not simply good, be good for something.
* To get profit without risk,
  To get experience without danger,
  To get reward without hardwork,
  Is as impossible as it is to live,
  Without being born.
* Character : It is not what he has, nor even what he does, which directly expresses the worth of man but what he is.
* The great cripple - Fear
* The greatest mistake - Giving up
* The most satisfying experience - Doing your duty first
* The best action - Keeping mind cool and clear
* The biggest fool - The man who lies to himself
* The most certain - common sense need
* The greatest thought - Goa

Friendship

Sushant Shinde B. A. I

* Years may fly, tears may dry,
  but....my frienship will never die.
* If I could put down the rainbow I would write your name with it and put it back in the sky,
  to let everybody know how colourful my life is with a friend like you !!!

A/C Love Letter

Rupali Powar
M. Com. I

To,

Miss Ad. Accountancy,
21, M. G. Patkar Road,
Chaudhari Street,
Bank Road, 416005.

Dear Accountancy,

I saw you first at 11th Std. at the COMMERCE party & since then my heart is trying to open my ACCOUNT in your heart. The DEBIT side of my heart is attracted towards the CREDIT side of your heart. One day, I will make a 'JOURNAL ENTRY' of my love in your heart. I know you also love me as we are closely related & inseparable. I will make any ADJUSTMENT to make you happy. You are my ASSET & to give you happiness is my LIABILITY.

I will make any EXPENDITURE for You DIRECTLY or INDIRECTLY & earn more INCOME & also create a RESERVE for your make up material. I will PURCHASE everything for you & try to increase my SALES to earn MAXIMUM PROFIT.

So I request you to accept my proposal & meet me on 31st MARCH every year. If you accept it, then & then only the BALANCE SHEET of my life will be TALLY. If you do not turn up the DEBIT side of my heart, will break & I shall be forced to commit suicide at the second floor of BUILDING of SUNDRY CREDITOR.

With lots of APPROPRIATIONS.

Yours Fully Owned
Mr. Final Account

Scanned with CamScanner

"Thunderbolts", the first formation aerobatic team, formed in March, 1982. Flying Hunter aircrafts was christened as "Suryakirans Rays of sun" in 1996. Flying nine indigenously manufactured Kiran MK II aircraft the team has been performing impressive display squences including a two aircraft synchronized medley. Based at Air Force Station, Bidar Karnataka, the team leader and pilots are handpicked from various fighter squardons who undergo streneous training to perform together in unison. The team also included a group of highly skilled, motivated and professional technicians who ensure full readiness of the metallic birds. Operating betwen speeds of 200-600 kmph with their wing tips a more 5 metres apart the various profiles are a combination of dynamic manouvres and constantly changing formations. It provides one with a rush of dizzying excitement and patriotic flavour. The aim of the team is to showcase the IAf capabilities and professionalism besides generating interest in the youth of the country about Indian Air Force.

The Adventure Directorate at Air Headquarters came into being in the year 1984. A hesitant start-soon turned into a tide of interest and within two short years of its existance, it spread its wings in all the spheres of adventure activities. Today it covers a wide range of sporting disciplines among these being water sports such as canoeing, river ratting, sailing, wind surfing, water skling etc. other activities includes mountainnering, hourse riding, trekking, car rally, cycling and motorbike expenditions. Last but not the least. Indian Air Force has dominated the scene in the field of aero sports like diving, microlight flying, hang gliding and para sailing.

Adventure sports has come of age and it is now an intergral part of life in Indian Air Force in the days to come. It will bring more laurels to the country and add a newer dimensions to the Indian Air Force.

Indian Air Force invites you to be a part of this elite team and share this glory. It you are between 16 1/2 to 28 years of age and have a thirst to dedicate yourself to the honour and glory of our motherland as a defender of our sovereing skies, your search for a rewarding and adventurous career ends here.

Pride of The Indian Air Force

Vishwas Magdum
B. Sc. I

Three Things to Remember

Vijay Rajaram B. Sc. II

Three things to respect :
Ole age, Huminity and Law.

Three things to love :
Purity, Honesty and Hardwok.

Three things to admire :
Beauty, Intellect and Character.

Three things to cultivate :
Courag, Cheerfulness and Contentment

Three things to maintain :
Promise, Friendship and Affection.

Three things to control :
Tongue, Temper and Temptation.

Scanned with CamScanner

Problems of Indian Students

Vinayak Patil
B. Sc. -III

Todays Students are the citizens of tomorrow. Studens are the pillars of the nation. The future of a nation depends upon the way in which students are brought up.

Before discussing the problems of Indian students we have to discuss the system of education in Indian and then the problems will come up to the surface. Education means providing students the environment for the complete development of their total personality. Education should aim at the complete development of the :-

1. Head : Means intellecutal power
2. Heart : Means emotional elevations
3. Health : Means physical health

In India the first problem is the indifference shown to students and education. Our government budget always look upon education as a non-productive activity. Other problems are indiscipline, unrest and frustration. Our education does not train students to survive. Most of the students take education only for getting jobs and many of them do not get jobs. There is much unemployment but many of these unemployed youth have not been trained to earn their livelihood independently. However, we can say that there are some fields like medicine and engineering in which students, after completing their education seriously think of building up their own private practice.

Much of our education is examination oriented and there is a cut-throat commission for marks, Nowadays students can go to any extreme viz assaulting examination supervisors and setting school building and setting school building on fire. It is sad to note that politics has entered in education and the shrine of learning has been transformed into a kind of tool in the hands of politicians.

Corruption is growing rapidly. Question papers leak, examiners take bribes, education is aminiature of society and it is full of so many prolems and drawbacks. So the future is dismal. "If gold rust, what should iron do?"

Indian students have many problems. Unless determined steps are taken towards solving these problems. India would not have a bright Future.

■

Some Definitions

Ajit Bhosle B. Com. I

Gentleman: A person who offers his seat to a lady when he gets off the bus.

Life : A journey towards death.

Politician : One who promises to build a bridge where there is no river.

Cricket : A civilised way of wasting time.

Discipline : A word missing frok dictonary of sutdents.

Marreiage : An alliance in which man looses bachelor degree and woman gains a masters degree.

Teacher : A person who tries to teach his students how to avoid problems in life which he himself has avoided by becoming a teacher.

Scanned with CamScanner

Physics of Love

Vijay Rajaram
B. Sc. II

Introduction of Love :-

The origin point of love is heart. There are many types of love; such as, love between two friends, love between two true lovers, etc. It depends upon wisdom of man how he uses it.

Def^n of love :-

When two souls attract each and can understand the emotions and thoughts of each other, then strong field forms between them. Thus, there will be creation of real love.

Properties of Love :-

1) Love is invisible.
2) It comes from heart.
3) It is reversible process.
4) It travels in all possible directions.

Mathematical Expression of Love :-

$$\int_{\text{Birth}}^{\text{Death}} (\text{Love}) = \text{Happiness}$$

$$\therefore \frac{d\,(\text{love})}{dx} = \text{Beautiful life}$$

Uses of Love :-

1) It is used for welding & joining of two minds.
2) Love makes life alive.

Conclusion :-

"Love is not heart of the life,
but it is only part of the life"

Soap Opera

Rupali Powar
M. Com. I

Life is 'No. 1' in which love is a 'BREEZE'. A rich girl named 'CHANDRIKA' fell in love with a poor boy named 'HAMAM'. She proposed him by sending a letter form 'DOVE'. She declared him her 'LIFEBUOY'. He was fascinated by her 'FAIR AND LOVELY' beauty. She was the owner of the big house named 'REXONA'. They always met eachother under a 'NEEM' tree but there was a misunderstanig between her parents 'BOROSOFT' and his parents 'NIMAROSE'. But they decided to get married as early as possible so they took help from 'CINTHOL' their best friend. Then their parents said 'OK'.

The 'CHANDRIKA' and 'HAMAM' indebted to him proposed a vote of thanks and gifted a 'LUX GOLDSTAR' of Rs. 555 to 'CINTHOL' on 1st January. They settled in 'MYSORE SANDAL'. The couple started business named 'DETTOL'. After few years they were awarded a 'WHEEL' prize by Mr. 'JOHNSON AND JOHNSON' for the invention. Soon they were blessed with twins. 'SHA AND FA' and a daughter 'EMANI'. On the 20th birthday of 'EMANI' they gifted 'MOTI' necklace to her. When they grew old they went to see 'GANGA' in a ship named 'SANTOOR' and today they are living happily ever after a 'PEAR' full life. ■

You are always there...

Sandip Kapse
B. Sc. -I

You are my dear friend
You are always there.
Whether there is happiness
Or sadness around in the air.
At night, in the morning,
At any time of the day.
You are always there to cheer me up.
You make me smile in every way.

■

Who are you ?

Avdhoot Patil
B. Sc. -I

Heart is mine,
But, beats are yours.
Head is mine,
But, Brain is yours.
Body is mine,
But, soul is yours.
Veins are mine,
But, blood is yours.
Mind is mine,
But, thoughts are yours.
Hands are mine,
But, movements are yours.
Sleep is mine,
But, dreams are yours.
Eyes are mine,
But, sight is yours.
Conciousness is mine,
But, unconciousness is yours.
I am mine but,
My life is yours.

■

Friendship

Nutan Devarkar
B. Com. -I

The rain may be
Falling hard outside.
But your smile
Makes it all right.
I am so glad that
You are my best friend.
I know our friendship will
Never end.
Friendship is like
A winding road.
We never know where
It is going to go.
But there is something
That I do know.
Which is that our friendship
Will continue to grow.
You are a good friend to me
And I am greatful to you !

■

The Only Love

Versha Satunkar
B. Sc. -II

My heart is beating only for you,
I am always eger,
Only to meet you.
My mind feels satisfaction,
When I remember you.
My eyes cry
When I am away from you.
My life becomes meaningful,
Only by achieving you.
O my dear study,
I love only you.

■

Scanned with CamScanner

Friendship

Sachin Patil
B. Sc. -I

Friendship is a smile,
A smile is a key to friendship,
One that is certain to fit,
Right into the lock of every heart
And open the door to it.

Friendship is a promise,
Spoken by hearts.
It is not given
By any pledge,
It can not be written
On any page.

Friendship is a spelling
That joins feelings.
Friendship is the way,
To keep sorrow away.
I t is the friendship
That is my lovely ship.
■

Oh !! No !

Vinayak Patil
B. Sc. -III

No love without man,
No man without love.

No school without knowledge,
No professor without college.

No culture without nature,
No future without failure.

No success without race,
No mirror without face.

No bow without arrow,
No life without sorrow.
■

The Success

Versha Satunkar
B. Sc. -II

Exam is war,
Pen is sword.
So do study hard,
If you want award.

The qualities which you beleng,
Make you strong.
To live,
Along with the world so long.

Don't miss in whirlpool,
Of Gutkha, Cigar and alchoho.
If you follow all these things,
Your life will be successful.
■

Be Careful !

Ajit Bhosale
B. Com. -I

Be careful of your thoughts,
For your thoughts become your words.

Be careful of your words,
For your words become your actions.

Be careful of your actions,
For your actions become your habits.

Be careful of your habits,
For your habits become your character.

Be careful of your character,
For your character becomes your destiny.
■

Scanned with CamScanner

Who Am I ?

Sachin Patil
B. Sc. -I

Who I am ?
I am the man sat in the world wide pan
What is my measurement,
It is my settlement.
What is my amount,
It is given to be discount.
What are my dimensions,
That are my possessions.
What is my length,
That is my strength.
What is my breadth,
That is my wealth.
What is my height,
It is my light to future.
What is my weight,
That is my faith.
What is my introduction,
That is my partition.
Still,
I have the same question
Who I am ?
I am the man
or,
I am the pan ?
■

With Best Compliments From

Shri. K. G. Patil

Govt. Contractor

Shirish K. Patil

Civil Engineer & Govt. Contractor

'Pitru Smruti',
Dr. Rajendra Prasad Road,
GADHINGLAJ.
Ph. (02327) 222409

With Best Compliments From

SUZUKI

DADDI *Automobiles*

1092, Sankeshwar Road,
GADHINGLAJ, Dist. Kolhaur. Ph.
(02327) 222205 (R) 222755

Authorised Sales & Sevice Centre
ForTVS Suzuki

RAJSHEKHAR DADDI

Scanned with CamScanner

हार्दिक शुभेच्छा !

प्रोप्रा. रा. सं. शिवणे गुरुजी
दीपक रा.शिवणे

मित्रप्रेम

वस्त्रालय, रेडिमेड्स, साडी सेंटर

मेन रोड, आणि शिवाजी बँकेसमोर,
गडहिंग्लज–४१६ ५०२
फोन (०२३२७) २२२४३१, २२२५३१

हार्दिक शुभेच्छा !

सुभाष उर्फ प्रकाश यशवंत माळी
☎ २२२४८१

सोन्यापेक्षा विश्वास जपणारी पेढी.....

विश्वेश्वर ज्वेलर्स

चोख व फॅन्सी सोन्या
चांदीचे दागिने तयार
व ऑर्डरप्रमाणे
बनवून मिळतील.

'यशवंत', सराफ कट्टा, बाजारपेठ, गडहिंग्लज,
जि. कोल्हापूर.

M/S. JAMDADE PAINS

Paints & General Merchant

हार्दिक शुभेच्छा !

Authorised Dealer :
- Asian Paints (I) Ltd.
- Topcoas Paints Pvt. Ltd.
- Esdee Paints Ltd.

Also Dealing in : Govt. Approved Weights & Measures
- Fire Crackers
- Slipoline & H.D.P. Tarpolines
- L.D. & P.P. Bags

Burud Lane, GADHINGLAJ-416 502, Dist. Kolhapur.
☎ (02327) (S) 224870, (R) 223845

हार्दिक शुभेच्छा !

शहा

स्टील सेंटर व प्रेझेन्टेशन आर्टिकल्स

सर्व प्रकारची भांडी, मिक्सर, वॉटर फिल्टर,
कुकर, इलेक्ट्रीक ओव्हन, गॅस शेगडी
मिळण्याचे विश्वसनीय ठिकाण.

बाजार पेठ, गडहिंग्लज. ☎ २२५४३७, २२२६५७

हार्दिक शुभेच्छा !

- लॉजिंग बोर्डींग परमीट रुम
- प्रशस्त डायनिंग हॉल
- अटॅच्ड रुम ● अद्ययावत पध्दतीचा जेवण विभाग
- स्वादिष्ट व रुचकर पंजाबी आणि चायनीज डिशेस
- तत्पर व विनम्र सेवा

प्रोप्रा. तेलंग ब्रदर्स

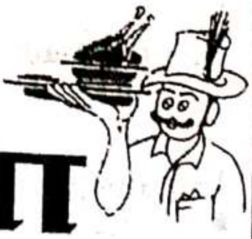

हॉटेल नम्रता

नाईक गल्ली, नगर परिषद वाचनालयजवळ,
गडहिंग्लज. ☎ २२२४००

Scanned with CamScanner

शिवराज - २००५

विविध वृत्त

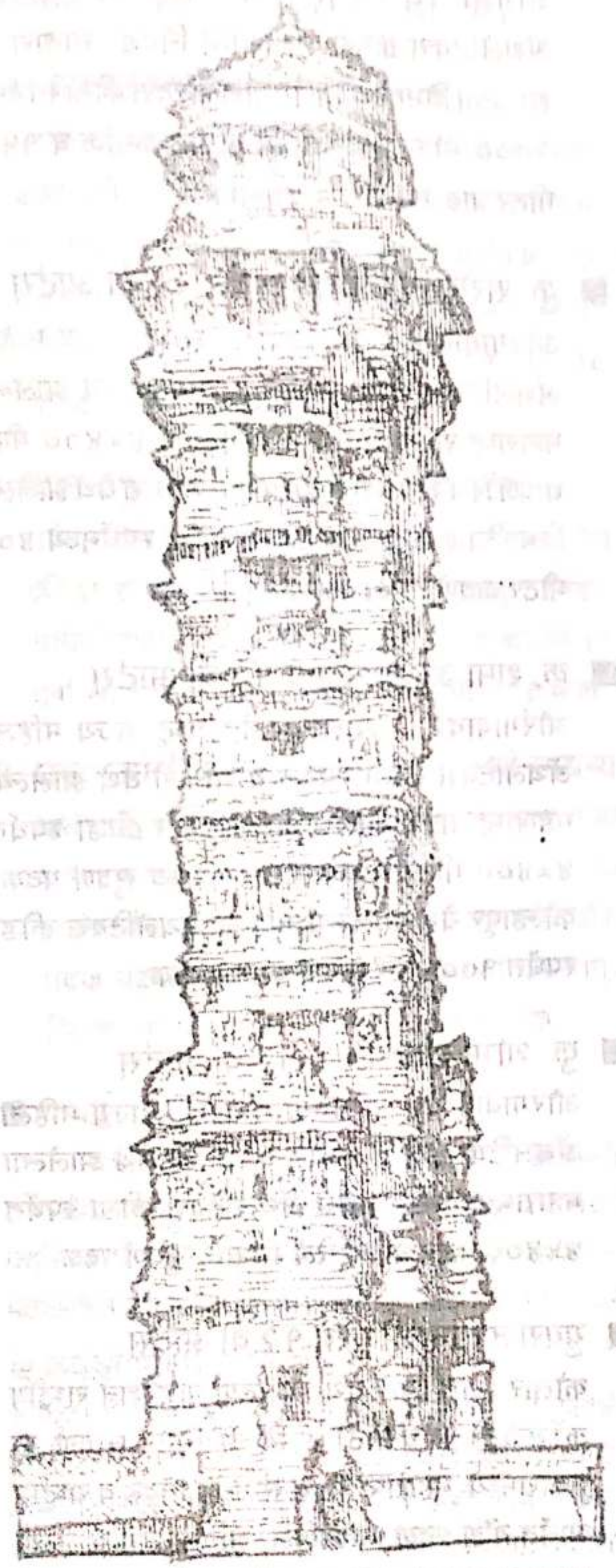

- ☐ क्रीडा विभाग (कनिष्ठ महाविद्यालय)
- ☐ क्रीडा विभाग (वरिष्ठ महाविद्यालय)
- ☐ राष्ट्रीय सेवा योजना (कनिष्ठ महाविद्यालय)
- ☐ राष्ट्रीय सेवा योजना (वरिष्ठ महाविद्यालय)
- ☐ राष्ट्रीय छात्र सेना (एन.सी.सी.)
- ☐ सांस्कृतिक विभाग
- ☐ महिला अन्याय निवारण समिती
- ☐ ललित कला मंच
- ☐ वक्तृत्व स्पर्धा विभाग
- ☐ ग्रंथालय विभाग
- ☐ सहल विभाग
- ☐ वार्षिक स्नेह संमेलन
- ☐ इंग्लीश
- ☐ सॉक्रेटीस क्लब
- ☐ विवेक वाहिनी
- ☐ अर्थशास्त्र विभाग
- ☐ व्यक्तिगत

Scanned with CamScanner

ज्युनिअर क्रीडा विभाग

संभाजीराव माने ज्युनिअर कॉलेज, गडहिंग्लजने गडहिंग्लज तालुका, कोल्हापूर जिल्हा, विभागीय स्तर, महाराष्ट्र राज्य, राष्ट्रीय स्तर ॲथलेटिक्स, फुटबॉल, मल्लखांब, क्रॉसकंट्री या खेळामध्ये वर्चस्व निर्माण केले व गडहिंग्लज तालुक्यामध्ये कबड्डी, खो-खो, व्हॉलीबॉल मुलांचे विजेतेपद पटकाविले ॲथलेटिक्स खेळामध्ये सन २००४-२००५ या वर्षी गडहिंग्लज तालुक्याची जनरल चॅम्पियनशिप १८७ गुण मिळवून संपादन केली.

● क्रीडा विभागाची ठळक वैशिष्ट्ये

■ **कु. शर्मिला सदानंद व्हनबट्टे ११ वी कॉमर्स**

योगासन : स्पेन येथे झालेल्या जागतिक योगासन स्पर्धेमध्ये चौथा क्रमांक, कोल्हापूर येथे दि. २७ ते ३१ ऑगस्ट २००४ रोजी झालेल्या महाराष्ट्र योग संघटना व नेहरू युवा क्रीडा मंत्रालय भारत सरकार यांच्या मार्फत पार पडलेल्या राष्ट्रीय योगासन स्पर्धेत ब्रॉंझ पदक, गुजरात येथे झालेल्या शालेय राष्ट्रीय योगासन स्पर्धेसाठी निवड, साळवी येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य योग स्पर्धेत ब्रॉंझ पदक, कोल्हापूर जिल्हा शालेय योगासन क्रीडा स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक, सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय योगासन क्रीडा स्पर्धेत सुवर्ण पदक, कोल्हापूर येथे दि. २२ व २३ डिसेंबर २००४ रोजी झालेल्या कोल्हापूर जिल्हा ५ वी, योगासन क्रीडा स्पर्धेत चार प्रकारामध्ये चार सुर्वण पदके.

■ **कु. अंजना शिवाजी तुरंबेकर १२ वी आर्टस्**

फुटबॉल : भोपाळ येथे झालेल्या राष्ट्रीय शालेय फुटबॉल स्पर्धेत ब्रॉंझ पदक, नागपूर येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय फुटबॉल स्पर्धेसाठी निवड, औरंगाबाद येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य महिला ॲथलेंटिक्स व सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य ॲथलेंटिक्स ४×१०० मीटर धावणे रिले रेस मुलींमध्ये सुवर्ण पदक.

■ **कु. शीतल सुधाकर शिंदे १२ वी कॉमर्स**

भोपाळ येथे झालेल्या शालेय राष्ट्रीय फुटबॉल स्पर्धेत ब्रॉंझ पदक, नागपूर येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय फुटबॉल क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड.

■ **कु. बनश्री पांडुरंग पताडे १२ वी आर्टस्**

औरंगाबाद येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य महिला ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये व सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्या शालेय ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये ४×४०० मीटर धावणे रिले रेस मध्ये सुवर्ण पदक, सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य ॲम्युचर ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड, सातारा येथे झालेल्या विभागीय शालेय ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये ३००० मीटर धावणे मध्ये द्वितीय क्रमांक व १५०० मीटर धावणे मध्ये तृतीय क्रमांक.

■ **कु. सरोजनी महादेव सावंत १२ वी आर्टस्**

औरंगाबाद येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य महिला ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेत व सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय ॲथलेंटिक्स ४×४०० मीटर धावणे रिले रेस मध्ये सुवर्ण पदक, सातारा येथे झालेल्या विभागीय शालेय ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये ४०० मीटर धावणे तृतीय क्रमांक.

■ **कु. शमा आयुब नदाफ १२ वी आर्टस्**

औरंगाबाद येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य महिला ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेत व सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेत ४×४०० मीटर धावणे रिले रेस मध्ये सुवर्ण पदक, कोल्हापूर येथे झालेल्या महिला ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेत १०० मीटर धावणे प्रथम क्रमांक.

■ **कु. शोभा बाळू पताडे १२ वी आर्टस्**

औरंगाबाद येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य महिला ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेत व सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय ॲथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धेत ४×४०० मीटर धावेण रिले रेस मध्ये सुवर्ण पदक.

■ **युवराज तानाजी गुरबे १२ वी आर्टस्**

कोलार (कर्नाटक) येथे झालेल्या फेडरेशन राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी ८ किलो मिटर धावणे या प्रकारामध्ये महाराष्ट्र राज्य संघातून निवड व राष्ट्रीय स्पर्धेत बॉंझ पद्रक पटकाविले, सांगली येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धेसाठी

८०० मीटर धावणे व क्रॉसकंट्री क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड, सातारा येथे झालेल्या विभागीय शालेय ॲथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धेत ८०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक व १५००, ५००० मीटर धावणे मध्ये तृतीय क्रमांक, गुवाहाटी (आसाम) येथे होणाऱ्या राष्ट्रीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी ८ कि. मी. धावणे या प्रकारात निवड.

■ सुनील ईश्वर शिवणे १२ वी आर्टस्

कोलार (कर्नाटक) येथे झालेल्या राष्ट्रीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री १२ कि. मी. धावणे या स्पर्धेसाठी महाराष्ट्र राज्य संघातून निवड व राष्ट्रीय स्पर्धेत चौथा क्रमांक, गुवाहाटी (आसाम) येथे होणाऱ्या राष्ट्रीय फेडरेशन क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी महाराष्ट्र राज्य संघातून १८ कि.मी. धावणे या प्रकारासाठी निवड.

■ गौस सैफुद्दीन मकानदार १२ वी आर्टस्

नागपूर येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय फुटबॉल क्रीडा स्पर्धेसाठी कोल्हापूर जिल्ह्यातून निवड चाचणीसाठी निवड झाली, कोल्हापूर जिल्हा शालेय १९ वर्षा खालील वयोगटात फुटबॉलमध्ये द्वितीय क्रमांक.

■ उदय उर्फ विशाल दिनकर गुरव १२ वी सायन्स

बालेवाडी क्रीडा संकुल पुणे येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय मल्लखांब क्रीडा स्पर्धेसाठी निवड, चिपळूण येथे झालेल्या शालेय विभागीय मल्लखांब क्रीडास्पर्धेत ब्रॉंझ पदक पटकाविले, शिरोळ येथे झालेल्या कोल्हापूर जिल्हास्तर मल्लखांब क्रीडास्पर्धेत सुवर्ण पदक.

■ कबड्डी मुले :

गडहिंग्लज येथे दि. १० सप्टेंबर रोजी झालेल्या शासकीय शालेय कबड्डी मुले संघाने अंतिम सामन्यात नेसरी ज्युनियर कॉलेज नेसरी या संघाला हरवून कबड्डीचे विजेतेपद पटकाविले व मुलींच्या कबड्डी संघाने उपविजेतेपद पटकाविले.

● कबड्डी मुले विजेता संघ :

- महेश सि. पाटील (कप्तान)
- जीवन धों. लोहार
- अमितकुमार आ. सिध्दनाईक
- सुनील ना. कळेकर
- परशराम शि. पोवार
- आरीफ आ. हावळे
- रामदास ना. खोत
- विशाल वि. रेडेकर
- केशव जा. पाटील
- प्रशांत तु. पाटील

● कबड्डी मुली उपविजेता संघ :

- कु. शमा आ. नदाफ (कप्तान)
- कु. सरोजनी म. सावंत
- कु. उज्ज्वला मि. रेडेकर
- कु. रेश्मा बं. सावंत
- कु. गायत्री श. खोत
- कु. शर्मिला म. कदम
- कु. अंजना शि. तुरंबेकर
- कु. बनश्री पां. पताडे
- कु. रेश्मा ज. चौगुले
- कु. पूनम म. बडदारे
- कु. तृप्ती वि. शेटके
- कु. सुमिता सु. सावंत

● व्हॉलीबॉल मुले विजेता संघ :

- शरद बा. कडूकर
- पांडुरंग दि. पाटील
- किशोर अ. शिंदे
- संदीप प. जोशिलकर
- रणजित बा. नाईक
- दत्तात्रय पुं. पाटील
- विकास बा. जाधव
- बाळासाहेब श्री. पाटील
- केशव जा. पाटील

■ कुस्ती :

गडहिंग्लज येथे दि. १४/८/२००४ रोजी झालेल्या शासकीय शालेय कुस्ती मुले क्रीडा स्पर्धेतील यशस्वी खेळाडू संदीप प. जोशिलकर ६५ किलो वजनीगट प्रथम क्रमांक संजय म. जोशिलकर ५५ किलो वजनीगट प्रथम क्रमांक

■ कोल्हापूर जिल्हा शालेय मुले १९ वर्षाखालील उपविजेता संघ

कोल्हापूर येथे दि. २०/८/२००४ रोजी झालेल्या कोल्हापूर जिल्हा शालेय १९ वर्षा खालील फुटबॉल स्पर्धेत आमच्या संभाजीराव माने ज्युनियर कॉलेजने द्वितीय क्रमांक पटकाविला या स्पर्धेतील यशस्वी खेळाडू –

- संदीप प. जोशीलकर
- उदय उर्फ विशालदि. गुरव
- गौस सै. मकानदार
- राजाराम अ. वाघ
- प्रदीप ल. देवार्डे
- रामचंद्र भै. गोरूले
- शिरीष ग. जाधव
- संजय म.जोशिलकर
- मनोहर रा. नोंद्रे
- अमोल बा. रणदिवे
- रोहित प्र. चव्हाण
- लक्ष्मण भै. खोत
- महेश धों. हजारे
- महादेव के. जोशिलकर
- संदीप ई. जगताप

■ गडहिंग्लज तालुका खो-खो मुले उपविजेता संघ

गडहिंग्लज येथे झालेल्या शासकीय शालेय खो-खो मुलांच्या संघाने उपविजेते पद पटकाविले या खेळामधील

Scanned with CamScanner

यशस्वती खेळाडू –

- बाबासाहेब श्री. पाटील
- जयराम शं. शिंत्रे
- दत्तात्रय पुं. पाटील
- प्रवीण शि. पाटील
- राजन शं. सुर्वे
- अमर श्री. पाटील
- अमोल म. होडगे
- विकास बा. जाधव
- पांडुरंग दि. पाटील
- रोहन नि. पाटील
- शरद बा. कडूकर
- संतोष शि. पाटील

■ महिला ॲथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धा :

महिला ॲथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये आमच्या संभाजीराव माने ज्युनियर कॉलेजने गडहिंग्लज तालुका, जिल्हास्तर, विभागीय स्तर, महाराष्ट्र राज्य स्तरावर उल्लेखनीय कामगिरी करुन महाराष्ट्र राज्य स्तरावर ४×४०० मीटर धावणे स्पर्धे मध्ये सुर्वण पदक संपादन केले या खेळातील मानकरी–

● गडहिंग्लज तालुका स्तर :

- कु. शमा आ. नदाफ १००, २०० मी. धावणे प्रथम क्रमांक
- कु. अश्वीनी तु. जगताप भालाफेक प्रथम क्रमांक
- कु. अंजना शि. तुंरबेकर ४०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक
- कु. बनश्री पां. पताडे ३००० मी. धावणे तृतीय क्रमांक
- कु. सुमित्रा सु. सावंत १०० मी. हर्डल्स प्रथम क्रमांक
- कु. रेखा श्री. सावंत ४०० मी. हर्डल्स प्रथम क्रमांक
- ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं प्रथम क्रमांक
- ४×१०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं द्वितीय क्रमांक
  कु. सुप्रिया हट्टीमठ, कु. बनश्री पताडे, कु. शोभा पताडे, कु. अंजना तुंरबेकर, कु. सरोजनी सावंत, कु. शमा नदाफ

● कोल्हापूर जिल्हा स्तर :

- कु. शमा आ. नदाफ १०० मी. धावणे प्रथम, २०० मी. धावणे तृतीय
- कु. अश्वीनी तु. जगताप भालाफेक द्वितीय क्रमांक
- ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं प्रथम क्रमांक
  कु. सरोजनी सावंत, कु. बनश्री पताडे, कु. अंजना तुरंबेकर कु. सुप्रिया हट्टीमठ, कु. शमा नदाफ, कु. शोभा पताडे

● विभागीय स्तर व महाराष्ट्र राज्य स्तर :

- ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं सुवर्ण पदक
  कु. सरोजनी सावंत, कु. बनश्री पताडे, कु. शमा नदाफ कु. अंजना तुरंबेकर, कु. शोभा पताडे

■ शालेय ॲथलेंटिक्स क्रीडा स्पर्धा

गडहिंग्लज येथे दि. ४ ते ६ ऑक्टोबर २००४ रोजी झालेल्या शासकीय शालेय ॲथलेंटिक्स १९ वर्षाखालील क्रीडा प्रकाशात संभाजीराव माने ज्युनियर कॉलेजने सर्वाधिक १८७ गुण मिळवून गडहिंग्लज तालुक्याची ॲथलेंटिक्सची जनरल चॅम्पियनशिप संपादन केली या स्पर्धेतील यशस्वी खेळाडू –

- कु. शमा आ. नदाफ १००,२००, धावणे १०० मी. हार्डल्स प्रथम क्रमांक.
- कु. सरोजनी म. सावंत ४०० मी. धावणे प्रथम १००, २०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक.
- कु. अश्वीनी तु. जगताप भालाफेक, थाळीफेक प्रथम क्रमांक तिहेरी उड्डी तृतीय.
- कु. बनश्री पां. पताडे १५००, ३०००, ५००० मी. धावणे प्रथम क्रमांक
- कु. अंजना शि. तुरंबेकर ८०० मी. धावणे प्रथम ४०० मी. धावणे द्वितीय ४०० मी. हर्डलस प्रथम क्रमांक.
- कु. समिता सु. सावंत १५००, ३०००, ५००० धावणे तृतीय क्रमांक.
- कु. शोभा बा. पताडे ८०० मी. धावणे द्वितीय, ४०० मी. हर्डल्स द्वितीय.
- ४×४०० व ४×४०० मी. धावणे रिलेरेस मुलीं प्रथम क्रमांक कु. शमा नदाफ, कु. सरोजनी सावंत, कु. बनश्री पताडे कु. अंजना तुरंबेकर, कु. शोभा पताडे
- युवराज ता. गुरबे ८००, १५००, ५००० मी. धावणे प्रथम क्रमांक.
- शरद आ. चराटे ५००० मी. धावणे तृतीय ४०० मी. हर्डल्स द्वितीय क्रमांक.
- दिपक वि. खाडे १०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक.
- विनोद ल. फराकटे ४०० मी. धावणे प्रथम २०० व ८०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक.
- महेश सि. पाटील गोळा फेक, हतोडा फेक प्रथम, थाळी फेक द्वितीय क्रमांक.
- अरिफ या. हावळे लांब उडी प्रथम क्रमांक.
- अमितकुमार आ. सिध्दनाईक उंच उडी द्वितीय क्रमांक.
- संदीप ई. जगताप तिहेरी उडी प्रथम, लांब उडी द्वितीय क्रमांक
- संदीप शि. शिंदे ११० मी. हर्डल्स प्रथम भाला फेक, द्वितीय, थाळीफेक तृतीय क्रमांक.
- ४×१०० व ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुले प्रथम क्रमांक.

Scanned with CamScanner

अभिजित शिंत्रे, दिपक खाडे, युवराज गुरबे,
विनोद फराकटे, संदीप जगताप, शरद चराटे

● कोल्हापूर जिल्हा स्तर :

कोल्हापूर येथे दि. ८ ते ९ ऑक्टोबर, २००४ रोजी झालेल्या कोल्हापूर जिल्हा शसकीय अॅथलेटिक्स क्रीडा स्पर्धेमध्ये आमच्या संभाजीराव माने ज्युनियर कॉलेजने घवघवीत सुयश संपादन केले.

- कु. बनश्री पां. पताडे ३०००, ५००० मी. धावणे प्रथम क्रमांक १५०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक, क्रॉसकंट्री सहावा क्रमांक.
- कु. सरोजनी म. सावंत ४०० मी. धावणे प्रथम क्रमांक.
- कु. अंजना शि. तुरंबेकर ४०० मीटर धावणे द्वितीय क्रमांक.
- ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं प्रथम क्रमांक व ४×१०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं द्वितीय क्रमांक.
  कु. शमा नदाफ, कु. सरोजनी सावंत, कु. बनश्री पताडे, कु. अंजना तुरंबेकर, कु. शोभा पताडे
- युवराज ता. गुरबे ८०० मी. धावणे प्रथम १५००, ५००० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक, क्रॉसकंट्री द्वितीय क्रमांक.
- ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुले द्वितीय क्रमांक.
  अभिजीत शिंत्रे, दिपक खाडे, युवराज गुरबे, विनोद फराकटे, शरद चराटे
- विनोद ल. फराकटे ४०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.

● विभागीय स्तर :

सातारा येथे दि. २३ ते २५ नोव्हेंबर, २००४ राजी झालेल्या विभागीय अॅथलेटिक्स शालेय क्रीडा स्पर्धेमध्ये आमच्या संभाजीराव माने ज्युनिअरच्या खेळाडूंनी खालील प्रमाणे सुयश संपादन केले.

- युवराज ता. गुरबे ८०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक, १५००, ५००० मी. धावणे तृतीय क्रमांक, क्रॉसकंट्री सहावा क्रमांक.
- कु. बनश्री पां. पताडे ३००० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक, १५०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.
- कु. सरोजनी महादेव सावंत ४०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक
- ४×४०० मी. धावणे रिले रेस मुलीं प्रथम क्रमांक.
  कु. सरोजनी सावंत, कु. बनश्री पताडे, कु. शमा नदाफ, कु. अंजना तुरंबेकर, कु. शोभा पताडे

● महाराष्ट्र राज्य स्तरीय सुयश

सांगली येथे दि. ८ ते १० डिसेंबर, २००४ रोजी झालेल्या महाराष्ट्र शासन क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय यांच्या वतीने घेण्यात आलेल्या महाराष्ट्र राज्य शालेय पदानी क्रीडा स्पर्धेत आमच्या संभाजीराव माने ज्युनियर कॉलेजच्या मुलींच्या ४×४०० मी. धावणे रिले संघाने प्रथम क्रमांक संपादन करून सुवर्ण पदक पटकाविले.

कु. सरोजनी सावंत, कु. बनश्री पताडे, कु. शमा नदाफ, कु. अंजना तुरंबेकर, कु. शोभा बाळू पताडे.

● क्रॉस कंट्री स्पर्धेतील सुयश :

कोल्हापूर येथे दि. १७/१/२००५ रोजी घेण्यात आलेल्या कोल्हापूर जिल्हा हॉकी अॅथलेटिक्स असोसिएशन क्रॉस कंट्री स्पर्धेत खालील प्रमाणे सुयश संपादन केले.

- युवराज तानाजी गुरबे २० वर्षा खालील ८ कि. मी. धावणे क्रॉस कंट्री प्रथम क्रमांक.
- सुनील ईश्वर शिवणे १२ कि. मी. धावणे क्रॉस कंट्री प्रथम क्रमांक.

■ वार्षिक स्नेह संमेलन क्रीडा स्पर्धा

● ज्युनियर विभाग जनरल चॅम्पियनशिप :

वार्षिक स्नेह संमेलना निमित्य ठेवण्यात आलेली जनरल चॅम्पियनशिप कै. सचिन कृष्णा कदम बी. कॉम. भाग-३ यांच्या स्मरर्णात ठेवलेली फिरती ढाल १२ वी आर्टस या वर्गाने सर्वाधिक्य १६३ गुण मिळवून जनरल चॅम्पियनशिप संपादन केली.

● वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप मुले :

वार्षिक स्नेहसंमेलना निमित्य आयोजीत करण्यात आलेल्या वैयक्तिक क्रीडा स्पर्धेत ज्युनियर मुलांच्या विभागामध्ये दिनकर श्रीपती सावंत १२ वी आर्टस सर्वाधिक्य ३२ गुण मिळवून वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप संपादन केली.

● वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप मुलीं :

वार्षिक स्नेहसंमेलना निमित्य आयोजित करण्यात आलेल्या वैयक्तिक क्रीडा स्पर्धेत ज्युनियर मुलींच्या विभागामध्ये कु. सरोजनी महादेव सावंत हीने सर्वाधिक्य ३३ गुण मिळवून वैयक्तिक जनरल चॅम्पियनशिप संपादन केली.

ज्युनिअर खेळ विभाग प्रमुख

प्रा. एस. एस. सावंत

Scanned with CamScanner

सिनिअर क्रीडा विभाग

चालू वर्षाचा जिमखाना अहवाल सादर करताना अत्यंत अभिमान वाटतो की, आमच्या शिवराज महाविद्यालयाची दूर अंतराच्या स्पर्धा जिंकण्याची, कॉलेजच्या स्थापने पासूनची अजिंक्य परंपरा आहे. आजअखेर आम्ही तिचे सातत्य टिकवले आहे.

आमच्या महाविद्यालयाची ''धावसम्राज्ञी'' कु. हट्टीमठ सुप्रिया चंद्रशेखर हिच्या या वर्षाच्या उत्तुंग यशाने तिने १५०० मीटर पासून २१ कि. मी. धावण्याच्या स्पर्धेत राज्य पातळीवर व राष्ट्रीय पातळीवर उल्लेखनीय यश मिळविले आहे.

- नांदेड येथे झालेल्या ''आश्वमेध क्रीडा'' स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठाच्या ॲथलेटिक्स संघात निवड.
- विजयवाडा (आंध्रप्रदेश) राष्ट्रीय स्पर्धा १०००० मी.
- सातारा येथे झालेल्या राज्यस्तरीय क्रॉस कंट्री स्पर्धेसाठी निवड.
- वारणानगर येथे झालेल्या आंतरविभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेत प्रथम क्रमांक.
- नागार्जुन येथे झालेल्या अखिल भारतीय विद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी १०००० मी. व २१ कि. मी. धावणे यासाठी शिवाजी विद्यापीठाच्या संघातून निवड.
- कोलार येथे झालेल्या राष्ट्रीय क्रॉसकंट्री स्पर्धेसाठी निवड.

या तिच्या धवल यशाबद्दल आमच्या महाविद्यालयास अभिमान वाटतो.

शिवाजी विद्यापीठाच्या आंतर विभागीय क्रॉसकंट्री स्पर्धा दूध साखर महाविद्यालय बिद्री यांच्या यजमान पदाखाली पार पडल्या. या स्पर्धेत आमच्या महाविद्यालयाने मुलींच्या संघाने तिसरा तर मुलांच्या संघाने चौथा क्रमांक मिळविला.

- **मुलींचा संघ** – कु. सुप्रिया हट्टीमठ, कु. बेनझीर नदाफ, कु. क्रांती नांदवडेकर, कु. रंजिता सबकाळे, कु. दीपाली कुंभार, कु. पद्मजा शिंदे यांचा समावेश होता.

- **मुलांचा संघ** – रामगोंडा पाटील, धोंडिराम फळनेकर, युवराज लोडे, प्रकाश पोवार, अनिल पोवार, नानासाहेब सुतार, सागर शिंदे, सुनील कलगोंडा, रवींद्र यरकदावर

कोल्हापूर येथे झालेल्या विभागीय ॲथलेंटिक्स सामन्याचे निकाल खालील प्रमाणे –

- कु. सुप्रिया चंद्रशेखर हट्टीमठ : १५०० मी. धावणे द्वितीय, १०००० मी. धावणे प्रथम ५००० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक.
- कु. बेनझीर नदाफ : ४०० मी. थर्डल्स तृतीय क्रमांक.
- रिले मुलीं : कु. सुप्रिया हट्टीमठ, बेनझीर नदाफ, कु. शिल्पा शिंदे, कु. सुष्मा पाटील, कु. रंजिता सबकाळे : ४×४०० मी. रिले तृतीय क्रमांक.
- रामगोंडा पाटील : १५०० मी. व ५००० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.
- नंदकुमार कदम : ४०० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.
- प्रकाश पोवार : १०००० मी. धावणे तृतीय क्रमांक.

वारणानगर येथे झालेल्या आंतरविभागीय ॲथलेंटिक्स स्पर्धेचे निकाल खालील प्रमाणे –

- कु. सुप्रिया हट्टीमठ : १५००, ५०००, १०००० व २१ कि. मी. प्रथम क्रमांक.
- मुले : ४×४०० मी. रिले द्वितीय क्रमांक. नंदकुमार कदम, महेश मोदर, राजकुमार पोवार, रमेश नाशीपुडे, अनिल पोवार.

कोल्हापूर येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय स्पर्धेचे निकाल खालील प्रमाणे –

- रामगोंडा पाटील : ४ कि. मी. क्रॉसकंट्री प्रथम क्रमांक.
- प्रकाश पोवार : १२ कि.मी. क्रॉसकंट्री तृतीय क्रमांक.
- सुनील शिवणे : १२ कि.मी. क्रॉसकंट्री प्रथम क्रमांक.
- कु.सुप्रिया हट्टीमठ : ८ कि.मी.क्रॉसकंट्री प्रथम क्रमांक

वरील खेळाडूंची सातारा येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी निवड.

सांगली येथे झालेल्या हौशी ॲथलेंटिक्स राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी कोल्हापूर जिल्हा संघातून खालील खेळाडूंची निवड

- नंदकुमार कदम : २०० मी.धावणे, ४०० मी.अडथळा शर्यत, कोल्हापूर जिल्हा संघ ४×४०० मी. रिले.
- कु.सुप्रिया हट्टीमठ : ५००० मी. धावणे १०००० मी. धावणे

Scanned with CamScanner

■ फुटबॉल :

कोल्हापूर येथे झालेल्या विभागीय फुटबॉल सामन्यात आमच्या महाविद्यालयाने भरघोस यश संपादन केले. उपांत्य फेरीत प्रवेश करताना आमच्या महाविद्यालयाने जयसिंगपूरच्या जे. जे. महाविद्यालयाचा ३-० अशा गोल फरकाने पराभव केला. त्यामध्ये किरण मोहिते यांच्या गोलाची हॅट्ट्रीक हे खेळाचे आकर्षण ठरले.

शिवाजी विद्यापीठाच्या आंतरविभागीय फुटबॉल स्पर्धेचे यजमान पद आमच्या महाविद्यालयाकडे होते. दि. १३/९/२००४ रोजी सकाळी ८-०० वा. स्पर्धेचे उद्घाटन मा. श्री. किसनराव कुराडे (अध्यक्ष, क. वि. रा. शिंदे शिक्षण संस्था गड.) यांच्या अध्यक्षतेखाली आणि प्रमुख पाहुणे प्रा. आनंदराव नाळे यांच्या शुभ हस्ते पार पडले.

स्पर्धेचा बक्षीस वितरण समारंभ मा. पी. आय. मस्कर (निवृत्त ॲथलेटिक्स कोच शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर) यांच्या हस्ते झाले. प्रमुख पाहुण्यांचा सत्कार क्रीडा संचालक प्रा. एस. एस. सावंत यांच्या हस्ते झाला. विशेष बाब म्हणजे आमच्या महाविद्यालयच्या तीन खेळाडूंची आमरावती येथे झालेल्या आंतरविद्यापीठ फुटबॉल स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठाच्या संघात निवड झाली.
किरण मोहिते, संदीप चोथे, नागेश राजमाने

■ हॉकी :

शिवाजी विद्यापीठाच्या हॉकी संघात तीन वेळा निवड होऊन सुरेश हॅटट्रीक करण्याचा मान महाविद्यालयाच्या एम. कॉम. भाग-१ या विद्यार्थी मनोहर मांगले याने मिळविला. या निवडीतर्फे त्याचे महाविद्यालयाच्या वतीने अभिनंदन.

सिनिअर खेळ विभाग प्रमुख
प्रा. बी. के. पाटील

राष्ट्रीय सेवा योजना

ज्युनिअर विभाग

संभाजीराव माने ज्युनिअर कॉलेजमधील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून सन २००४-०५ शैक्षणिक वर्षात विविध उपक्रम राबविण्यात आले. ज्युनिअर (११ वी व १२ वी) स्तरावरील विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाचा परिसर क्रीडांगण इ. ठिकाणी नियमित कार्यक्रमांतर्गत श्रमदान केले. गांधी जयंती, शिक्षक दिन, क्रांतीदिनाचे औचित्य साधून स्वयंसेवकांसाठी बौध्दिक व्याख्याने ठेवण्यात आली होती.

या शैक्षणिक वर्षात दि. १/१/२००५ पासून दि. १०/१/२००५ पर्यंत दहा दिवसांचे विशेष श्रमदान ऐनापूर येथे घेण्यात आले. या कालावधीत ऐनापूर गावातील प्राचीन जैन मंदिराचा परिसर स्वच्छ करून, गाभारा ही स्वच्छ करून जिर्णोध्दार केला. तसेच मंगाईदेवीचा परिसर ईश्वरलिंग मंदिराचा परिसर, दसरा चौकात सपाटीकरुन स्वच्छ करण्यात आले. तसेच गावातील गटारी साफ करून वाहत्या करण्यात आल्या.

दहा दिवसांच्या या श्रमसंस्कार शिबीरात कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष, ऐनापूरचे सुपुत्र प्रा. किसनराव कुराडे यांचे बहुमोल सहकार्य व स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन लाभले. तसेच गावचे प्रतिष्ठीत नागरीक सर्वश्री बाबुराव पाटील (माजी पोलीस पाटील), श्रीपती दत्तू सुतार (सरपंच), पांडुरंग दड्डीकर (शिवराज कँटीन), अरुण भीमराव माने (कॉन्ट्रॅक्टर), शिवजी दत्तू गुरव (प्राथमिक शिक्षक), प्रल्हाद गणपतराव देसाई (हॉटेल महालक्ष्मी गड. ग्रा.पं.सदस्य), सुभा कुराडे (व्हा.चेअरमन, किसान सेवा संस्था), प्रा. अनिल कुराडे, प्रा. किसन देसाई, अर्जुन पोवार यांचे सहकार्य स्वयंसेवकांना प्रेरक ठरले. तसेच विविध विकास संस्था, दूधडेअऱ्या, ग्रामपंचायत यांचेकडून बहुमोल सहकार्य विविध माध्यमातून लाभले. या सर्वांचे मन:पूर्वक आभार मानणे कार्यक्रम अधिकारी म्हणून क्रमप्राप्त आहे.

या संस्कार शिबीरात प्र. प्राचार्य आप्पासाहेब पोवार, श्री. बाळासाहेब मुल्ला, श्री. अरूण देसाई, प्रा. सौ. नंदप्रभा चव्हाण, श्री. शिवाजीराव दीक्षित, डॉ. वेलेकर, प्रा. नवनाथ शिंदे, ॲड. एम्. ए. वामणे यांची प्रबोधनपद मार्गदर्शनपर व्याख्याने झाली.

या विशेष श्रमदान शिबीरात स्वयंसेवकांच्यासाठी बौध्दिक व्याख्याने ठेवण्यात आली होती. या शिबीरास प्राचार्य, ऐनापूरचे ग्रामस्थ यांचे संपूर्ण सहकार्य मिळाले. त्यामुळे हे विशेष श्रमदान शिबीर यशस्वीरित्या पार पडले.

कार्यक्रम अधिकारी
प्रा. व्ही. एस्. मुसाई
प्रा. एम्. एस्. घस्ती
प्रा. ई. जी. कांबळे

Scanned with CamScanner

राष्ट्रीय सेवा योजना
सिनिअर विभाग

सन २००४-२००५ या शैक्षणिक वर्षातील राष्ट्रीय सेवा योजनेची जबाबदारी प्राचार्य अप्पासाहेब पोवार यांनी आमच्यावर सोपविली. यावेळी आम्ही राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत वर्षभरात राबविल्या जाणाऱ्या उपक्रमांचा आराखडा तयार केला. या आरखड्यात महाविद्यालयीन जीवनात विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्वाला विधायक वळण देणाऱ्या बाबींचा समावेश करण्यात आला.

या शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीपासून आम्ही सर्व कार्यक्रम अधिकारी एकजुटीने व उत्साहाने कामाला लागलो. विविध निकषांवर २५० विद्यार्थी-विद्यार्थीनिंची नियमित निवड केली. त्यांचे प्रबोधन करून त्यांना राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका पटवून दिली. त्यातून त्यांची मानसिक तयारी करुन घेतली. एकंदरीत विद्यार्थ्यांना समाजकार्याची आवड लागावी, त्यांची शक्ती संघटित होऊन ती विधायक कार्यासाठी उपयोगात यावी, तसेच त्यांच्यात राष्ट्रप्रेम निर्माण होऊन त्यांच्या जबाबदारीची जाणीव निर्माण करून देणे, त्यांच्यातील सुप्त गुणांना वाव देणे, त्यांच्यातील नेतृत्वाला विकसित करणे आणि व्यसनापासून त्यांना दूर ठेवणे इ. अनेक उद्दिष्ट्ये नजरेसमोर ठेवून आम्ही वर्षभर कार्य केले.

या वर्षी दि. २३/७/२००४ रोजी गडहिंग्लज नगरपरिष गडहिंग्लज यांच्या वतीने आयोजित केलेल्या वृक्षदिंडींमध्ये आमच्या ५० स्वयंसेवकांनी प्रत्यक्ष सहभाग घेतला. दि. १४/७/२००४ व १५/७/२००४ रोजी महाविद्यालयाच्या परिसरात श्रमदान घेण्यात आले. दि. ९/९/२००४ रोजी 'क्रांतीदिना' निमित्त महाविद्यालयाच्या मैदानावर श्रमदान घेऊन स्वच्छता मोहिम राबविण्यात आली. दि. १२/८/२००४ रोजी स्वातंत्र्यदिनाचे औचित्य साधून महाविद्यालयाचा परिसर साफ करण्यात आला. दि. २८/८/२००४ महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. अप्पासाहेब पोवार यांचे 'राष्ट्रीय सेवा योजनेतील माझा सहभाग' या विषयावर व्याख्यान झाले. स्वयंसेवकांमध्ये सामाजिक जाणीव निर्माण व्हावी या दृष्टीकोनातून दि. २९/९/२००४ रोजी राष्ट्रीय सुवर्ण कमल प्राप्त 'श्वास' हा मराठी चित्रपट स्वयंसेवकांना दाखविला. दि. १६/१०/२००४ रोजी प्रा. सुखदेव भोळे यांचे 'राष्ट्रीय सेवा योजनेपुढील आव्हाने' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले गेले. दि. २४/१०/२००४ रोजी महावद्यिालयाच्या परिसरात श्रमदान घेण्यात आले.

दि. १४/१०/२००४ ते २४/१०/२००४ या कालावधीत लखनौ येथील राष्ट्रीय पातळीवरील राष्ट्रीय सेवा योजना शिबीरात आमचे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. अनिल कुराडे व स्वयंसेविका कु. वंदना पाटील हे सहभागी झाले होते. दि. ८/११/२००४ रोजी मौजे निंगुडगे, ता. आजरा या दत्तक गावात एक दिवसीय श्रमदान कार्यक्रम आयोजित करून भव्य अशा व्यासपीठाची निर्मिती करण्यात आली. दि. ९/१२/२००४ रोजी प्राचार्य निरंजन खिचडी यांचे 'दहा दिवसीय शिबीरातील माझी जवावदारी' या विषयावरील व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

दि. १०/१२/२००४ ते २०/१२/२००४ या कालावधीत दोन युनिट मध्ये मौजे निंगुडगे, ता. आजरा या दत्तक गावात दहा दिवसीय विशेष श्रमसंस्कार शिबीर राबविण्यात आले. या दहा दिवसांच्या विशेष श्रमसंस्कार शिबीरापातून विविध शारीरिक कामे (श्रमदान), आरोग्य शिबीर, बौध्दीक व्याख्याने, विविध चर्चासत्रे, महिला मेळावा, सांस्कृतिक कार्यक्रम अशा विविध उद्बोधक आणि मनोरंजनात्मक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. याचबरोबर ग्रामसफाई, नवीन रस्ता तयार करणे, शाळेसाठी मैदान तयार करणे, गाव तलाव साफ करणे, गोबर गॅस व स्वच्छतागृहासाठी शोष खड्डे घेणे. अशी विविध कामे करण्यात आली. तसेच लोकजागर, अंधश्रध्दा निर्मूलन, व्यसनमुक्ती, राष्ट्रीय एकात्मता, एडस् जनजागरण रॅली, पर्यावरण बचाव रॅली काढून जनजागृती कार्यक्रम राबविण्यात आले. तसेच खालील तज्ञांची विविध विषयांवरील व्याख्याने झाली. डॉ. आर. बी. तेली वेळेचे व्यवस्थापन, प्रा. एन. डी. खिचडी - विनोदाचे जीवनातील स्थान, श्री. एस. पी. वेंदूगडे-शेतकरी आणि पाणी व्यवस्थापन, श्री. बाळासाहेब मुल्ला-अंधश्रध्दा निर्मूलन, प्रा. आर. व्ही. गुंडे-२१ व्या शतकातील शेतकरी, डॉ. एन. बी. जाधव-सहकार शेतकऱ्यांचा आत्मा

आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे यांच्या हस्ते शिबीराचे उद्घाटन झाले. यावेळी शिबीरार्थींना त्यांनी बहुमोल असे मार्गदर्शन केले. या शिबीरात निंगुडगे गावातील सरपंच, ग्रामस्थ व सर्व सेवा संस्थांनी सर्वतोपरी सहकार्य केले. १० दिवसांच्या वास्तव्यात स्वयंसेवकांनी गावकऱ्यांची मने

Scanned with CamScanner

जिंकली. निरोप समारंभाच्यावेळी सर्वांचेच डोळे पानावले होते. शिबीराच्या सांगता समारंभाच्या वेळी प्राचार्य निरंजन खिचडी व प्रा. जे. वाय. बारदेस्कर उपस्थित होते.

दि. १६/१२/२००४ ते २०/१२/२००४ या कालावधीत न. मा. द. महाविद्यालय गोंदिया येथे आयोजित केलेल्या राज्य स्तरीय राष्ट्रीय सेवा योजना प्रजासत्ताक दिन पूर्व प्रशिक्षण निवड शिबीरात स्वयंसेवक भाऊसाहेब पाटील याने सक्रिय सहभाग घेतला. दि. २७/१२/२००४ ते २८/१२/२००४ या कालावधीत कला, वाणिज्य महाविद्यालय नेसरी येथे आयोजित करण्यात आलेल्या एडस् प्रशिक्षण शिबीरात आमचे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. अशोक मोरमारे हे श्री. भाऊसाहेब पाटील, श्री. आनंदा पोवार, श्री. तानाजी चौगुले, कु. साधना शिंदे, कु. दीपज्योती कोरे यांच्यासह सहभागी झाले. दि. २९/१/२००५ ते दि. ३१/१/२००५ या कालावधीत बारामती येथे झालेल्या 'आपत्ती व्यवस्थापन' या विषयावरील राज्यस्तरीय अधिवेशनात आमचे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. अशोक मोरमारे यांनी सक्रिय सहभाग घेतला.

एकंदरीत या शैक्षणिक वर्षभरात आमच्या महाविद्यालयाचे प्राचार्य निरंजन खिचडी, सर्व प्राध्यापक वर्ग, प्रशासकीय कर्मचारी, संस्थेचे पदाधिकारी, विद्यापीठ प्रतिनिधी दीप्ती मोहिते, निंगुडगे गावचे सरपंच संभाजी सरदेसाई, विद्यापीठातील अधिकारी वर्ग व सर्व स्वयंसेव/सेविका यांनी जी मोलाची साथ दिली त्याबद्दल सर्वांचे मन:पूर्वक आभार!

कार्यक्रम अधिकारी
एन. एस. विभाग
प्रा. अशोक मोरमारे
डॉ. बी. डी. अजळकर
प्रा. अनिल कुराडे

राष्ट्रीय छात्र सेना
(एन. सी. सी.)

सन २००४-२००५ सालाकरिता आमच्या महाविद्यालयातून एकूण ५२ छात्रांची निवड करण्यात आली व त्यांना राष्ट्रीय छात्र सेनेमध्ये प्रवेश देण्यात आला.

राष्ट्रीय छात्र सेनेमधून चांगला नागरिक घडावा या प्रमुख उद्देशाने विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले. त्याचबरोबर एन. सी. सी. परिक्षेमध्ये यशस्वी होण्यासाठी त्यांना कवायत, शस्त्रज्ञात, नकाशा वाचन, प्रथमोपचार, नागरी सुरक्षा व आत्मसंरक्षण अशा विविध प्रकारचे प्रशिक्षण दिले.

युवकांमध्ये देशभक्ती, अनुशास, साहस, आत्मविश्वास, आस्था व एकात्मतेच्या भावनेची जागृती व विकास व्हावा यासाठी राष्ट्रीय व राज्य पातळीवरील शिवीरासाठी पाठविण्यात आले. सागर आरबोळे, अमित मोर्ती, विनोद चौगुले, प्रवीण शिदनाईक, अमित दावणे यांना पराशेलींगचे ट्रेनिंग दिले. नाशिक येथे झालेल्या राष्ट्रीय एकात्मता शिवीरामध्ये सागर आरबोळे व दुंडापा घुळाणावर यांनी भाग घेतला. राष्ट्रीय पातळीवर संपन्न झालेल्या शिवाजी ट्रेल ट्रेलसाठी संदीप कोतेकर व अमित दावणे यांची निवड झाली. या ट्रेकींग कँपमध्ये संदीप के रची 'बेस्ट कॅडेट' म्हणून निवड झाली.

सालशी येथे झालेल्या शिवीरामध्ये मिलिंद पाटील क्रासकंट्री स्पर्धेत दुसरा आला तर हिंदुराव पताडेनी तिसरा क्रमांक पटकाविला. आमच्या महाविद्यालयाच्या कॅडेट्सनी ग्रुप डान्स व हॉलीबॉल सेलमध्ये प्रथम स्थान मिळविले. कोल्हापूर येथे संपन्न झालेल्या वार्षिक प्रशिक्षण शिबीरासाठी एकूण २० कॅडेर्टसची निवड करण्यात आली. कामटी येथे झालेल्या आर्मि अटॅचमेंट कँपसाठी चार विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली.

दि. ९ ऑगस्ट, २००४ रोजी एकूण ५० कॅडेट्सनी रक्तदान केले. दि. २९ नोव्हेंबर, २००४ रोजी उत्साहमध्ये राष्ट्रीय छात्र सेना दिन साजरा केला. गतवर्षी झालेल्या सर्टीफिकेट परिक्षेत १३ विद्यार्थी तर 'सी' सर्टीफिकेट परिक्षेत ११ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले.

अशा रितीने छात्रांचा सर्वांगीण विकास घडवून त्यांना सेनादल, पोलीसदल व इतर क्षेत्रांमध्ये सेवासंधी प्राप्त व्हावी या दृष्टीने मार्गदर्शन करण्यात आले. विशेष करून प्रा. प्राचार्य एन्. डी. खिचडी व कर्नला रॉय यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

छात्र सेना प्रमुख,
मेजर, डॉ. एस्. ए. जोडगुद्री

Scanned with CamScanner

सांस्कृतिक विभाग

सन २००४-२००५ या शैक्षणिक वर्षातील सांस्कृतिक विभागाची जबाबदारी मा. प्राचार्यांनी माझ्यावर सोपविली. मी व माझ्या विभागातील सर्व सदस्यांनी सदर शैक्षणिक वर्षामध्ये विविध कार्यक्रम आयोजित करून विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास, कलागुण, साहित्य निर्मितीला प्रोत्साहन, सभाधिटपणा अशा अनेक गोष्टींकडे विशेष लक्ष दिले आणि सांस्कृतिक विभागाची उद्दिष्ट्ये साध्य करण्याचा प्रयत्न केला.

दि. २६/६/२००४ रोजी महाविद्यालयाचा ४० वा वर्धापनदिन कार्यक्रम मा. किसनराव कुराडे यांच्या अध्यक्षतेखाली घेतला. दि. १२/७/२००४ रोजी 'लोकसंख्या नियंत्रण काळाची गरज' या विषयावर प्रा. अे. अे. पोवार यांचे व्याख्यान आयोजित केले. दि. ४/९/२००४ रोजी अपंगमती विद्यालयाचे प्राचार्य, श्री. सातापा कांबळे यांचे व्याख्यान व सत्कार कार्यक्रमाचे आयोजन केले. दि. ५/९/२००४ रोजी शिक्षक दिनानिमित्त नॅक कमिटी सदस्यांचा सत्कार कार्यक्रम व व्याख्यान घेण्यात आले. दि. ८/९/२००४ रोजी बी. ए. भाग-२ च्या बदललेल्या अभ्यासक्रमावर प्रा. हणमंत भाट यांचे व्याख्यान घेण्यात आले. दि. ११/९/२००४ रोजी शैक्षणिक चर्चासत्राच्या कार्यक्रमाचे आयोजन. वक्ते प्राचार्य डी. के. पाटील (इचलकरंजी) विषय - ''उच्च शिक्षणातील गुणवत्तेची हमी'', अध्यक्ष-प्रा. किसनराव कुराडे, दि. २/१०/२००४ रोजी म. गांधी जयंती कार्यक्रमाचे आयोजन. दि. २८/१०/२००४ रोजी विद्यार्थ्यांचे विविध विषयावरील चर्चासत्र घेण्यात आले. अध्यक्ष, प्रा. प्राचार्य अे. अे. पोवार दि. ३१/१२/२०४ रोजी 'हस्ताक्षर स्पर्धा' घेण्यात आल्या अध्यक्ष-प्र. प्राचार्य एन्. डी. खिचडी दि. ११/१/२००५ रोजी विद्यार्थी-विद्यार्थीनींच्या वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आल्या. दि. ८/१/२००५ रोजी 'कविसंमेलांचा कार्यक्रम' प्रा. वि. मा. सुरंगे यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आला. दि. २/१/२००५ रोजी क. वि. रा. शिंदे पुण्यतिथीनिमित्त कार्यक्रमाचे आयोजन दि. ११/२/२००५ रोजी १२ वीच्या विद्यार्थ्यांना शुभेच्छा कार्यक्रम-गजरगाव येथे 'ललितकलामंच' उद्‌घाटन कार्यक्रमाचे आयोजन. दि. १९/२/२००५ रोजी शिवजयंती कार्यक्रामचे आयोजन केले.

याशिवाय त्या त्या प्रसंगाच्यानिमित्ताने मा. प्राचार्यच्या परवानगीने कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. वरील सर्व कार्यक्रमात आमच्या सांस्कृतिक विभागातील सदस्यांनी सहकार्य केले. तसेच आमच्या महाविद्यालयाचे प्र. प्राचार्य एन्. डी. खीचडी यांचे मोलाचे मार्गदर्शन मिळाले.

धन्यवाद !

सांस्कृतिक प्रमुख,

प्रा. अे. बी. कुंभार

महिला अन्याय निवारण समिती

शिवराज महाविद्यालयामध्ये महिला अन्याय निवारण समिती सन २००० मध्ये स्थापन करण्यात आली. शिवाजी विद्यापीठ कायद्यानुसार लैंगिकछळ विरोधी कक्ष अंतर्गत ही समिती कार्यरत आहे. विद्यापीठ निर्देशानुसार दरवर्षी प्रबोधनात्मक व प्रतिबंधात्मक कार्यक्रम उपक्रम पैकी यावर्षी घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमांचा अहवाल खालील प्रमाणे

- समिती सदस्यांची मिटींग घेऊन वार्षिक उपक्रमाचे नियोजन करण्यात आले.
- दि. १९/१०/२००४ रोजी स्त्रीशक्ती जागर या कार्यक्रमामध्ये स्त्री-पुरुष समानता माझी भूमिका या विषयावर मुला-मुलींचे चर्चासत्र घेण्यात आले. यात्रसंगी सौ. उज्ज्वला दळवी व सौ. अरूणा शिंदे या महिला समाज कार्यकर्त्यांनी मार्गदर्शनवर व्याख्यान दिले.
- प्रबोधनात्मक पथनाट्य 'मुलगी झाली हो' सी. डी. दाखवण्यात आली. विद्यार्थी-विद्यार्थिनी व प्राध्यापक कर्मचारी सर्वांसाठी हा कार्यक्रम घेण्यात आला.
- मुलींना स्वसंरक्षणासाठी प्रवृत्त करण्यासाठी ज्युडो, कराटे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात आले. सौंदर्य स्पर्धांतून स्त्री प्रदर्शन थांबावे या भूमिकेतून 'सौंदर्य स्पर्धा माझे मत' या विषयावर जाहीर परिसंवाद व खुली चर्चा घेण्यात आली. हा कार्यक्रम शहरामधील महिला संघटनांसह सर्वांसाठी कॉलेजच्या समितीने व विद्यार्थ्यांनी आयोजित केला होता. सर्व नागरिक व महिला मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

समिती सदस्य व कार्यकर्ते यांनी कडगांव येथे झालेल्या बालिकेवरील बलात्कार प्रकरणी निषेध मोर्चा काढून तसे निवेदन जिल्हादंडाधिकारी यांचेकडे सादर केले. व समाजात स्त्री अत्याचार विरोधी मत तयार व्हावे असा प्रयत्न केला. या कडगांव प्रकरणाची गंभीर दखल घेण्याच्या प्रयत्नात समितीने हातभार लावला.

विभाग प्रमुख,

अध्यक्षा-महिला अन्याय निवारण समिती

प्रा. सौ. एस्. ए. मुजुमदार

Scanned with CamScanner

ललित कला मंच

महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना ललित कलांचा परिचय खऱ्या अर्थाने व्हावा व प्रत्यक्ष आस्वाद घेता यावा यासाठी विविध उपक्रम आयोजित करण्याचे निश्चित केले. त्यातीलच एक विशेष उपक्रम म्हणून गजरगांव, ता. आजरा येथील लकमेश्वर मंदिराचा परिसर कलाविष्कारासाठी निश्चित केला. तेथे दि. १५ जानेवारी २००५ रोजी सकाळी ८ वा. विविध कला प्रकारात रस घेणारे विद्यार्थी-विद्यार्थिनींसह कलाविष्कार घडविणारे मान्यवर कलावंत उपस्थित झाले. चित्र-काव्य-संगीत असा त्रिवेणी संगम विभागाने घडवून आणला.

सुरवाती प्रत्यक्ष निसर्ग चित्रांचे प्रात्यक्षिक श्री. भीमराव पाटील, श्री. आनंद सुतार, श्री. बाळ परितकर (कला शिक्षक श्री शिवाजी विद्यालय, महागाव) श्री. काशिनाथ हिरेमठ व अमीत हिरेमठ (कला शिक्षक जागृती हायस्कूल, गडहिंग्लज) व्ही.एम्. सुरंगे यांच्या कुंचल्यातून साकार झाले. लकमेश्वर मंदिराचा परिसर प्रत्यक्ष रंगातून आविष्कृत होतानाचा अनुभव वेगळाच होता.

सकाळच्या या सत्रानंतर काव्यवाचनाची मैफिल सजत गेली. प्रा. प्रसन्नकुमार पाटील यांच्या कविता व निर्मितीच्या प्रक्रिया याबद्दलचे अनुभव आमच्या विद्यार्थ्यांना अनोखे होते. या मैफिलीत प्राचार्य खिचडी, प्रा. सुरंगे, सौ. पाटणे, अनिल कलगुटकी, माधुरी चव्हाण, वंदना पाटील, तानाजी चौगुले, भाऊसाहेब पाटील, अजय परीट, पद्मजा कांबळे यांच्या काव्यवाचनाने रंगत वाढली.

यानंतरचे सत्र होते संगीताचे संगीताचा कान तयार करणे संगीताचा रस घेता घेणे एवढी एक माफक अपेक्षा समोर ठेवून ललित मंचची वाटचाल सुरु आहे. या मैफिलीत, मेंडोलियन, तबला, माऊथऑर्गन इत्यादी वाद्यांच्यावर वेगवेगळ्या धून, गीते सादर केली व संगीतात काय जादू असते याचे प्रत्यंतर दिले. भावगीते व भक्तीगीतांच्या सादरीकरणातून शिवराजमधील गायक संगीतक आस्वादकांची ओळख झाली.

हा कार्यक्रम संपन्न करण्यात गजरगावचे सरपंच व ग्रामपंचायत सदस्य, सांस्कृतिक विभागाचे प्रा. आनंद कुंभार, प्रा. अनिल कुराडे यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

विभाग प्रमुख,

प्रा. व्ही. एम्. सुरंगे

वक्तृत्व स्पर्धा विभाग

वक्तृत्व स्पर्धा विभागाच्या वतीने दि. २ ऑगस्ट २००४ रोजी 'वक्तृत्व तंत्र-मंत्र' या विषयावर विभाग प्रमुख प्रा. आशपाक मकानदार यांचे व्याख्यान झाले. अध्यक्षस्थानी सांस्कृतिक विभाग प्रमुख प्रा. आनंदराव कुंभार हे होते.

वक्तृत्व स्पर्धा व सांस्कृतिक विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे यांच्या स्मृति प्रित्यर्थ वक्तृत्व स्पर्धा प्रा. खिचडी यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाली.

या स्पर्धेतील विजयी स्पर्धक खालील प्रमाणे -

कु. अपर्णा मोदर बी. ए. भाग-३ प्रथम क्रमांक

संदीप देसाई बी. कॉम भाग-३ द्वितीय क्रमांक

कु. वंदना पाटील बी. ए. भाग-३ तृतीय क्रमांक

वक्तृत्व स्पर्धा विभागाच्या मार्गदर्शनाखाली वक्तृत्व/काव्यवाचन व निबंध स्पर्धेत यश संपादन केलेले विद्यार्थी खालील प्रमाणे -

कु. अर्चना सुतार
- सामाजिक विचार मंच, गडहिंग्लज काव्यवाचन प्रथम क्रमांक

कु. मेघश्री श्रेष्ठी
- नेहरू चौक तरुण मंडळ, उत्तूर वक्तृत्व उत्तेजनार्थ
- डॉ. घाळी कॉलेज, गडहिंग्लज वक्तृत्व तृतीय क्रमांक
- श्रीमंत गंगामाई वाचन मंदिर, आजरा वक्तृत प्रथम क्रमांक

कु. अपर्णा मोदर
- कोल्हा. जिल्हा सह. बोर्ड, कोल्हापूर वक्तृत्व उत्तेजनार्थ
- दिगंबर जैन बोर्डींग, कोल्हापूर वक्तृत्व उत्तेजनार्थ

कु. पद्मा कांबळे
- भावेश्वरी चॅरिटेबल ट्रस्ट, विद्री काव्यवाचन प्रथम क्रमांक
- भावेश्वरी चॅरिटेबल ट्रस्ट, विद्री निबंध उत्तेजनार्थ

कु. प्रियंका देसाई
- व्हिक्टोरिअस तरुण मंडळ, कानडेवाडी वक्तृत्व तृतीय क्रमांक

कु. वंदना पाटील
- ग्रामीण रुग्णलय, नेसरी वक्तृत्व द्वितीय क्रमांक

आपल्या महाविद्यालयातील खालील विद्यार्थ्यांनी विविध ठिकाणी झालेल्या वक्तृत्व, काव्य व निबंध स्पर्धेत घवघवीत यश प्राप्त करून महाविद्यालयाच्या सांस्कृतिक वैभवात मोलाची भर घातली आहे. यशस्वी झालेल्या विद्यार्थीनी खालील प्रमाणे -

काव्यवाचन स्पर्धा : कु. अर्चना सुतार, कु. पद्मा कांबळे

वक्तृत्व स्पर्धा : कु. अपर्णा मोदर, कु. मेघश्री श्रेष्ठी, कु. वंदना पाटील, प्रियंका देसाई

निबंध स्पर्धा : कु. पद्मा कांबळे

विभाग प्रमुख

प्रा. आशपाक मकानदार

Scanned with CamScanner

ग्रंथालय

ज्ञान साधनेच्या यज्ञातील एक महत्वाचे ठिकाण म्हणूनच आजवर ग्रंथालयाकडे पाहिले जाते आणि ते खरेही आहे. ग्रंथांना गुरू स्थानी मानले जाते. ग्रंथ हे गुरूंचे गुरू असे मानले जाते. या गुरूंचा परस्पराशी संबंध आणण्याचे प्रमुख माध्यम म्हणजे ग्रंथालय होय.

आमच्या महाविद्यालयाचे ग्रंथालय उत्तम दर्जाचे आहे. ग्रंथालयास भेटी दिलेल्या मोठ-मोठ्या व्यक्तिनींही आमच्या ग्रंथालयाची मुक्त कंठाने स्तुती केलेली आहे. यात प्रामुख्याने शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. माणिकराव साळुंखे व नटसम्राट मा. प्रभाकर पणशीकर यांनी केलेली प्रशंसा मोलाची आहे.

१९६४ सालच्या जून महिन्यात सुरु झालेल्या या आमच्या महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाची सुरुवात ही त्याच वर्षी मा. कै. बाळासाहेब देसाई गृहराज्य मंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या शुभ हस्ते करण्यात आली. या वर्षी एम. एस्सी. कॉम्प्युटर हा पदवीयुत्तर अभ्यासक्रम चालू झाल्याने या अभ्यासक्रमास उपयुक्त कॉम्प्युटरची अंदाजे २०० पुस्तके खरेदी करण्यात आली.

विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून १० व्या योजने अंतर्गत २०८०८० रक्कम मूंर झालेची असून त्यापैकी १,२३,९२३-०० रुपयांचे संदर्भ ग्रंथ खरेदी करण्यात आले आहेत.

आज महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाचे एकूण ४६३२३ इतकी ग्रंथ संख्या असून त्यांची किंमत २४,८४,१४६-०० इतकी आहे. त्याच प्रमाणे ग्रंथालयात विविध अभ्यासक्रमावर आधारीत ६७ नियतकालिके येतात. त्यांची वार्षिक वर्गणी २३,०००-०० एवढी आहे.

संदर्भ ग्रंथ : ग्रंथालयाचा दर्जा हा त्या ग्रंथालयाकडे असणाऱ्या दर्जेदार ग्रंथ संपदेवर असतो. दुर्मिळ ग्रंथ, संदर्भ ग्रंथ, शब्दकोश, विश्वकोश, ज्ञानकोश, चरित्रकोश याच बरोबर छोटे मोठे असे एकूण ७०० च्या जवळपास संदर्भ ग्रंथ आहेत.

नियतकालिके : ग्रंथालयात विविध विषयावर सखोल ज्ञान मिळवण्याचे साधन म्हणजे नियतकालिके होत. आमच्या ग्रंथालयात अशी एकूण ६७ नियतकालिके येतात.

पुस्तक पेढी योजना : महाविद्यालयातील गरीब व हुशार विद्यार्थ्यांना वर्षभर वापरासाठी पुस्तक पेढीतून पुस्तकसंच दिला जातो. अशा विद्यार्थ्यांची संख्या २५० इतकी आहे.

अभ्यासिका : विद्यार्थी व विद्यार्थीनींना स्वतंत्र अशी अभ्यासिका आहे. अभ्यासिका सकाळी ७.३० ते रात्री १२.०० वाजेपर्यंत उघडी असते. अभ्यासिकेत २०० विद्यार्थी-विद्यार्थींनी बसू शकतात. अभ्यासिकेत टी.व्ही., व्ही.सी.आर ची सोय आहे.

ग्रंथालय समृध्द व अद्यावत करण्यासाठी आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. प्रा. किसनराव कुराडे, प्राचार्य एन. डी. खिचडी तसेच संस्थेचे सहसचिव मा. श्री. टी. ए. पाटील व ग्रंथालय समितीचे सदस्य यांचे मार्गदर्शन व ग्रंथालय सेवकांच्या सहकार्यामुळेच आजचे हे प्रशस्त व सुसज्ज ग्रंथालय अस्तित्वात आले आहे.

दृष्टीक्षेपात ग्रंथालय

- एकूण ग्रंथ संख्या - ४६२९३
- एकूण ग्रंथाची किंमती - २४,८४,१४६-००
- एकूण नियतकालिके - ६७
- नियतकालिकांची वार्षिक वर्गणी - २३,०००-००

पदवीयुत्तर विभाग

- एम. ए. मराठी ग्रंथ संख्या - ८००
- एम. ए. इंग्रजी ग्रंथ संख्या - ५५०
- एम. ए. हिंदी ग्रंथ संख्या - ४५०
- एम. कॉम. ग्रंथ संख्या - १५०
- एम. ए. अर्थशास्त्र ग्रंथ संख्या - ४००
- एम. एस्सी. कॉम्प्युटर ग्रंथ संख्या - २००

नॉन ग्रँट विभाग

- बी. सी. एस. ग्रंथ संख्या - २६८
- बी. सी. ए. ग्रंथ संख्या - ८८
- बी. बी. ए. ग्रंथ संख्या - १९७

शाखा निहाय ग्रंथ संख्या

- आर्टस विभाग - ३२४३८
- कॉमर्स विभाग - ४८७७
- सायन्स विभाग - ८४२२
- कॉम्प्युटर विभाग - ५५६

एकूण वाचक संख्या- ३११०

सहा. ग्रंथपाल

श्री. रतन आ. जाधव

Scanned with CamScanner

सहल विभाग

सन २००४-२००५ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयाच्या छोट्या-मोठ्या सहली आयोजित केल्या होत्या. त्यातील काही उल्लेखनीय सहली अशा -

दिल्ली सहल

नोव्हेंबर महिन्यात महाविद्यालयची आग्रा-मथुरा-वृंदावन-फत्तेपुरशिखरी-दिल्ली-जयपूर-अजमेर-पुष्कर. अशी ५००० कि. मी. रेल्वे प्रवास असलेली सहल संपन्न झाली. या सहलीत प्रा. धुमाळ, प्रा. पटेल, प्रा. मुसाई यांनी सहभाग घेतला होता.

हैद्राबाद सहल

स्वतंत्र मुलींच्यासाठी हैद्राबाद-रामोजी फिल्म सिटी-महानंदी-तिरूपती-मंत्रालय अशी सहल आयोजित केली होती. या सहलीत प्रा. सौ. बांदेकर, प्रा. सौ. डिसूझा, प्रा. डॉ. जाधव व प्रा. धुमाळ हे सहभागी झाले होते.

महाबळेश्वर-प्रतापगड सहल

बी. एस. सी. भाग-१ च्या विद्यार्थ्यांची सहल रायगड, प्रतापगड, डेअरवण, महाड, महाबळेश्वर अशी आयोजित केली होती. प्रा. धुळाणावर, प्रा. अजित पाटील, प्रा. गिलबिले, प्रा. कु. शोभा पाटील यांनी भाग घेतला होता.

गोवा सहल

एम. ए. भाग-१ (मराठी) विद्यार्थ्यांची गोवा सहल आयोजित केली होती. प्रा. कुंभार, प्रा. मोरमारे, प्रा. राजे यांनी या सहलीत भाग घेतला होता.

म्हैसूर-बेंगलोर सहल

बी. एस. सी. भाग-३ (केमेस्ट्री व फिजिक्स) च्या विद्यार्थ्यांची वेलूर-हळेबिड, म्हैसूर, बेंगलोर अशी सहल आयोजित केली होती. या सहलीत प्रा. डॉ. टी. एन. पवार व प्रा. डॉ. कदम यांनी भाग घेतला होता.

चेअरमन, सहल विभाग

प्रा. सी. ई. धुमाळ

वार्षिक स्नेहसंमेलन

शिवराज महाविद्यालय, संभाजीराव माने कनिष्ठ महाविद्यालय आणि निओरा इंग्लीश मेडियम स्कूल, गडहिंग्लज यांचे महाविद्यालयाच्या प्रांगणांत दि. २३, २४ व २५ जानेवारी, २००५ रोजी 'संयुक्त वार्षिक स्नेहसंमेलन' आणि 'पारितोषिक वितरण समारंभ' संपन्न झाला. विद्यमान शैक्षणिक वर्षात संस्थेशी संबंधित काही मान्यवरांचे निधन झाले; सुनामी सागरी लाटांच्या तांडवनृत्यांमध्ये असंख्य जीव कालकवलित झाले. या दु:खद घटनांच्या छायेतच यावर्षीचे स्नेहसंमेलन संपन्न झाले.

स्नेहसंमेलन म्हटलं की अमर्याद उत्साहाचा, आनंदाचा आणि कौतुकाचा काळ. बौद्धिकां बरोबरच खेळ, कला, प्रदर्शन, स्पर्धा, करमूणक, गाठीभेटी आणि अल्पोपहार इत्यादी बरोबर गंमती-जमतींचा भरगच्च कार्यक्रम.

कार्यक्रमाची सुरुवात २३ जानेवारी, २००५ रोजी सकाळी प्रभारी प्राचार्य खिचडी सरांचे हस्ते ध्वजारोहणाने झाली आणि त्यानंतर फनी गेम्स खेळण्यासाठी महाविद्यालयीन युवा-युवतींची एकच झुंबड उडाली. दुपारी 'शरीर सौष्ठव' स्पर्धेच्या निमित्ताने बॉडी-बिल्डरनी पणाला लावलेल्या आपलं कौशल्य पाहून उपस्थित थक्क झाले; तर खास महिलांसाठी आयोजित 'हळदी-कुंकू' कार्यक्रमावरोबरच 'पुष्परचना', 'पाकला कृती', 'फळ-पालेभाज्या', 'मेहंदी' इत्यादींच्या स्पर्धात्मक प्रदर्शनांनी दर्शकांच्या डोळ्याचं पारणं फिटलं.

२४ जानेवारीचा दुसरा दिवसही विविध प्रदर्शनांच्या उद्घटनांनी सुरु झाला. मानवी मनातील भाव-भावनांना चित्रे आणि रांगोळीतून रेखांकित करणऱ्या 'चित्रकला' व 'रांगोळी' स्पर्धाचं नेटकं आयोजन केलं होतं. तर ' प्लॅनिंग फोरम' आणि 'मार्केट सर्वे' एक्झीबिशनच्या रूपानं दुनियाभरातील बाजारांची वैशिष्ट्यं दर्शकांसाठी मांडून ठेवली होती. दुपारी विविध जीवनशैलींची ओळख करून देणारा 'फॅन्सी ड्रेस' चा रंगतदार कार्यक्रम संपन्न झाला. कलाकारांनी लोककलेच्या माध्यमतातून मानवी जीवनाचं प्रात्यक्षिकच जणू रंगमंचावर उपस्थित केलं होतं.

नवोदितांच्या व्यक्तिमत्वाला नव्या वाटा मिळाव्यात म्हणून 'गीत-कला-मंच' च्या माध्यमातून गजरगांव येथे हिरण्यकेशी नदीच्या तीरावर निसर्गाच्या साक्षीनं गायन, वादन आणि काव्यवाचनाचा रूचिपूर्ण कार्यक्रम साजरा झाला. याशिवाय 'वक्तृत्व', 'कथा-कथन', 'क्वीझ-कॉन्टेस्ट' सारखे बुद्धिला आणि कल्पकतेला वाव देणारे उपक्रमही यशस्वीपणे राबविण्यात आले.

२५ जानेवारी, मुला-मुलींचा सर्वात आवडीच्या कार्यक्रमांचा

दिवस : 'विविध गुणदर्शन', 'अल्पोपहार' आणि 'शेला-पागोटे' चा सकाळी महाविद्यालयीन कलाकारांनी तर रात्री निओरा स्कूलच्या चिमुकल्या कलाकारांनी मनोरंजनाचा बहारदार कार्यक्रम सादर केला. 'कलाकारांची कमाल आणि दर्शकांची धमाल' यामुळे या कार्यक्रमाला फारच रंगत चढली होती. रंगत संपली, भुकेल्या पोटाला रूचकर अल्पोपहारची मदत झाली नि पाठोपाठच शाब्दिक कोपरकळ्यांनी हास्यानंदाचे लोट निर्माण करणारा 'शेला-पागोटे' चा मनमुराद आनंद लुटता आला.

स्नेहसंमेलनातील प्रमुख कार्यक्रम म्हणजे 'पारितोषिक वितरण समारंभ'. 'खेळ' आणि 'कला' स्पर्धा आणि परीक्षांमध्ये विशेष प्राविण्य संपादन करणाऱ्या विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना प्रमुख अतिथींच्या हस्ते पारितोषिके वितरण करण्यात आली. आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. किसनराव कुराडे यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झालेल्या या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथिच्या रुपानं ज्येष्ठ आणि श्रेष्ठ नाट्यकलावंत मा. प्रभाकर पणशीकर सपत्निक उपस्थित होते. अभिनयाच्या खुबींचं सोदाहरण वक्तव्यानं आणि विविध नाटकांतील आपल्या भूमिकांच्या प्रात्यक्षिकानं प्रभाकर पणीशीकरांनी उपस्थितांची मनं जिंकली. उपस्थित सारा रसिक वर्ग जवळ जवळ दोन तास स्वत:चं भान विसरून गेला होता ; त्यातच प्राचार्य खिचडी यांनी श्री. व सौ. पणशीकरांशी केलेल्या खोचक आणि रोचक प्रकट संवादातून उपस्थितांना पणशीकरांच्या जीवनातील नाजूक प्रसंगापर्यंत पोहोचता आलं.

एकंदरीतच स्नेहसंमेलनातील सर्वच कार्यक्रम कल्पनेपलीकडे यशस्वी झाल्याची जाणीव झाली. अर्थात या सुखद अनुभवासाठी प्राध्यापकांच्या उच्चाधिकार समितीबरोबरच अन्य वीस उपसमित्या अगदी हिरीरीने कार्यरत झाल्या होत्या. शिवाय प्राचार्यांच्या उत्साहवर्धक मार्गदर्शनामुळं स्नेहसंमेलनाचा हा सोहळा बिनदिक्कत, अगदी उत्साहानं, रूचिपूर्ण वातावरणात पार पडला. सिनिअर विद्यार्थी प्रतिनिधी कु. दीप्ती मोहिते, ज्युनिअर विद्यार्थी प्रतिनिधी अभिजीत पाटील, विद्यार्थ्यांची उच्चधिकार समिती व इतर उपसमित्या, वर्ग प्रतिनिधी यांचे या कामी मोलाचे सहाय्य लाभले आणि म्हणूनच या स्नेहसंमेलानासाठी तन-मन-धन रूपानं; प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्षपणे मदत केलेल्या सर्व विद्यार्थी-विद्यार्थिनी, कर्मचारी, प्रशासकीय वर्ग, प्राध्यापक वर्ग, प्राचार्य, संस्थाचालक आणि प्रायोजक, परीक्षक व उद्घाटक या सर्वांचे आभार मानल्या शिवाय हा अहवाल पूर्णत्वास पोहोचू शकणार नाही.

स्नेहसंमेलन प्रमुख,
डॉ. कृष्णकांत पाटील

English Literary Association
2004-2005

English Literary Association has organised following programme for the students during this year 2004-2005.

As a part of departmental activities ELA has functioned well with student's good response

Programmes :

- Welcome and Introduction
- Teacher's Day
- Audio-Cassets Literary on English Phonetics
- Speech Competitim, Spelling Contest, Seminar, Group ducussion, Homage to Mulk Raj Anand

The Students of dept. have prepared

Video-slides on :

Articalation of sounds
Speech organs
English Pronunciation
Shakespeare's Late of Work.

Project work on; 'Advertising' B.Com. II students.

Co-ordinator of E.L.A.
Mrs. S. A. Mujumdar

H. O. D.
Dept. of English
Prof. G. G. Gulwane

Scanned with CamScanner

सॉक्रेटीस

महाविद्यालयीन स्तरावर चिकित्सा, विचारमंथन यामधून आपले ज्ञान विकसित करता येते. यासाठी वाचन, चिंतन, आकलन या बरोबर वैचारिक दृष्टीकोनही असावा लागतो. प्राध्यापकांमध्ये वैचारिक देवघेव (Intellectal Exchange) प्रस्थापित व्हावा. आमच्या विद्यार्थ्यांना त्यांच्या ज्ञानाचे क्षितीज विस्तारण्यासाठी एक वैचारिक माध्यम म्हणून सॉक्रेटीस क्लब कार्यरत आहे.

दि. ४ जानेवारी २००५ रोजी 'मार्स्कवाद' या विषयावर पहिला कार्यस्तर घेण्यात आला. प्रा. आर. डी. कदम यांनी मार्क्सवादाची पार्श्वभूमी विषद केली. प्रा. राजेंद्र गुंडे यांनी मार्क्सवादाचे वैचारिक क्रांतिकारकास स्पष्ट केले. प्रा. मकानदार यांनी प्रास्तविक व प्राचार्य खिचडी यांनी मार्क्सवादाचे आकलन याबद्दल आपली भूमिका स्पष्ट केली. कु. अर्चना सुतार हिने आभार प्रदर्शन केले.

शिवजयंतीच्या निमित्ताने शिवचरित्रासंदर्भात दुसरे चर्चासत्र दि. २२ फेब्रुवारी २००४ मध्ये घेण्यात आले. डॉ. बी. डी. अजळकर, प्रा. आर. डी. कदम, प्रा. राजेंद्र गुंडे, श्री. प्रवीण शिलेदार यांनी आपली मते स्पष्टपणे मांडली प्राचार्य खिचडी यांनी अध्यक्षीय मनोबत व्यक्त केले. प्रा. मकानदार यांनी आभार प्रदर्शन केले.

या दोन्ही उप्रकमात प्राध्यापक व विद्यार्थी यांचा चांगला सहभाग दिसून आला. सर्वश्री प्रा. मकानदार, प्रा. डॉ. हसुरे, प्रा. अनिल कुराडे यांचे सहकार्य व मा. प्राचार्यांच्या प्रोत्साहानाने सर्व कार्यक्रम व्यवस्थित पार पडले.

विभाग प्रमुख,

प्रा. जी. जी. गुळवणी

विवेक वाहिनी

विवेक वाहिनीच्या वतीने या शैक्षणिक वर्षात पुढील कार्यक्रम घेण्यात आले.

३१ डिसेंबर, २००४ रोजी मद्याच्या बाटलीची प्रतिकृती तयार करून तिला गुटख्याच्या रिकाम्या पुड्यांची माळ घातली. या व्यसनाच्या भयानकतेची जाणीव असणाऱ्यांना प्रतिकृतीला टाचणी टोचून प्रतिक्रिया नोंदविण्याचे आवाहन केले. ४५० जणांनी प्रतिक्रिया नोंदविल्या. अनोख्या पध्दतीने व्यसनाधीनते विरोधातील कार्यक्रम राबविण्यात आला.

१७ जानेवारी, २००५ रोजी 'मनोरंजनातून प्रबोधन' हा कार्यक्रम सादर करण्यात आला. डी. के. शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयच्या विद्यार्थ्यांनी पथनाट्य, समतेची, मुक्तीची, प्रबोधनाची, अंधश्रध्दा निर्मुलनाची गाणी सादर केली.

२६ जानेवारी, २००५ रोजी ध्वजारोहनाच्या कार्यक्रमाच्या वेळी प्र. प्राचार्य निरंजन खिचडी यांनी जाहीररीत्या राज्यघटनेच्या सरनाम्याचे वाचन केले. याद्वारे विद्यार्थ्यांना राज्यघटनेतील मूलभूत तत्वाची जाणीव करुन देण्याचा प्रयत्न केला.

कार्याध्यक्ष, विवेक वाहिनी

प्रा. राजेंद्र गुंडे

अर्थशास्त्र

अर्थशास्त्र विभागात पदवी व पदव्युत्तर शिक्षणाचरी सोय आहे. २००४-०५ या शैक्षणिक वर्षात अर्थशास्त्र विभागामार्फत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले. या कार्यक्रमांचा प्रमुख उद्देश म्हणजे विद्यार्थी-विद्यार्थीनींचा व्यक्तिमत्व विकास करणे तसेच स्पर्धात्मक युगात विद्यार्थी आत्मविश्वासपूर्वक पुढे जाईल हा आहे. या दृष्टिने विद्यार्थी-विद्यार्थीनींना वैयक्तिक मार्गदर्शन केले जाते या वर्षात विभागामध्ये गटचर्चा, सेमिनार, निवंध वाचन, अभ्यास सहल, व्याख्याने, एक दिवशीय कार्यशाळा, प्रदर्शन इ. कार्यक्रम आयोजित केले.

२००५-०६ या शैक्षणिक वर्षात 'शिवाजी युनीव्हरसिटी इकॉनॉमिक्स असोसिएशन' चे वार्षिक अधिवेशन आयोजित करण्याचा मानस आहे. तसेच बी. ए.भाग-३ अर्थशास्त्र या विषयाच्या नवीन अभ्यासक्रमा संदर्भात कार्यशाळा आयोजित केली जाणार आहे.

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

डॉ. डी. आर. खटके

Scanned with CamScanner

व्यक्तिगत

प्रा. जी. जी. गुळवणी

१. दि. ११ ऑगस्ट २००४ रयत शिक्षण संस्थेच्या राजर्षि छ. शाहू महाविद्यालय कोल्हापूर येथे इंग्रजी वाङ्मय मंडळाचे उद्घाटन Pleasures of Reading वर व्याख्यान प्राध्यापक प्रबोधिनीचे उद्घाटन. महाविद्यालयीन अध्यापन व बदलते सामाजिक संदर्भ या विषयावर व्याख्यान.

२. दि. ८ जानेवारी २००५ कला, वाणिज्य महाविद्यालय नेसरी आयोजित एक दिवसीय समारोपन विद्यार्थी व प्राध्यापकांसह सहभाग. पहिल्या सत्राचे अध्यक्षपद व Communication Strategy वर मार्गदर्शन.

३. खा. सदाशिवराज मंडलिक महाविद्यालय जानेवारी २००५ मध्ये आयोजित. दोन दिवसांच्या Workshop चे उद्घाटन. बीजभाषण व Ghosts of Vasu Master या कादंबरीचे Resource Person म्हणून विश्लेषण.

डॉ. के. आर. पाटील (प्रपाठक व प्रमुख हिंदी विभाग)

■ शोधप्रबंधासाठी मार्गदर्शनार्थ नवीन विद्यार्थ्यांचे रजिस्ट्रेशन

१. एम्. फिल्. - २ विद्यार्थी

२. पी. एच्. डी. - ३ विद्यार्थी

■ चेअरमन एम्. फिल्., पी. एच्. डी. व्हायवा

१. चेअरमन : एम्. फिल्. मौखिक परीक्षा, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर. दि. १२ ऑगस्ट, २००४

२. चेअरमन : पी. एच्. डी. मौखिक परीक्षा, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर. दि. १२ ऑगस्ट, २००४

■ विषयतज्ज्ञ म्हणून मार्गदर्शन

१. यु.जी.सी. द्वारा निर्मित एम्. ए. भाग १ व २ च्या हिंदी अभ्यासक्रमावाबत प्राध्यापक कार्यशाळेत मार्गदर्शन शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर दि. १० व ११ सप्टें. २००४

२. बी. ए. भाग १ आवश्यक व ऐच्छिक हिंदी अभ्यासक्रमाबाबत प्राध्यापक कार्यशाळेत मार्गदर्शन.
आजरा महाविद्यालय, आजरा दि. २० मार्च, २००५

३. हिंदुस्तान लेटेक्स लि; कणगला, जि. बेळगांव भारत सरकारच्या उपक्रमाअंतर्गत कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शन दि. १४ सप्टें. २००४

■ प्राध्यापक निवडीसाठी विषयतज्ञ म्हणून विद्यापीठ नियुक्ति

१. महावीर महाविद्यालयत कोल्हापूर दि. १२ मार्च, २००५

■ शिवाजी विद्यापीठ अभ्यासक्रम निर्मितीसाठी सहभाग

१. बी. ए. भाग १ : आवश्यक व ऐच्छिक हिंदी.

२. बी. ए. भाग २ : ऐच्छिक हिंदी.

३. बी. कॉम. भाग १ : आवश्यक हिंदी.

प्रा. डॉ. आर. बी. तेली

१. प्रकाशने - नॅशनल को-ऑपरेटिव्ह युनियन ऑफ इंडिया (NCUI), नवी दिल्ली च्या Indian Co-operative Review या नियतकालिकेत जूलै २००४ च्या Vlo. 42 (1) मध्ये लेख प्रसिध्द झाल असून त्याचे शिर्षक "An Evaluation of the working of Urban Co-operative Banking In India - Problems and Prospects" असे आहे.

२. राष्ट्रीय पातळीवरी सेमिनार्स व वर्कशॉप मध्ये सहभाग -
अ. शिवाजी विद्यापीठ आणि आर. एन. गोडबोले प्रतिष्ठान शिवाजी विद्यापीठ यांचे मार्फत १, २ व ३ नोव्हेंवर ०४ या तीन दिवशीय राष्ट्रीय कार्यशाळेत सहभाग घेऊन "Performance Evaluation of Urban Co-operative Banks in Kolhapur District" या विषयावर संशोधन लेख सादर केला आहे.
ब. २० ते २१ नोव्हेंवर, ०४ या दोन दिवशीय, लिंगराज कॉलेज बेळगांव येथे भरलेल्या "Higher Education in India Emerging Challenges" या विषयावरील राष्ट्रीय सेमिनारमध्ये सहभाग.

३. विभागीय पातळीवरील सेमिनार्स व कार्यशाळेतील सहभाग-
अ. छ. शाहू इन्स्टिट्यूट (सायबर) कोल्हापूर येथे दि. ३/९/०४ ते ४/९/०४ या दोन दिवशीय ''संशोधन पध्दती व तंत्र'' या विषयावरील वर्कशॉप मध्ये सहभाग.
ब. नॅक पुरस्कृत दोन दिवशीय (१८ वे १९ फेब्रु. ०५) सेमिनार मध्ये A Review of Healthy Practies in Shivraj College, Gadhinglaj, Dist. Kolhapur या विषयावर संशोधन लेख सादर केला.
स्थळ : शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.
क. शिवाजी विद्यापीठातील कॉमर्स व मॅनेजमेंट विभागाच्या गोडबोले प्रतिष्ठानामार्फत आयोजित (दि. २७ व २८ मार्च ०५ मध्ये) सेमिनार मध्ये An Evaluatory Study of Customer Services in Selected Urban Co-operative Banks in Kolhapur District या विषयावर संशोधन लेख सादर केला.
ड. शिवाजी विद्यापीठ कॉमर्स आणि मॅनेजमेंट रिचर्स असोसिएशन तर्फे आयोजित या Emerging Areas of Research in Commerce and Management विषयावरील दि. २६/९/०४ च्या एक दिवसीय सेमिनार मध्ये सहभाग.
इ. शिवाजी विद्यापीठातर्फे भरविलेल्या बदललेल्या अभ्यासक्रमासंदर्भातील बी. कॉम. भाग २ (महिला महाविद्यालय, कराड - २५/९/०४) व एम्. कॉम. रिचर्ससाठीच्या डी. जी. कॉलेज, सातारा येथील (२/१/०५) कार्यशाळेत सहभाग.

Scanned with CamScanner

हार्दिक शुभेच्छा !

उद्योगसाधना नागरी सहकारी पतसंस्था मर्यादित, गडहिंग्लज

ता. गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.
☎ (०२३२७) २२२७३३

रामचंद्र ग. पाटील — उपाध्यक्ष
सुरेश चं. कोळकी — अध्यक्ष

* मुदतबंद ठेव : ४६ दिवस ते १ वर्ष १३%
* मुदतबंद ठेव १ वर्ष ते २ वर्ष : १४%
* दामदुप्पट ठेव : ५६ महिने
* सेव्हिंग ठेव ७% * पिग्मी ठेव : ७%
* रिकरिंग ठेव १ वर्ष, २ वर्ष, ३ वर्ष मुदतीने ११%, १२%, १३%

हार्दिक शुभेच्छा !

* नवीन गॅस कनेक्शन त्वरित उपलब्ध
* विद्यमान ग्राहकांना दुसरे (जादा) सिलेंडर उपलब्ध
* दोन वर्षातून एकदा रबर ट्यूब बदला. दर्जेदार व ISI मार्कच्या रबर ट्यूबसाठी भेट द्या.
* दर्जेदार गॅस शेगड्या व इतर साहित्यासाठी विश्वसनीय ठिकाण.
* गरम पाण्यासाठी दर्जेदार गॅस गिझर उपलब्ध.
* विश्वसनीय व दर्जेदार गॅस सेवेसाठी लक्षात ठेवा एच.पी.गॅस सूर्य फ्युएल्स

HP GAS

SURYA FUELS

LPG DISTRIBUTOR

Main Road, Gadhinglaj, Dist. Kolhapur.
Ph. (02327) 22274/222541

With Best Compliments From

Pradeep Savale

ROOPA Garments

Bazar Peth, Gadhinglaj, Dist. Kolhapur.
☎ (02327) 222053 (R) 222190

हार्दिक शुभेच्छा !

प्रोप्रा. राजू मोरे

राज स्पोर्टस्

आझाद रोड, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर. ☎ नि. २७८४३७

आमचेकडे सर्वप्रकारचे क्रीडा साहित्य, बँजो साहित्य, स्कुल बॅगज्, चषक, तसेच ट्रॅकसुट, टी शर्टस्, शॉर्टस्, अॅथलेटिक बनियन योग्य दरात मिळतील.

क्रिकेट व फुटबाल किटस् ऑर्डर प्रमाणे तयार करुन मिळतील.

हार्दिक शुभेच्छा !

धनसंपदा नागरी सहकारी पतसंस्था मर्या; गडहिंग्लज.

डॉ. ए. बी. गुणे गल्ली, गडहिंग्लज,
जि. कोल्हापूर. ☎ २२३२६६

वैशिष्ट्ये : * आकर्षक व्याजदराच्या विविध ठेव योजना * विनम्र व तत्पर सेवा * स्वमालकीची इमारत.

सौ. उर्मिला उ. जोशी — व्हा. चेअरमन
चंद्रकांत शं. पाटील — चेअरमन

व्ही. जे. चव्हाण, मॅनेजर
व संचालक मंडळ

With Best Compliments From

Manohar Pawale

MANOHAR

CLOTH STORES

Bazar Peth, Gadhinglaj. Pin - 416502
Dist. Kolhapur.
☎ : (02327) (S) 222453 (R) 222473

With Best Compliments From

Ph. : (H.) 223526
(R.) 223173

Dr. Ravi D. Hattarki

M. S. (ORTHO)

Rani Laxmibai Road,
Near Shivaji Bank,
GADHINGLAJ - 416 502.

With Best Compliments From

Mallikarjun K. Hanji

Ph. (02327) (S) 223088
(R) 223505

MALLIKARJUN

m e d i c a l s

Rani Laxmibai Road, GADHINGLAJ - 416 502
Dist. Kolhapur.

हार्दिक शुभेच्छा !

मे. शाम शेती उद्योग भांडार

नामवंत कंपनीची रासायनिक खते,
कीटकनाशके, सुक्ष्म अन्नद्रव्ये,
बी-बियाणे यांचे अधिकृत विक्रेते.

एस. टी. स्टँड समोर, गडहिंग्लज. ☎ २२२६६८

शाखा : मे. सुनील शेती भांडार
एस. टी. स्टँड जवळ, हलकर्णी.
☎ (०२३२७) २६४३४९

हार्दिक शुभेच्छा !

रजि. नं. केपीआर/जीएलजे/आरएसआर/सीआर ११३४-८८/८९-१९८९

प्रकाश नागरी सहकारी पत संस्था मर्यादित, गडहिंग्लज.

काझी हाईटस्, साने गुरूजी वाचनालयाजवळ, मेन रोड, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.
फोन : (०२३२७) २२२६०८

श्री. एस्. सी. कोळकी
व्हा. चेअरमन

श्री. एन्. डी. खिचडी
चेरअमन

श्री. आर. के. जाधव
मॅनेजर

*** संचालक मंडळ ***

श्री. एस्. जी. सोहनी
श्री. यू. पी. भिसे
श्री. ए. एम्. पठाण
श्री. के. एम्. गाडे
श्री. एस्. एस्. कांबळे

श्री. डी. एस्. देशपांडे
श्री. एस्. टी. कुराडे
श्री. पी. के. पाटील
श्री. बी. एम्. वालीकर
सौ. एम्. व्ही. आलुरकर

सौ. एन्. एस्. पाटील

सर्व सभासद व कर्मचारी वर्ग

गडहिंग्लज तालुका सहकारी साखर कारखाना लि., हर

तालुका - गडहिंग्लज, जिल्हा - कोल्हापूर.

गडहिंग्लज एस.टी.डी. कोड नं. (०२३२७)
फोन - २५०३१७, २५०३१८, २५०३१९
कोल्हापूर ऑफिस फोन नं.(०२३१) २६५०३४०
फॅक्स नं.(०२३२७) २५०३१४
ई-मेल : klp_godsakhar@sancharnet.ingtsskltd@redeffmail.com

तार : **'गोडसाखर'** गडहिंग्लज

श्री. विश्वासराव बा. देसाई
कार्यकारी संचालक

श्री. प्रकाशराव भिमराव चव्हाण
व्हा. चेअरमन

ॲड. श्रीपतराव दिनकराव शिंदे
चेअरमन

कारखान्याची वैशिष्ट्ये

१. नॅशनल प्रॉडक्टिव्हीटी कौन्सील, नवी दिल्ली या संस्थेने कारखान्यास सन १९८८-८९ सालचे **"तांत्रिक कार्यक्षमते"** चे अखिल भारतीय स्तरावरील द्वितीय क्रमांकाचे पारितोषिक प्रदान केले आहे.

२. मा. वसंतदादा शुगर इन्स्टिट्युट, पुणे; यांचा सिझन १९९० - ९१ व १९९५ - ९६ मधील राज्य पातळीवरील **"उत्कृष्ठ तांत्रिक क्षमता"** पुरस्कार कारखान्यास मिळाला आहे.

३. सभासदांचे ऊसाला जास्तीत जास्त दर देण्यामध्ये अग्रेसर.

४. कारखान्यास शासनाकडून मिळालेल्या रोपवाटीका (नर्सरी) परवान्यानुसार कार्यक्षेत्रातील ऊस उत्पादकांना कारखाना साईटवर तयार केलेल्या रोपवाटीकेतून फळझाडांची कलमे / रोपे इत्यादी वाटपाचा धडक कार्यक्रम कार्यान्वीत केला आहे.

५. ऊस उत्पादकांना लवकर पक्व होणाऱ्या ऊसाचा बेणे पुरवठा.

६. कारखाना कार्यक्षेत्रातील सभासदांना गोबरगॅस सयंत्र योजना यासाठी आर्थिक सहाय्य.

७. कारखान्याच्या माध्यमातून गडहिंग्लज तालुक्याचा सर्वागिण विकास साधण्याचे ध्येय.

श्री. विश्वासराव बा. देसाई	**श्री. प्रकाशराव भिमराव चव्हाण**	**ॲड श्रीपतराव दिनकरराव शिंदे**
कार्यकारी संचालक	व्हाईस चेअरमन	चेअरमन

व संचालक मडळ

Scanned with CamScanner